

วารสาร **สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม**

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2567 Vol. 5, No. 2 July - December 2024

JOURNAL OF SOCIAL RELIGION AND CULTURE

ISSN: 2822 - 1117 (Online)

**JSRC
2567
2024**

วารสารสังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม

089 783 2122

jsrc2563@gmail.com

THAIJO

วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
Journal of Social Religion and Culture

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2567
Vol. 5 No. 2 July-December 2024

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และสหวิทยาการด้านการศึกษานักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและวิชาการด้านสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และสหวิทยาการด้านการศึกษา
3. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ตามวิถีของการศึกษาเชิงพุทธศาสนา และสหวิทยาการด้านสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เจ้าของ มูลนิธิบวร เพื่อการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เลขที่ 33 แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170 โทร. 089 783 2122

พิมพ์ที่ จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170 โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมลล์ g_class@hotmail.com

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐานทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาวิชา การตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

ที่ปรึกษา

พระมงคลธรรมวิภาณ, ผศ.ดร.	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร
พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, ผศ.ดร.	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาสุเทพ สุบุญทิโต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร. สมชัย ศรีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร. สมศักดิ์ บุญปู	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ

พระมหาสามารถ จานิสสรโร, ดร.

กองบรรณาธิการ

พระครูปลัดสุวัฒนสังจคุณ, ดร.	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร. ชาตรี ชุมแสน	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผศ.ดร. พงษ์ประภากรณ์ สุระรินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร. เกรียงไกร พินยารัก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ต.ท. หลิง ดร. ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ดร. ละอองดาว เตชะวิญญูธรรม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ดร. วรธนา พ่วงพร้อม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระปรัชญา จิตธมโม	พระชัยสิทธิ์ อคฺควณโณ
ดร. ณทิพรดา ไชยศิลป์	

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

พระมหาอุดร มากดี, ผศ.ดร.

พระครูพิพัฒนศาสนบัณฑิต, ดร.

ผศ.ดร. ทิพมาศ เสวตวรโชติ

ผศ.ดร. ชาตรี ชุมเสน

ผศ.ดร. เมธา หริมเทพาธิป

ผศ.ดร. อานนท์ เมธีวรฉัตร

พ.ต.ท. หลิง ดร. ปิยะนุช ศรีสรานุกร

ผศ.ดร. สุธาสินี แสงมุกดา

ผศ.ดร. วินัยธร วิชัยดิษฐ์

ผศ.ดร. อำนาจ มีราคา

ดร. สุภัทรา ภูษิตร์ตันาวลี

ดร. ณทิพรดา ไชยศิลป์

ดร. กรุณา มธูลาภรังสรรค์

ดร. จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ดร. วรณา พ่วงพร้อม

ดร. บัวบุษรา อัครศรุตพิงศ์

ดร. เอกลักษณ์ เพ็ญพรหม

ดร. ประทวน วันนิจ

ดร. สมเจต หลวงกัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราชโคราช

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราชโคราช

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา กรุงเทพมหานคร

ศูนย์พอเพียงศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

บทความวิจัยและบทความวิชาการในวารสารสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม 2567 มีเนื้อหาและประเด็นที่หลากหลาย แต่ทุกบทความยังคงไว้ซึ่งคุณภาพที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพ อีกทั้งทุกบทความทางกองบรรณาธิการ จะให้ความสำคัญในแง่เป็นบทความที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับสาขาวิชาทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงการศึกษาเป็นหลักตามวัตถุประสงค์ของวารสาร โดยกองบรรณาธิการได้คัดเลือกคุณภาพเป็นการเบื้องต้นก่อนแล้วจึงทำการตอบรับเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาอีกครั้งตามระบบต่อไป ทั้งนี้บทความที่ได้รับการคัดเลือกจะต้องมีลักษณะที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัย และบทความวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของประเทศชาติต่อไป โดยบทความวิจัย และบทความวิชาการ ประจำฉบับนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

บทความวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ท้องถิ่น: การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นแบบองค์รวมเพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม จังหวัดชลบุรี” โดย ธนนฤเบศร ทองแดง, ณิชิต ยันต์ทอง, กฤษดา นิยมทอง สาขาวิชาสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ผลจากการวิจัยพบว่า “1) ค้นหาอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรีที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน ที่เป็นการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม เป็นแบบวิถีชีวิตที่เฉพาะเจาะจงเฉพาะถิ่น 2) ความเชื่อมโยงของ อัตลักษณ์ท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดชลบุรี เป็นการการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและเป็นเอกลักษณ์จากวัสดุท้องถิ่น 3) ความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี โดยอาศัยเทคโนโลยีพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี”

บทความวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี” โดย ผกาพรรณ กรอบเกื้อ, ณิชิต ยันต์ทอง, กฤษดา นิยมทอง สาขาวิชาสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ผลจากการวิจัยพบว่า “ประวัติความเป็นมา พิธีกรรม วัฒนธรรม สังคม วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยบูรณาการการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 5 ขั้นตอน คือ 1. การบริหารจัดการการเรียนการสอน 2.การจัดรายวิชา 3.การจัดการเรียนการสอน 4.การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดประเด็น 2) รวบรวมหลักฐาน 3) การวิเคราะห์ ตีความ ประเมินหลักฐาน 4) สรุปเชื่อมโยงข้อเท็จจริง 5) นำเสนอข้อเท็จจริง 5.การประเมิน จากการตรวจผลงานนักเรียน แสดงได้ว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นตอน เป็นอย่างดี โดยวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด มีการบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชา ประวัติศาสตร์ เข้าใจ หวังแทนประเพณีท้องถิ่น และผ่านเกณฑ์การประเมินทุกคน”

บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลตราด” โดย มนัสรัตน์ ถิกสุวรรณ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผลจากการวิจัยพบว่า “(1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 84.39 ซึ่งไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80 (2) ความก้าวหน้าทางการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน มีค่าเท่ากับ 0.6979 อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.79 และ (3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.66$, S.D. = 0.55)”

บทความวิจัยเรื่อง “การบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม” โดย เอกชัย วิเชียรณรัตน์, โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ, ในตะวัน กำหอม สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ผลจากการวิจัยพบว่า “1) การบริหารของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอันดับที่ 1 คือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและนโยบาย รองลงมาคือด้านบุคลากร และอันดับสุดท้ายคือด้านการมีส่วนร่วมและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก ตามลำดับ 2) การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านพบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมาก อันดับที่ 1 คือ ด้านการจัดการมลภาวะสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านการจัดการอาคารสถานที่ การจัดการภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดการความปลอดภัย ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม พบว่า ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและนโยบาย ด้านบุคลากรด้านการมีส่วนร่วมและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก ให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ 0.970 และสามารถอธิบายความผันแปรของการบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้ร้อยละ 97.80 ($R^2=0.978$) และผลการทดสอบสมมติฐานการบริหารส่งผลต่อการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ทุกสมมติฐานมีความสอดคล้อง และพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01”

บทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร” โดย ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ ศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมชุมชน ผู้ประกอบการ การท่องเที่ยวและการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ, พระครูอุดมโพธิวิเทศ (ณรงค์ อุตตมวิโส/เสนทรนารถ) กองงานกิจการพิเศษ วัดไทยพุทธคยาสาธารณรัฐอินเดีย ผลจากการวิจัยพบว่า “1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านระดับสูงสุดคือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านเมตตาปฏิบัติสัมพันธ์กับพนักงานด้วยความจริงใจความเมตตา 2) มอบหมายงานตามความถนัดและขีดความสามารถของบุคลากรสำรวจความ ต้องการของบุคคลในการพัฒนาตนเอง เพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องและเป็นกัลยาณมิตรกับผู้ร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในธุรกิจอุตสาหกรรม ”

บทความวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร” โดย อัครวุฒิ อันสถิตย์, โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ, ในตะวัน กำหอม สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ผลจากการวิจัยพบว่า

“1) พฤติกรรมการบริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอันดับที่ 1 คือ ด้านพฤติกรรม รองลงมาคือ ด้านอุปนิสัย และอันดับสุดท้ายคือ ด้านบุคลิกภาพ 2) ขวัญกำลังใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านพบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมาก อันดับที่ 1 คือด้านเงินเดือน และสวัสดิการ รองลงมา คือด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความมั่นคงใน 3) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ด้วยวิธีถดถอยพหุคูณ มีค่าเท่ากับ 0.900 และสามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชนในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้ร้อยละ 91.10 ($R^2=0.911$) และผลการทดสอบสมมติฐานการพฤติกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชนในกรุงเทพมหานคร และพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01”

บทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8” โดย อีร์สรล โภคินนิธิโชค, โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ, ในตะวัน กำหอม สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ผลจากการวิจัยพบว่า “1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตามลำดับ 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น รองลงมา คือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานและด้านเงินเดือน ตามลำดับ และ 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ 0.653 และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01”

บทความวิชาการเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบนิยาม 5 ในพุทธปรัชญาเถรวาท” โดย เมธา หริมเทพาธิป สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลจากการศึกษาพบว่า “ผู้สนใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทยได้ศึกษาและพยายามทำความเข้าใจประการสำคัญคือการนิยามเพื่อนำไปปฏิบัติ ซึ่งพุทธปรัชญาเถรวาทได้แบ่งนิยาม 5 ได้แก่ อุดมนิยาม พินิยาม จิตนิยาม กรรมนิยาม และธรรมนิยามเพื่อให้ทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ทั้งนี้ แต่ละคนก็จะเข้าใจนิยามต่างกัน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีการตีความผ่านนิยามเหล่านี้ การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของนิยามอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้นจะเกิดทั้งข้อดีและข้อเสีย จึงควรมีการมองอย่างเป็นองค์รวมตามองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากบทความวิชาการนี้ ได้แก่ “การมองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยนิยาม 5 อย่างเป็นองค์รวม” เพื่อให้เกิดการมองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยนิยาม 5 อย่างเป็นองค์รวมด้วยวิธีคิดเชิงระบบ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกๆ ด้าน”

บทความวิชาการเรื่อง “เหตุผลในการบรรลุนิยามทางพุทธปรัชญาเถรวาท” โดย พระชัยพุกษ ปภาโส, พูนศักดิ์ กมล วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลจากการศึกษาพบว่า “มนุษย์เป็นผู้ที่สามารถพัฒนาตนเองได้ และผู้ที่ได้รับการพัฒนาฝึกฝน ตนเองถือว่าเป็นผู้ประเสริฐในหมู่มนุษย์ โดยมีหลักการพัฒนาตนเองทั้งด้านกายและด้านจิต เรียกว่า ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ทั้ง 3 ประการนี้จะส่งเสริมเกื้อกูลกัน ศีลทำให้เกิดสมาธิ สมาธิทำให้เกิดปัญญาที่แก่กล้า

ซึ่งจะทำให้จิตสามารถละกิเลสทั้งปวงได้ นั่นคือได้บรรลุเป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา ประการสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือพระพุทธศาสนายอมรับในศักยภาพของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ย่อมไม่มีความแตกต่างกันในการบรรลุธรรม ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทที่ปรากฏนั้น ได้แสดงหลักฐานเกี่ยวกับการบรรลุธรรมไว้ว่าเป็นผู้ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ซึ่งหลักไตรสิกขานั้นเป็นหลักการที่ผู้บรรพชาเข้ามาในพระพุทธศาสนาจะต้องศึกษาและปฏิบัติ อันจะเป็นเครื่องจัดซึ่งกิเลสอาสวะทั้งหลายนำไปสู่หนทางแห่งการพ้นทุกข์”

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ประเมินบทความ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

พระมหาสามารถ จานิสฺสโร, ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
<p>1 อัตลักษณ์ท้องถิ่น: การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นแบบองค์รวมเพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม จังหวัดชลบุรี</p> <p>Local Identity: Holistic Development of Local Products to Increase Economic and Social Value in Chonburi Province.</p> <p>ธนนฤเบศร ทองแดง, ถนัด ยันต์ทอง, กฤษดา นิยมทอง</p>	1
<p>2 วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี</p> <p>Culture of the Mon Koh Kret Community: Integration to Promote Learning in the Social Studies Subject Group Religion and Culture Nonthaburi Wittayalai School Under the Nonthaburi Provincial Administrative Organization.</p> <p>ผกาวรรณ กรอบแก้ว, ถนัด ยันต์ทอง, กฤษดา นิยมทอง</p>	14
<p>3 การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลตราด”</p> <p>Educational Demand and Administrative Competency Development of Educational Personnel Nakhon Pathom Secondary Educational Service Area Office.</p> <p>มนัสรัตน์ ถึกสุวรรณ</p>	29
<p>4 การบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม</p> <p>Manage and Manage the Physical Environment of the Educational Institution of Educational Personnel Nakhon Pathom Secondary Educational Service Area Office.</p> <p>เอกชัย วิเชียรรัตน์, โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ, ในตะวัน กำหม่อม</p>	41
<p>5 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร</p> <p>Strategic Leadership According to the 4 Brahmavihāra Principles of Business Executives Producing Complete Dietary Supplements, Health and Beauty in Mueang District, Samut Sakhon.</p> <p>ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์, พระครูอุดมโพธิวิเทศ (ณรงค์ อุดมวิโส/เสนทรนารถ)</p>	53

6	พฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร Administrative Behavior on Morale in Work Performance of Lecturers in Private University Programs in Bangkok. อัศวฤทธิ อั่นสถิตย์, โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ, ในตะวัน กำหอม	66
7	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือสารสาสน์ เขตการปกครองที่ 8 Transformational Leadership of School Administrators and Work Motivation of Teachers in Sarasas Affiliated Schools Administrative District 8. ธีร์สรล โภคินนิธิโชค, โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ, ในตะวัน กำหอม	77
8	เศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบนิยาม 5 ในพุทธปรัชญาเถรวาท The Sufficiency Economy According to the Niyama 5 Framework in Theravada Buddhist Philosophy. เมธา หริมเทพาธิป	84
9	เหตุผลในการบรรลุธรรมทางพุทธปรัชญาเถรวาท Reasons for Spiritual Dhamma in the Theravada Buddhism. พระชัยพฤกษ์ ปภาโส, พูนศักดิ์ กมล	96
	จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ	107
	หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์	109

**อัตลักษณ์ท้องถิ่น: การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นแบบองค์รวมเพื่อเพิ่มมูลค่า
ทางเศรษฐกิจและสังคม จังหวัดชลบุรี**

**Local Identity: Holistic Development of Local Products to Increase
Economic and Social Value in Chonburi Province**

ธนณฤเบศร ทองแดง*

Thanaruebet thongdang

ณัด ยันต์ทอง

Thanat Yanthong

กฤษดา นียมทอง

Kritsada Niyomthong

สาขาวิชาสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม

คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

Department of Educational Administration,

Faculty of Social Sciences and Education Thongsook College

Corresponding author, e-mail: narumol2529dd@gmail.com*

วันที่รับบทความ (Received): 18 มีนาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 3 สิงหาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 6 สิงหาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ค้นหาอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรีที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน 2) วิเคราะห์ความเชื่อมโยงของอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดชลบุรี 3) เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ประชากรและกลุ่มตัวอย่างใช้แบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้รู้ คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและสำคัญเกี่ยวกับประวัติชุมชน และอัตลักษณ์ในจังหวัดชลบุรี 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ คือ กลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ OTOP จังหวัด ในจังหวัดชลบุรี 3) กลุ่มบุคคลทั่วไป คือ ประชาชนผู้บริโภคสินค้า ในจังหวัดชลบุรี การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต จัดประชุมกลุ่มย่อยและการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ค้นหาอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรีที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน ที่เป็นการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม แบบวิถีชีวิตที่เฉพาะเจาะจงเฉพาะถิ่น 2) ความเชื่อมโยงของอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดชลบุรี เป็นการการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและเป็นเอกลักษณ์จากวัสดุท้องถิ่น 3) ความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี โดยอาศัยเทคโนโลยีพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ท้องถิ่น, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น, การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม

Abstract

This research aims to 1) Find the local identity of Chonburi province that is created from the cooperation of people in the community. 2) Analyse the connection between local identities. Community products in Chonburi Province. 3) To analyze the possibility of developing community products based on local identity in Chonburi Province. Population and sample were used purposively. Together with 1) Key Informants are a group of key and important information providers regarding community history and identity in Chonburi Province. 2) Casual Informants are Group of people who provide information about Local identity and provincial OTOP products in Chonburi Province 3) Purposive Informants are citizens, consumers of products in Chonburi province. This study The researcher used a Cultural Qualitative Research by using the tools for collecting data, namely, Survey Interview, Participant Observation, Focus Group and Workshop.

The results of the research showed that 1) find the local identity of Chonburi province that is created from the cooperation of people in the community. That is tourism and industry it is a way of life that is specific to a local area. 2) Connection of local identity Community products in Chonburi Province It involves creating quality and unique products from local materials. 3) Possibility of developing community products based on local identity in Chonburi Province By using technology to develop community products based on local identity in Chonburi Province.

Keywords: Local identity, local product development, adding economic and social value.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนผ่านจากโมเดลประเทศไทย 3.0 เป็น “โมเดลประเทศไทย 4.0” เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวสู่การเป็นประเทศในโลกที่หนึ่ง ปรับเปลี่ยนจากประเทศ “รายได้ปานกลาง” เป็นประเภท “รายได้สูง” ปรับเปลี่ยนจากเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วย “ประสิทธิภาพ” เป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วย “นวัตกรรม” เปลี่ยนจากโครงสร้างเศรษฐกิจอุตสาหกรรม “เพิ่มมูลค่า” ไปสู่โครงสร้างเศรษฐกิจอุตสาหกรรม “สร้างมูลค่า” ซึ่งประกอบด้วย 5 กลุ่มหลักๆ คือ กลุ่มอุตสาหกรรมทางชีวภาพ กลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานทดแทน กลุ่มอุตสาหกรรมด้านวิศวกรรมและการออกแบบ กลุ่มอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องกับคุณภาพชีวิต และ 5. กลุ่มอุตสาหกรรมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทั้ง 5 กลุ่มอุตสาหกรรมนี้ตั้งอยู่บนฐานของความได้เปรียบเชิง “ธรรมชาติ” และความได้เปรียบเชิง “วัฒนธรรม” ที่ประเทศไทยมีอยู่เดิม (สุวิทย์ เมษินทรีย์, [ออนไลน์])

ปัจจุบันการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เพื่อการเป็นการแสดงถึงความภูมิใจของประเทศ ทั้งยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น และเพื่อเป็นการส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ทรงคุณค่าและสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นภายใต้ขีดความสามารถของทรัพยากรธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในชุมชนที่มีต่อขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ต่อกระบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งประชาชนทุกส่วนต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคกัน รวมถึงมีการ

จัดการทรัพยากรเพื่อสนองความต้องการของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมใน
ขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นไว้ได้ (วีรพร รอดทัศนาศา, 2557)

อัตลักษณ์ชุมชน เป็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ก่อตัวขึ้นมา ณ ช่วงเวลาใด
เวลาหนึ่ง นั้นได้ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะมา
ท่องเที่ยวในชุมชนนั้นๆ ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน
ชนบทธรรมนิยม ประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ ให้มีความโดดเด่น น่าสนใจ
อันเป็นอัตลักษณ์ เฉพาะตัวที่สามารถบ่งบอกความเป็นตัวตนของชุมชน เกิดการพัฒนาควบคู่ไปกับ
การคำนึงถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรม ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการจดจำและเกิดความประทับใจและทำให้
แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีจุดขายที่ไม่เหมือนใคร (อินทิรา พงษ์นาค, 2557) ผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นผลิตภัณฑ์ที่
เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่แสดงให้เห็นถึงรากฐานทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนนั้นๆ
ในปัจจุบันพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในภาพรวมของประเทศได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานจาก
เดิมที่ภาครัฐมีบทบาทเป็นผู้ให้การสนับสนุนโดยตรงในทุกๆ ด้านมาเป็นการลดบทบาทของภาครัฐลงและ
ส่งเสริมให้ภาคเอกชน สถาบันการศึกษารวมถึงชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น ซึ่งการพัฒนา
อย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ต้องมาจากความคิดความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อนำมาใช้ในการปรับตัวเพื่อรับความ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และการสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดความแตกต่างจากคู่แข่งกัน รวมถึงต้องมีเครือข่าย
พันธมิตรในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เพื่อพัฒนาปรับปรุงขีดความสามารถในการแข่งขัน
ของยุคโลกาภิวัตน์ทั้งนี้หลักการพื้นฐานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนมี 3 ประการ คือ การพัฒนาภูมิปัญญา
ท้องถิ่นสู่สากล การพึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างทรัพยากรมนุษย์ทั้งด้านความรู้สมัยใหม่
และการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่ตลาดภายนอกทั้งในและต่างประเทศ

นอกจากนี้การก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทย ซึ่งมีเป้าหมายของการ
รวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว โดยให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน
และแรงงานฝีมือภายในอาเซียนอย่างเสรีรวมถึงการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้นภายในปี 2558 เป็น
ประเด็นที่ผู้ประกอบการระดับชุมชนจะต้องเรียนรู้และปรับตัวรองรับความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากเปิดเสรี
ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ผลิตสินค้า ชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าเชิง
วัฒนธรรม จะได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ด้วยเหตุนี้การเพิ่มศักยภาพของชุมชน และใช้จุดแข็ง
ของชุมชนทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญา มาผสมผสานกันสร้างเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นสำหรับ
ใช้ในการพัฒนารูปแบบการนำเสนอความโดดเด่น และการใช้ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อเชื่อมโยง
สู่ภาคการท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจะต้องไม่
ปฏิบัติดังเช่นการรับจ้างผลิตแล้วส่งออก หรือการคัดลอกแล้วเลียนแบบ เพราะวิธีการเหล่านี้ไม่ใช่แนวทาง
การพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ควรเป็นการพัฒนาที่มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative thinking) โดยคิดให้
แตกต่างจากผู้อื่น ซึ่งจะช่วยสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าหรือบริการ และเป็นจุดขาย และสร้างมูลค่าเพิ่ม
ให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน (ยุทธศักดิ์ สุภสร, [ออนไลน์])

ชลบุรีเป็นจังหวัดพื้นที่ชานเมือง อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เป็นระยะทางขับรถประมาณ 1 ชั่วโมงครึ่ง
จังหวัดนี้หันออกสู่ทะเลและตั้งอยู่บริเวณอ่าวของประเทศไทย ชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีความกว้างเป็นที่ 50
ในทั้งหมด 76 เขตการบริหาร และมีความหนาแน่นประชากรสูงเป็นอันดับที่ 10 ของประเทศ พื้นที่นี้
ประชากรที่อยู่อาศัยเป็นประจำในแต่ละปีเพิ่มขึ้น 4% ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมาและมีประชากรที่มา
อาศัยชั่วคราวเป็นจำนวนมาก รายได้ของประชากรสูงเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศไทย ชลบุรีมีส่วนแบ่งสูง
จากการประมง การผลิต และบุคลากรด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณนี้เป็นสถานที่ที่ทั้งชาวเมือง

และผู้ที่มีถิ่นฐานในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือนิยมมาพักผ่อนช่วงวันหยุด เมืองพัทยาซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดชลบุรีและอยู่ติดกับอ่าวไทยเช่นกันก็เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก และอำเภอศรีราชา ก็มีผู้พักอาศัยชาวต่างชาติจำนวนมาก เพราะตั้งอยู่ใกล้กับแหลมฉบัง 1 ซึ่งเป็นท่าเรือค้าขายที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในปี พ.ศ. 2554 จังหวัดชลบุรีมีรายได้จากการท่องเที่ยวถึง 6.28% ของรายได้จากการท่องเที่ยวในประเทศไทยทั้งหมด และถูกจัดอันดับเป็นหนึ่งใน 10 สถานที่น่าท่องเที่ยวแห่งปี พ.ศ. 2554 โดยองค์การการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในเชิงภูมิศาสตร์ ชลบุรีเป็นประตูสู่จังหวัดต่างๆ ทางตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ระยอง จันทบุรี และตราด จังหวัดชลบุรีได้กลายเป็นเมืองมานานแล้วตั้งแต่ช่วงแรกในประวัติศาสตร์ และปัจจุบันก็ยังกลายเป็นเมืองอย่างคึกคักต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การกลายเป็นเมืองที่เกิดขึ้นขาดสุนทรียะ และนำไปให้เมืองกลายเป็นสถานที่ที่เสื่อมโทรมสำหรับพักอาศัยเท่านั้น ไม่นานมานี้ รัฐบาลจึงให้ความสนใจกับการทำให้เมืองสวยงามขึ้นและเริ่มปรับปรุงเมือง (องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2560-2563, 2564)

ในจังหวัดชลบุรี รัฐบาลท้องถิ่นได้ตีพิมพ์เอกสารข้อมูลเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 และระบุให้ชลบุรีเป็นเมืองที่น่าอยู่และเป็นคู่ค้าผู้นำทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายความว่ารัฐบาลจะหันมามุ่งเน้นความสนใจไปที่การพัฒนาและตกแต่งอำเภอเมืองชลบุรีด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของจังหวัดชลบุรี เนื่องจากเมืองชลบุรีเป็นเมืองที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครฯ จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลิตภัณฑ์สินค้าจากทะเลมากมาย หลากหลายประเภทเกิดขึ้นแต่เนื่องจากปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น ผลิตภัณฑ์สินค้าในตลาดหนองมน อ่างศิลาและเมืองชลบุรีโดยภาพรวมจึงยังขาดความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์ จึงทำให้เกิดความเหมือน ความซ้ำกันกับผลิตภัณฑ์ในภาคอื่นๆ ในท้ายที่สุดก็จะเกิดปัญหาในภาพรวมระดับประเทศ อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง สร้างความเข้าใจอย่างจริงจัง และก้าวให้พ้นจากกับดักทางความคิด และความเชื่อเกี่ยวกับการพึ่งพิง แรงงานและทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก โดยต้องปรับเปลี่ยนการพัฒนาไปสู่ภาคการผลิตที่ใช้ ฐานความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผสานกับการนำสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ เฉพาะตัวที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลมาบูรณาการร่วมกัน โดยมุ่งเน้นความโดดเด่น และความแปลกใหม่ ซึ่งที่ผ่านมารูปแบบและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนยังไม่มีมีการแสดงถึงอัตลักษณ์ที่ชัดเจนของชุมชน ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้ผลิตสินค้าชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในวิธีการพัฒนาและออกแบบสินค้าชุมชนที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นของตนเองขาดวิธีการจัดการในเรื่องของบรรจุภัณฑ์และการนำเสนอที่มีเรื่องราวความเป็นมาของชุมชน รวมถึงขาดการนำแนวคิดเชิงสร้างสรรค์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ อันเป็นการสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นจุดเด่นในการสร้างการรับรู้ และการยอมรับของนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดการซื้อซ้ำ และนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนาสินค้าชุมชนและรายได้ของคนในชุมชนตามมา (เกษม กุณาศรี, 2558)

ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญในต้นทุนทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์ ซึ่งสามารถเปลี่ยนให้เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อเพิ่มคุณค่า มูลค่าและยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ท้องถิ่นในเมืองชลบุรี ให้มีความสวยงามได้มาตรฐานเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะจังหวัดชลบุรี ที่โดดเด่นและชัดเจน ด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ งานศิลปหัตถกรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นเสน่ห์ของจังหวัดชลบุรี สิ่งเหล่านี้ควรรักษาไว้กับคนในท้องถิ่นมายาวนานจวบจนปัจจุบันนี้ ผู้วิจัยยังเล็งเห็นถึงความสำคัญที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี ที่จะสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและสร้างภาพลักษณ์ อัตลักษณ์ท้องถิ่นที่ชัดเจนที่สามารถ สื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้นเพื่อเพิ่มมูลค่า

ให้แก่สินค้าต่อกลุ่มธุรกิจชุมชนด้วยการค้นหาและสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นและเพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม จังหวัดชลบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรีที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ท้องถิ่น: การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แบบองค์รวม เพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และสังคม จังหวัดชลบุรี ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) เพื่อศึกษาประวัติชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ อัตลักษณ์ท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ OTOP เมืองชลบุรีในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกต การสนทนากลุ่มและนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่เป็นแหล่งความเป็นมาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น: การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แบบองค์รวม เพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และสังคม จังหวัดชลบุรี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากร จังหวัดชลบุรี
2. กลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มผู้ให้ข้อมูล)

2.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและสำคัญเกี่ยวกับประวัติชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ อัตลักษณ์ในจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วยประจักษ์ชาวบ้าน ครู-อาจารย์ ผู้นำชุมชน ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาค้นคว้า รวมจำนวน 10 คน

2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) เป็นกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ OTOP เมืองชลบุรีในจังหวัดชลบุรี กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมโดยตรง เช่น ผู้ประกอบการ จำนวน 10 คน

2.3 กลุ่มบุคคลทั่วไป (Purposive Informants) ได้แก่ ประชาชน ผู้บริโภค จำนวน 20 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ท้องถิ่น: การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แบบองค์รวม เพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และสังคม จังหวัดชลบุรี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสำรวจ (Survey) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structure Interview) แบบสังเกตแบบ

มีส่วนร่วม (Participant Observation) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) แบบประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ดังนี้ (ในตะวัน กำหอม, 2559)

1) แบบสำรวจ (Survey)

แบบสำรวจ ผู้วิจัยใช้แบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลจัดบันทึกโดยแบ่งประเด็นการสำรวจต่างๆ ดังนี้

1.1) สำรวจสภาพพื้นที่ทำการศึกษาค้นคว้า

1.2) ประวัติชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ อัตลักษณ์ท้องถิ่น

1.3) ผลิตภัณฑ์ OTOP เมืองชลบุรีในจังหวัดชลบุรี

ก่อนทำการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สอบถามชาวบ้านทั่วไป นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้สอบถามจากหน่วยงานทางราชการและองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี เพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้เบื้องต้นในบริบทพื้นที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ และนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

2) แบบสัมภาษณ์ (Interview) มี 2 แบบดังนี้

2.1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้แต่ละประเด็นคำถาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคำตอบตามกรอบแนวความคิดและความมุ่งหมายของการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 3 ชุด ดังนี้

2.1.1) แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 สัมภาษณ์ ประวัติชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ อัตลักษณ์ท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ OTOP เมืองชลบุรีในจังหวัดชลบุรี

2.1.2) แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 สัมภาษณ์ความเชื่อมโยงของอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดชลบุรี

2.1.3) แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 สัมภาษณ์ความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี

2.2) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปแบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบเพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมายโดยใช้ทฤษฎีและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้รู้ (Key Informants) และมีจุดสนใจในการสัมภาษณ์ในเรื่อง อัตลักษณ์ท้องถิ่น: การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แบบองค์รวม เพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม จังหวัดชลบุรี เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถาม ข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ดังนี้ 1) ประวัติความเป็นมา ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ 2) ผลิตภัณฑ์ OTOP เมืองชลบุรี

3) แบบการสังเกต (Observation) แบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้

3.1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยเข้าไปพักอาศัยอยู่กับชุมชน โดยร่วมทำกิจกรรม สังเกต เกี่ยวกับบริบทโดยใช้แบบสังเกต เพื่อนำไปกระทำข้อมูลต่อไป

3.2) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตกิจกรรมในชุมชนอยู่ภายนอกที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน

4) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการนี้ ในการศึกษาวิจัยด้วยซึ่งใช้เก็บข้อมูลกลุ่มและเป็นการตรวจสอบข้อมูลในประเด็นต่างๆ โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ คือ ประชาชนชาวบ้าน ครู-อาจารย์ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และผู้บริโภครวม โดยการกำหนดกลุ่มละประมาณ 5-10 คน ในพื้นที่ ในการสนทนาผู้วิจัยจะกล่าวนำและให้กลุ่มแสดงความคิดเห็นในอย่างเปิดเผยและข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยจะได้จัดทำเป็นใบงานประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งหมายของการ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไปพร้อมกับข้อมูลที่ได้จากวิธีอื่นๆ

5) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

ผู้วิจัยได้ใช้ วิธีการนี้ ในการศึกษาวิจัยด้วยซึ่งใช้เก็บข้อมูลกลุ่มและเป็นการตรวจสอบข้อมูลในประเด็นต่างๆ โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษา จำนวนพื้นที่ คือ ผู้เข้าร่วม ผู้ประกอบการ ข้าราชการ โดยการกำหนดกลุ่มละประมาณ 5-10 คน ประมาณ 10 กลุ่ม ในประชุมเชิงปฏิบัติการจะกล่าวนำและให้กลุ่มแสดงความคิดเห็นในอย่างเปิดเผยและข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยจะได้จัดทำเป็นแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไปพร้อมกับข้อมูลที่ได้จากวิธีอื่นๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง อัตลักษณ์ท้องถิ่น: การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แบบองค์รวม เพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และสังคม จังหวัดชลบุรี ครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ขั้นตอนคือ

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นที่ 1 เรียกว่า การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการ สอบถามข้อมูลจากชุมชน และเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 2 เรียกว่า การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยผู้เก็บข้อมูลยึดหลัก “องค์รวม” (Holistic) ตามแนวคิดของ (ในตะวัน กำหอม, 2559) ดังนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาภาคสนาม (Field Studies) ประมาณ 6 เดือน เพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.1.1 แบบสำรวจ ผู้วิจัยขอความร่วมมือและจัดส่งแบบสำรวจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.1.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interviews) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ทำการสัมภาษณ์ตามแนวแบบสัมภาษณ์ เพื่อหาคำตอบตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยมีแบบสัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ วิดีโอบันทึกภาพและเสียง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์เบื้องต้น โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สภาวัฒนธรรมตำบลขาว จำนวน 2 คน (2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 5 ชุด แต่ละชุดใช้สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 5 กลุ่ม คือ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ ข้าราชการและผู้บริโภค

2) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interviews) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews) เปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมายโดยใช้ทฤษฎี

2.3 แบบสังเกต ผู้วิจัยสังเกตการประเพณี ความร่วมมือ ตามแบบสังเกต 2 รูปแบบดังนี้

2.3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observations) ผู้วิจัยได้เข้าไปพักอาศัยอยู่ในชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมในชีวิตประจำวัน สังเกต ซักถามข้อมูลที่ต้องการ จดบันทึกโดยใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับเปิดเผยตัวเองว่าเป็นนักวิจัย

2.3.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Participant and Non-participant Observation) ผู้วิจัยทำการสังเกตกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน โดยไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน แล้วจดบันทึกข้อมูลที่พบโดยใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 แบบสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มกับคนชุมชนในพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษารายงานพื้นที่ พื้นที่ที่ทำการศึกษาและเป็นพื้นที่ ประกอบด้วยผู้รู้ ผู้ปฏิบัติและ มาร่วมสนทนากลุ่มตามกรอบและจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยใช้แบบบันทึกเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

2.5 การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มกับคนในชุมชนที่ทำการวิจัย มีการร่วมสนทนากลุ่มตามกรอบและจุดมุ่งหมายของการวิจัย กรอบประเด็นในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่น: การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แบบองค์รวม เพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และสังคม จังหวัดชลบุรี โดยใช้แบบบันทึกเสียง วิดีโอบันทึกภาพและเสียงเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

3. การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การจัดการข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลจากเนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การบันทึกข้อมูล การสังเกต

1) การบันทึกข้อมูลใช้แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์การสังเกต การสนทนากลุ่มและการจดบันทึกลงในสมุดบันทึกและกล้องถ่ายรูปในการบันทึกภาพที่เป็นกิจกรรมทางสังคมซึ่งถือว่าเป็นวิถีชีวิตของชาวชุมชน สถานที่สำคัญ

2) นำข้อมูลในแต่ละวันมาสรุปและจัดหมวดหมู่ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามแต่ละประเภทที่ตั้งไว้ เพื่อตอบคำถามการวิจัยและตามความมุ่งหมายของการวิจัย

3) ข้อมูลเพิ่มเติมในเทปที่บันทึกเสียงมาในแต่ละวันก็จะถอดเทปบันทึกเสียงเพื่อเติมเต็มเนื้อหาหรือข้อมูลที่ขาดหายไปจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตและจดบันทึกให้ครบถ้วน ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์ จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเป็นกรณีไป

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการจัดและทำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำราหนังสือวิชาการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้มาจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต การจดบันทึก การอัดเทป และการบันทึกภาพ จัดเป็นหมวดหมู่ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยแล้วดำเนินการนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามความมุ่งหมายและกรอบตามความคิดที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิด ของ (ในตะวัน กำหอม, 2559) ได้แก่ การวิเคราะห์แบบอุปมัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ดังนี้

1) การวิเคราะห์แบบอุปมัย (Analysis Induction) เป็นวิธีวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสร้างข้อมูลจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏที่มองเห็นจากการลงภาคสนาม เป็นต้นว่า กิจกรรมในชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ การนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาพัฒนาตลอดทั้งสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและชนบประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อ ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่และหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลมาจัดจำแนกเป็นประเภทตามความมุ่งหมายของการวิจัยและจึงวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีเพื่อมาอธิบายอัตลักษณ์ท้องถิ่น: การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แบบองค์รวม เพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และสังคม จังหวัดชลบุรี โดยใช้วัฒนธรรมและทฤษฎีต่างๆ ในการวิเคราะห์ตามการมุ่งหมายและกรอบแนวความคิดในการวิจัย

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลงานวิจัยนั้น หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนหนึ่งแล้วและเพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและมีความสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้มีการพิจารณาและวิพากษ์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยเสนอต่อที่ประชุมของกลุ่มและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในการวิจัยให้ทราบ ในการพิจารณาตามประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีรวมทั้งของเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอข้อมูลพร้อมภาพประกอบบางขั้นตอนของการลงพื้นที่วิจัยและข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ OTOP เมืองชลบุรี เป็นต้นโดยใช้แบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) (ในตะวัน กำหอม, 2559)

สรุปผลการวิจัย

1. อัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรีที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน

จังหวัดชลบุรีเป็นที่รู้จักในด้านการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม แต่ที่ทำให้จังหวัดชลบุรีเด่นขึ้นมากขึ้น คือ อัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน ที่ช่วยสร้างสรรค์วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เฉพาะเจาะจง การผลิตสินค้าท้องถิ่น เช่น อาหารทะเล, ผลไม้ และผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติมีส่วนสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับชุมชน และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคว่าสินค้าที่ได้มานั้นมีคุณภาพ นอกจากนี้ กิจกรรมทางวัฒนธรรมและมีตำนานที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ ช่วยสืบสานวัฒนธรรมและความเป็นตัวตนของชุมชนได้อย่างดี ดังนั้น ความร่วมมือของคนในชุมชนในจังหวัดชลบุรีเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ

2. ความเชื่อมโยงของอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดชลบุรี

ในจังหวัดชลบุรี อัตลักษณ์ท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ชุมชนมีความสำคัญอย่างมากต่อชุมชนท้องถิ่น โดยมีการเชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น อัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชลบุรี ช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับชุมชนและสร้างความเชื่อมโยงทางสังคมอันแข็งแกร่ง ผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดชลบุรีเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างรายได้และเสริมสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและเป็นเอกลักษณ์จากวัสดุท้องถิ่นยังช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นให้ยั่งยืน ดังนั้น ความเชื่อมโยงของอัตลักษณ์ท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดชลบุรีมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่มั่นคงและยั่งยืน

3. ความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเป็นเรื่องที่มีความเป็นไปได้อย่างมาก โดยเฉพาะเมื่อมีการใช้เทคโนโลยีและองค์ความรู้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมีความเฉพาะเจาะจงตามแบรนด์ของชุมชนนั้นๆ ซึ่งจะช่วยให้มูลค่าให้กับสินค้าและชุมชนในระยะยาว การสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพจากวัตถุดิบท้องถิ่นจะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่นั้นๆ และสร้างงานที่มีรายได้สำหรับชุมชน นอกจากนี้ ยังสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับอัตลักษณ์ท้องถิ่นและเป็นการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมของพื้นที่ได้อย่างดี ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเป็นทางเลือกที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตของชุมชนและพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. อัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรีที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน

จังหวัดชลบุรีเป็นที่รู้จักในด้านการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม แต่ที่ทำให้จังหวัดชลบุรีเด่นขึ้นมากขึ้น คือ อัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน ที่ช่วยสร้างสรรค์วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เฉพาะเจาะจง การผลิตสินค้าท้องถิ่น เช่น อาหารทะเล, ผลไม้ และผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติมีส่วนสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับชุมชน และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคว่าสินค้าที่ได้มานั้นมีคุณภาพ นอกจากนี้ กิจกรรมทางวัฒนธรรมและการเล่นเกมที่มีตำนานที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ ช่วยสืบสานวัฒนธรรมและความเป็นตัวตนของชุมชนได้อย่างดี ดังนั้น ความร่วมมือของคนในชุมชนในจังหวัดชลบุรีเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มียอง ซอ (2560) การสร้างอัตลักษณ์สี เพื่อใช้ในงานออกแบบผลิตภัณฑ์ของอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า เป็นไปได้ที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยจัดให้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างเป็นองค์รวมและเป็นระบบ เพื่อประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์ท้องถิ่นการศึกษาคั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและเพิ่มมูลค่าตราสินค้าภูมิภาคผ่านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้เกิดอัตลักษณ์แบบองค์รวมและเสริมลักษณะเด่นให้ผลิตภัณฑ์ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี และยังสอดคล้องกับงานวิจัย กิตติกรรณ์ บำรุงบุญ (2563) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคามเพื่อยกระดับมูลค่าทางเศรษฐกิจผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดมหาสารคามนั้นสามารถวิเคราะห์อัตลักษณ์ได้จากคำขวัญของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งสามารถถอดอัตลักษณ์ คือ พระธาตุนาดูนที่เป็นสัญลักษณ์ของพุทธมณฑลอีสาน ผ้าไหม ที่เป็นตัวแทนของจังหวัดคือสายสร้อยดอกหมากและตักสิลานคร อันหมายถึงดินแดนแห่งการศึกษา ซึ่งนำมาสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกต้นแบบสามผลิตภัณฑ์ประกอบไปด้วย 1) ผลิตภัณฑ์พวงกุญแจ 2) ผลิตภัณฑ์กระเป๋า และ 3) ผลิตภัณฑ์เสื่อ โดยมีแนวทางส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมหาสารคามเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ คือ การสนับสนุนเงินทุนและงบประมาณในการลงทุน การส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสของการกู้เงิน และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตและผลักดันให้สินค้ามีรูปแบบที่หลากหลาย ตรงตามความต้องการของลูกค้า ได้รับมาตรฐานการผลิตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผลจากการเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมหาสารคามเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจพบว่า สามารถแยกแนวทางการส่งเสริมออกเป็นแบ่งประเด็นสำคัญ คือ ผู้ผลิตสินค้าต้องยกระดับตลาดและทิศทางการจำหน่ายให้มีหลากหลายมากขึ้นทั้งนี้เนื่องจากผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมือนกันกับผลิตภัณฑ์อีกหลายกลุ่ม ก่อให้เกิดการแข่งขันที่สูง ดังนั้น ควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและมีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์จากกลุ่มอื่น เช่น การใช้วัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นสินค้าต้องมีอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มแตกต่างจากกลุ่มอื่น

2. ความเชื่อมโยงของอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดชลบุรี

ในจังหวัดชลบุรี อัตลักษณ์ท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ชุมชนมีความสำคัญอย่างมากต่อชุมชนท้องถิ่น โดยมีการเชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น อัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชลบุรีช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับชุมชนและสร้างความเชื่อมโยงทางสังคมอันแข็งแกร่ง ผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดชลบุรีเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างรายได้และเสริมสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและเป็นเอกลักษณ์จากวัสดุท้องถิ่นยังช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นให้ยั่งยืน ดังนั้น ความเชื่อมโยงของอัตลักษณ์ท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดชลบุรี

มีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่มั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริกานต์ ทองพูน (2565) อุตสาหกรรมชุมชนเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลานคา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า อุตสาหกรรมชุมชนบ้านลานคามีลักษณะที่จับต้องได้ คือ ด้านโบราณสถาน ได้แก่ วัดลานคารอยพระพุทธรูปบาทไม้ตะเคียนทอง ศาลปู่เจ้าย่าเมือง ด้านสถาปัตยกรรม ได้แก่ สะพานแขวน บ้านลานคา ด้านโบราณวัตถุ ได้แก่ เรือศรีวันนำอุตสาหกรรมชุมชนที่มีลักษณะจับต้องไม่ได้ คือ ด้านวัฒนธรรมประเพณี ได้แก่ ประเพณีวันสารทไทยพวน ประเพณีทำบุญหลังบ้านประเพณีสงกรานต์บั้งไฟ ไทยพวน ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ ได้แก่ การไหว้ปู่เจ้าย่าเมือง ประเพณีกำฟ้าหรือค้ำฟ้าด้านการแสดงและการละเล่น ได้แก่ การรำวงย้อนยุค การรำโทนและการเต้นบาสโลบ แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดย ใช้อุตสาหกรรมชุมชน ควรมีแนวทาง คือ การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การจัดการสภาพแวดล้อม การปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว และการสื่อสารการตลาดแบบ บูรณาการ รวมถึงการสร้างตราสินค้าของชุมชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนริสรา ลอยฟ้า (2563) แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการเพิ่มช่องทางการตลาด ผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่าระยะ 1 พบว่า การดำเนินงานของกลุ่มผ้าทอท้องถิ่นมีการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้า พบมากที่สุด คือ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าสไบ ผ้าถุงสำเร็จรูปและเสื้อแก๊ป ตามลำดับกลุ่มลูกค้าเป็นกลุ่มที่รู้จักและลูกค้าทั่วไปตามหน่วยงานราชการ ด้านแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พบว่า มีแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดังนี้ 1) การแปรรูปผ้าทอจากเศษผ้าทอเหลือใช้โดยการแปรรูปเป็นกระเป๋าและการแปรรูปเป็นสิ่งของเครื่องประดับสตรี 2) การแปรรูปต่อยอดผลิตภัณฑ์พบว่า กรอบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ 1) รูปแบบ ทันสมัยตอบสนองต่อผู้บริโภค 2) เพิ่มความเป็นเอกลักษณ์ 3) เน้นความเรียบง่าย ชุมชนสามารถผลิตเองได้ 4) ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายระยะ 2 พบว่า การพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าท้องถิ่นมี องค์ประกอบดังนี้ 1) การนำเสนอในรูปแบบ e-catalog 2) ตะกร้าสินค้า (Shipping Cart) 3) การชำระเงินและการจัดส่งสินค้า 4) กิจกรรมและการประชาสัมพันธ์ 5) ติดต่อเรา ด้านผลการประเมินพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์พบว่า ความพึงพอใจภาพรวมระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.47 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.45 มีการออกแบบระบบตามวัฏจักรการพัฒนาระบบงาน (SDLC) เน้นการออกแบบเรียบง่ายเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนท้องถิ่นจึงทำให้ภาพรวมอยู่ในระดับเป็นที่พึงพอใจ

3. ความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเป็นเรื่องที่มีความเป็นไปได้อย่างมาก โดยเฉพาะเมื่อมีการใช้เทคโนโลยีและองค์ความรู้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ และมีความเฉพาะเจาะจงตามแบรนด์ของชุมชนนั้นๆ ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและชุมชนในระยะยาว การสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพจากวัตถุดิบท้องถิ่นจะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่นั้นๆ และสร้างงานที่มีรายได้สำหรับชุมชน นอกจากนี้ ยังสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับอัตลักษณ์ท้องถิ่นและเป็นการสืบทอด ประเพณีและวัฒนธรรมของพื้นที่ท้องถิ่นได้อย่างดี ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเป็นทางเลือกที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตของชุมชนและพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญาพร กุณทลเสพย์ (2559) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์สิ่งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมประยุกต์สู่การออกแบบพบว่าการตั้งสมมติฐาน โดยการอาศัย ภูมิปัญญาด้านสี สามารถประยุกต์ใช้ในการออกแบบและส่งเสริมภูมิปัญญาในการใช้สีให้เป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งนำไปสู่การสร้างสรรค์ออกแบบได้ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำเป็นคู่มือเพื่อนักออกแบบรุ่นใหม่ได้นำ ผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในงานออกแบบบรรจุภัณฑ์ ในพื้นที่เขตอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ซึ่งถ้าใช้ ต่างพื้นที่ต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างอัตลักษณ์สีขึ้นมาใหม่ด้วยกระบวนการเดิมก็จะทำให้บรรจุภัณฑ์

ในแต่ละพื้นที่ที่มีความหมายมีเรื่องราว มีที่มาหลักการในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลดีต่อชุมชนในระยะยาวและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจจิมา ศุภจริยาวัตร (2562) รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดสระแก้ว เพื่อการส่งออกผลการวิจัยพบว่า สินค้าผ้าไหมทอมือเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจภายในจังหวัดสระแก้วเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากจำนวนกลุ่มผู้ประกอบการสินค้าชุมชนมีการรวมตัวกันเพื่อผลิตผ้าไหมทอมือจำนวนมาก อีกทั้งในหลายกลุ่มการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและชื่อเสียงให้กับทางจังหวัดได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแล้วพบว่ากลุ่มผ้าไหมทอมือขนาดเล็ก รวมถึงขนาดกลางภายในจังหวัดยังขาดการดูแลช่วยเหลือในการพัฒนารูปลักษณ์สินค้าและวิธีการทางการตลาดในรูปแบบต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก จากเหตุผลทั้งหมดนี้ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการคัดเลือก กลุ่มผ้าไหมทอมือบ้านสุขสำราญเป็นกรณีศึกษา เพื่อบูรณาการองค์ความรู้และพัฒนาแบบวิธีการให้การสนับสนุนสินค้าชุมชนเพื่อใช้เป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในชุมชนอันต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 อัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวใช้เป็นแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับพื้นที่จังหวัดชลบุรีเท่านั้น

1.2 นักออกแบบต้องออกแบบสำหรับอำเภออื่นๆ ที่ไม่ใช่อำเภอเมืองชลบุรี สามารถนำรูปแบบขั้นตอนการสร้างอัตลักษณ์ไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างอัตลักษณ์ใหม่เฉพาะพื้นที่อำเภออื่นๆ

1.3 นักออกแบบที่นำอัตลักษณ์ไปใช้ควรคำนึงถึงศักยภาพด้านการลงทุนของผู้ประกอบการด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรมีการศึกษาการค้นหาลักษณะชุมชนโดยการเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นๆ ซึ่งจะช่วยให้ได้รับอัตลักษณ์ชุมชนที่เพิ่มมากขึ้น

2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการค้นหาลักษณะชุมชนด้วยเครื่องมือการวิเคราะห์ตามลำดับชั้น (AHP) ซึ่งเป็นวิธีการที่ถูกนำไปประยุกต์ใช้กับงานวิจัยเป็นจำนวนมาก เพื่อทำให้วิธีการวิเคราะห์ตามลำดับชั้นมีความเฉพาะและแตกต่างจากงานวิจัยอื่นๆ มากขึ้น อาจมีการประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้นแบบฟัซซี่ (The Fuzzy Analytic Hierarchy Process: FAHP) ซึ่งจะก่อให้เกิดความแม่นยำในการวิเคราะห์ผลการศึกษาและให้คะแนนการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บรรณานุกรม

กันยาพร กุณฑลเสพย์. (2559). การสร้างสรรค์สีเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมประยุกต์สู่การออกแบบ. *หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ, คณะศิลปกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.*

กิตติกรณ์ บำรุงบุญ. (2563). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม เพื่อยกระดับมูลค่าทางเศรษฐกิจ.* มหาสารคาม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เกษม กุณาศรี. (2558). *การค้นหาลักษณะของผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- นริศรา ลอยฟ้า และคณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการเพิ่มช่องทางการตลาดผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ. *รายงานการวิจัย*. คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- ในตะวัน กำหอม. (2559). *การวิจัยประยุกต์ทางวัฒนธรรม เล่ม 1*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ทีคอม.
- มียอง ขอ. (2560). *การสร้างอัตลักษณ์สีเพื่อใช้ในงานออกแบบผลิตภัณฑ์ของอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี*. ชลบุรี: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุทธศักดิ์ สุธาส. (2565). ททท. ดึง “ใหม่ ดาวิกา” ชวนเที่ยวไทย ตั้งเป้าสร้างรายได้ 6.56 แสนล้านบาท. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/business/economics/2362685> [9 เมษายน2565].
- วีรพร รอดทัศนาศ. (2557). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มไทยพวน: กรณีศึกษาชุมชนตลาดเก่าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว, คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*.
- ศุภจรรย์วัตร. (2562). *รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดสระแก้วเพื่อการส่งออก*. โครงการจัดตั้งคณะพาณิชยศาสตร์และการบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิริกานต์ ทองพูน, คัมภีร์ ทองพูน และคงทัต ทองพูน. (2563). *อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลานคา จังหวัดสุพรรณบุรี*. รายงานสืบเนื่องการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 11, 17 กรกฎาคม 2563 มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่. 948-954.
- สุวิทย์ เมชินทรีย์. (2558). *ประเทศไทย 4.0 ผลึกความคิดฐานเศรษฐกิจ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: สืบค้น www.thansettakij.com. [14 สิงหาคม 2559].
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. (2564). “แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2560-2563. ชลบุรี: องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี.
- อินทิรา พงษ์นาค. (2557). *อัตลักษณ์ชุมชนเมืองโบราณอุทองเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสุพรรณบุรี*. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.

วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

Culture of the Mon Koh Kret Community: Integration to Promote Learning
in the Social Studies Subject Group Religion and Culture Nonthaburi
Wittayalai School Under the Nonthaburi Provincial
Administrative Organization

ผกาวรรณ กรอบแก้ว*

Phakawan Krobkua

ถนัด ยันต์ทอง

Thanat Yanthong

กฤษดา นิยมทอง

Kritsada Niyomthong

สาขาวิชาสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม

คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

Department of Educational Administration,

Faculty of Social Sciences and Education Thongsook College

Corresponding author, e-mail: ccbanpomst@hotmail.com*

วันที่รับบทความ (Received): 18 มีนาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 3 สิงหาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 5 สิงหาคม 2567

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 2) การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้รู้ คือ กลุ่มบุคคลที่มีข้อมูลเชิงลึกในด้าน ประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม สังคม 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ คือ ครู นักเรียน ชาวบ้าน 3) กลุ่มบุคคลทั่วไป คือ ประชาชนทั่วไปที่เคยอาศัยอยู่ในวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต จัดประชุมกลุ่มย่อย และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ผลการศึกษาพบว่า ประวัติความเป็นมา พิธีกรรม วัฒนธรรม สังคม วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยบูรณาการการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5 ขั้นตอน คือ 1. การบริหารจัดการการเรียนการสอน 2. การจัดรายวิชา 3. การจัดการเรียนการสอน 4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดประเด็น 2) รวบรวมหลักฐาน 3) การวิเคราะห์ ตีความ ประเมินหลักฐาน 4) สรุปเชื่อมโยงข้อเท็จจริง

5) นำเสนอข้อเท็จจริง 5. การประเมิน จากการตรวจผลงานนักเรียน แสดงได้ว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นตอน เป็นอย่างดี โดยวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ดมีการบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์ เข้าใจ หวงแหวน ประเพณีท้องถิ่น และผ่านเกณฑ์การประเมินทุกคน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด, การบูรณาการ, การส่งเสริมการเรียนรู้

Abstract

This study aims to 1) Study the history Culture of the Mon community on Koh Kret Nonthaburi Province 2) Integration to promote learning management in the social studies subject group Religion and culture Nonthaburi Wittayalai School Under the Nonthaburi Provincial Administrative Organization. Population and sample were used, Purposive Sampling 1) Key informants are a group of people with deep insights in History, traditions, culture, rituals, society 2) Casual informants are teachers, students, villagers 3) Purposive Informants are the general public who used to live in the culture of the Mon Koh Kret community. This study The researcher used a Cultural Qualitative Research by using the tools for collecting data, namely, Survey interview, Participant Observation, Focus Group and Workshop.

The results showed that History, rituals, culture, society, traditions to draw monks to create new knowledge by analyzing and synthesizing by integrated learning management Social Studies Learning Group Religion and culture 5 steps are 1. Teaching and learning management. 2. Organizing the course 3. Teaching and learning management 4. Teaching and learning activities using a historical 5-step method as follows 1) Set the point 2) collect evidence 3) Analysis, interpretation, evaluation of evidence 4) Summarize the facts. 5) Present the facts 5. Assessment From the examination of students' work by the culture of the Mon community on Koh Kret There is integration to promote learning in the social studies learning group. Religion and culture of students in the social studies learning group Religion and culture History course: Understand and cherish local traditions. and everyone passed the evaluation criteria.

Keywords: Culture of the Mon community of Koh Kret, Integration, Promotion of learning.

บทนำ

การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจต้องหาวิธีการสร้างมูลค่าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เดิมมีแต่คุณค่า ซึ่งเป็นแนวคิดของเศรษฐกิจสร้างสรรค์หรือกล่าวได้ว่าต้องมีภูมิปัญญา ก่อนจึงเกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นแนวคิด การขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้การสร้างสรรคงานและการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมการสั่งสมความรู้ของสังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดขอบเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยแยกเป็น 4 กลุ่ม คือ การสืบทอดทางวัฒนธรรมศิลปะสื่อ และงานสร้างสรรค์แบ่งตามลักษณะของงาน (สำนักงานคณะกรรมการ

วัฒนธรรมแห่งชาติ, 2565) ดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นฐานที่สำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่ม การสืบทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งมีกลุ่มย่อยหนึ่งที่สำคัญ คือ กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะที่ต้องอาศัยวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นจุดขายหรือสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ประกอบการเรียนรู้การสัมผัสการชื่นชมกับเอกลักษณ์ ความงดงามทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนจากสถานที่นั้นๆ รวมถึงกิจกรรมต่างๆ และสินค้าและบริการที่สามารถแสดงเรื่องราวในการพัฒนาสังคมและมนุษย์ผ่าน ทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมองค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคมโดยสะท้อน ให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม และขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในแต่ละยุคสมัย (กาญจนา แสงลี้มสุวรรณ และศรัณยา แสงลี้มสุวรรณ, 2555)

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญที่เกาะเกร็ดมีลักษณะเด่นที่น่าสนใจ เนื่องจากยังคงอยู่ รวมกันเป็นกลุ่มและตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยด้วยความสามัคคี และรักษาวัฒนธรรมประเพณี ดั้งเดิมไว้ มอญเป็นชนชาติเก่าแก่ที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณ และยึดถือวัฒนธรรมประจำชาติ อย่างมั่นคงไม่ว่าจะเป็นภาษาศาสนาประเพณี ศิลปะ ซึ่งนับว่าเป็นธรรมชาติของมนุษย์เมื่อไปอยู่ที่ใดก็จะ นำพาเอาวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ของชนชาติติดตัวไปด้วย วัฒนธรรมประเพณีของมอญจึงได้เกิดขึ้น ตามท้องถิ่นต่างๆ ที่มีชาวมอญไปตั้งถิ่นฐาน เช่น อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีอำเภอสามโคก จังหวัด ปทุมธานี อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ สำหรับวัฒนธรรมทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี บางอย่างได้เป็นที่ยอมรับของคนไทยในเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบัน สภาพสังคมในยุคโลกาภิวัตน์เป็นที่ยอม กันว่าความเปลี่ยนแปลงต่างๆ มาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีผล สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องในหลายด้าน เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ทำให้ขาด ความเป็นเอกลักษณ์หรือคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืนของ ชุมชนที่พึ่งพาตนเอง การส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มากยิ่งขึ้นในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมดั้งเดิมอันดีที่เป็นเอกลักษณ์ และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่าง สมดุลและยั่งยืน แต่ในปัจจุบันพบว่าชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไป จากอดีต ชาวมอญเกาะเกร็ดบางกลุ่มมีการรวมตัวกันค่อนข้างเหนียวแน่น และยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรม ดั้งเดิมของชนชาติอย่างเข้มแข็ง ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา และพิธีกรรมต่างๆ อันเป็นเครื่องหมายแสดงเอกลักษณ์ของคนมอญ (อรสา เงินฉาย, 2550)

ปัจจุบันสภาพความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม ที่เกิดขึ้นในสังคมวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ เกาะเกร็ด ซึ่งจากสภาพแวดล้อมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ดมีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท ทำให้ระบบ ความคิดของคนในชุมชนแตกต่างกัน บางส่วนต้องการพัฒนาสู่ความทันสมัย บางส่วนต้องการอนุรักษ์ วัฒนธรรมดั้งเดิมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีงามตามครรลองแห่งทาน อันมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นสิ่งที่ เกื้อกูลสังคมให้ผู้คนดำรงชีวิตอย่างสามัคคีและสันติสุข และตระหนักถึงความสัมพันธ์และความคล้ายคลึง ระหว่างวัฒนธรรมมอญกับวัฒนธรรมไทย และเห็นว่าชุมชนไทยเชื้อสายมอญเกาะเกร็ด เป็นชุมชนที่น่า ยกย่องด้านการอนุรักษ์แหล่งวัฒนธรรม และมีประเพณีความเชื่อที่ผูกพันต่อชีวิตและความเป็นอยู่ เป็นชนชาติที่มีความเจริญทางด้านวัฒนธรรมสูงและมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และเห็นถึงความสำคัญ และคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษา ประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด เพื่อการบูรณาการให้นักเรียนได้เรียนรู้ ประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ซึ่งมีหน่วยการเรียนรู้ เรื่องวิถีการทาง

ประวัติศาสตร์ คือ การศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มีขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดหัวข้อ การรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล จัดลำดับข้อมูล การนำเสนอ โดยการศึกษาประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นครั้งนี้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ 5 ขั้นตอน เน้นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้ ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่งดงามให้นักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อ การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) เพื่อศึกษา ประวัติชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ อัตลักษณ์ท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกต การสนทนากลุ่มและนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ในครั้งนี้อย่างผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีความรู้ ในงานประเพณีชักพระ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากร จังหวัดนนทบุรี
2. กลุ่มตัวอย่าง
 - 1) กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีข้อมูลเชิงลึกในด้าน ประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม สังคม ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด จำนวน 10 คน ประชาชนท้องถิ่น ผู้อาวุโสหรือผู้มีความรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ พระผู้รู้ประจำท้องถิ่นที่เป็นที่นับถือของชุมชน ครู-อาจารย์ที่อยู่ในโรงเรียนนันทวิจิตรการอิสระ ผู้นำชุมชนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
 - 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ครู นักเรียน ชาวบ้าน และผู้ที่เคย อาศัย หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 20 คน
 - 3) กลุ่มบุคคลทั่วไป (Purposive Informants) ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่เคยรับรู้หรือที่เคยอาศัย หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี หรือจังหวัดใกล้เคียง จำนวน 20 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสำรวจ (Survey) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non- Structure Interview) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant

Observation) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) แบบประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ดังนี้ (ในตะวัน กำหอม, 2559)

1.1 แบบสำรวจ (Survey) แบบสำรวจ ผู้วิจัยใช้แบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลฉบับที่กโดยแบ่งประเด็นการสำรวจต่างๆ ดังนี้ สำรวจสภาพพื้นที่ สำรวจเส้นทางการเดินทาง สำรวจวิถีชีวิตชาวบ้าน สำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ สำรวจพื้นที่การท่องเที่ยวทางบก สำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ก่อนทำการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สอบถามชาวบ้านทั่วไป นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้สอบถามจากหน่วยงานทางราชการและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้เบื้องต้นในบริบทพื้นที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ และนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

1.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) มี 2 แบบ ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้แต่ละประเด็นคำถาม (ในตะวัน กำหอม, 2559) โดยการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาคำตอบตามกรอบแนวความคิดและความมุ่งหมายของการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 1 ชุด ดังนี้ แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมา ความเชื่อ ประเพณี หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ประเพณีที่ปฏิบัติกันสืบต่อมาของวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปแบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบเพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมายโดยใช้ทฤษฎีและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้รู้ (Key informants) และมีจุดสนใจในการสัมภาษณ์ในเรื่องวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนผู้วิจัยกำหนดประเด็น คำถาม ข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ดังนี้ ประวัติชุมชนในอดีตและสภาพปัจจุบันของชุมชน วิถีชีวิต ภาษา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ศิลปกรรม จริยธรรม สุนทรียศาสตร์ อาหารการกิน การแต่งกายความรู้ทักษะอาชีพ

3) แบบการสังเกต (Observation) แบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้

1.3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยเข้าไปพักอาศัยอยู่กับชุมชน โดยร่วมทำกิจกรรม สังเกต เกี่ยวกับบริบททางด้านวัฒนธรรม เพื่อนำไปกระทำข้อมูลต่อไป

1.3.2 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตกิจกรรมในชุมชนอยู่วงนอกที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน

4) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยได้ใช้ วิธีการนี้ ในการศึกษาวิจัยด้วยซึ่งใช้เก็บข้อมูลกลุ่มและเป็นการตรวจสอบข้อมูลในประเด็นต่างๆ โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ คือ กลุ่มผู้รู้ ผู้นำชุมชน ครู กำนันผู้ใหญ่บ้านสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยการกำหนดกลุ่มละประมาณ 5 - 10 คน ในพื้นที่ ในการสนทนาผู้วิจัยจะกล่าวนำและให้กลุ่มแสดงความคิดเห็นในอย่างเปิดเผยและข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้วิจัยจะได้จัดทำเป็นใบงานประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งหมายของการ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไปพร้อมกับข้อมูลที่ได้จากวิธีอื่นๆ

5) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

ผู้วิจัยได้ใช้ วิธีการนี้ ในการศึกษาวิจัยด้วยซึ่งใช้เก็บข้อมูลกลุ่มและเป็นการตรวจสอบข้อมูลในประเด็นต่างๆ โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษ จำนวนพื้นที่ คือ

กลุ่มผู้รู้ ผู้นำชุมชน ครู พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล โดยการกำหนดกลุ่มละประมาณ 5-10 คน ในประชุมเชิงปฏิบัติการ จะกล่าวนำและให้กลุ่มแสดงความคิดเห็น ในอย่างเปิดเผยและข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัย จะได้จัดทำเป็นแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไปพร้อมกับข้อมูลที่ได้จากวิธีอื่นๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ขั้นตอนคือ

การเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นที่ 1 เรียกว่า การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการศึกษ เอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการ สอบถามข้อมูลจากชุมชน และเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 2 เรียกว่า การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยผู้เก็บข้อมูลยึดหลัก “องค์รวม” (Holistic) ตามแนวคิดของงามพิศ สัตย์สงวน (ในตะวัน กำหอม, 2559) ดังนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาภาคสนาม (Field Studies) ประมาณ 6 เดือน เพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. แบบสำรวจ ผู้วิจัยขอความร่วมมือและจัดส่งแบบสำรวจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interviews) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ทำการสัมภาษณ์ตามแนวแบบสัมภาษณ์ เพื่อหาคำตอบตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยมีแบบสัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ วิดีโอบันทึกภาพและเสียง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้น โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมอำเภอ ที่ทำการศึกษ จำนวน 2 คน (2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 5 ชุด แต่ละชุดใช้ สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 5 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำชุมชน ครู พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล

2) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interviews) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews) เปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมายโดยใช้ทฤษฎี

3. แบบสังเกต ผู้วิจัยสังเกตวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ตามแบบสังเกต 2 รูปแบบดังนี้

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observations) ผู้วิจัยได้เข้าไปพักอาศัยอยู่ในชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมในชีวิตประจำวัน สังเกต ซักถามข้อมูลที่ต้องการ จดบันทึกโดยใช้แบบสังเกต เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับเปิดเผยตัวเองว่าเป็นนักวิจัย

2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Participant and Non - participant Observation) ผู้วิจัยทำการสังเกตกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน โดยไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน แล้วจดบันทึกข้อมูลที่พบ โดยใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. แบบสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มกับคน ชุมชนในพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษ จำนวนพื้นที่ พื้นที่ที่ทำการศึกษและเป็นพื้นที่ ประกอบด้วยผู้รู้ ผู้ปฏิบัติและนักท่องเที่ยวนำร่วมสนทนากลุ่มตามกรอบและจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยใช้แบบบันทึกเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

5. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มกับคน ชุมชนในพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษ จำนวนพื้นที่นำร่วมสนทนากลุ่มตามกรอบและจุดมุ่งหมายของการวิจัย ครอบคลุมประเด็นในการประชุมเชิงปฏิบัติการการบูรณาการเพื่อการบูรณาการและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนันทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรี โดยใช้แบบบันทึกเสียง วิดีโอบันทึกภาพและเสียงเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

3. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การจัดกระทำข้อมูลเมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลจากเนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การบันทึกข้อมูล การสังเกต

1) การบันทึกข้อมูลใช้แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการจดบันทึกลงในสมุดบันทึกและกล้องถ่ายรูปในการบันทึกภาพที่เป็นกิจกรรมทางสังคมซึ่งถือว่าเป็นวิถีชีวิตของชาวชุมชน (ในตะวัน กำหอม, 2559)

2) นำข้อมูลในแต่ละวันมาสรุปและจัดหมวดหมู่ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามแต่ละประเภทที่ตั้งไว้ เพื่อตอบคำถามการวิจัยและตามความมุ่งหมายของการวิจัย

3) ข้อมูลเพิ่มเติมในเทปที่บันทึกเสียงมาในแต่ละวันก็จะถอดเทปบันทึกเสียงเพื่อเพิ่มเติมเนื้อหาหรือข้อมูลที่ขาดหายไปจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และจดบันทึกให้ครบถ้วน ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological triangulation) หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์ จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเป็นกรณีไป

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการจัดและทำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้มาจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต การจดบันทึก การอัดเทป และการบันทึกภาพ จัดเป็นหมวดหมู่ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยแล้วดำเนินการนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามความมุ่งหมายและกรอบตามความคิดที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิดของ ในตะวัน กำหอม (2559) ได้แก่ การวิเคราะห์แบบอุปมัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ดังนี้ (1) การวิเคราะห์แบบอุปมัย (Analysis Induction) เป็นวิธีวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสร้างข้อมูลจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏที่มองเห็นจากการลงภาคสนาม เป็นต้นว่า กิจกรรมในชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ การนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาพัฒนาตลอดทั้งสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและชนบประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อ ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่และหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยให้นำข้อมูลมาจัดจำแนกเป็นประเภทตามความมุ่งหมายของการวิจัยและจึงวิเคราะห์ด้วยทฤษฎี เพื่อมาอธิบายสภาพสังคมของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงและบทบาทหน้าที่ขององค์ภายในชุมชนที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกมากระทบชุมชนดั้งเดิมและนำไปสู่การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมและทฤษฎีต่างๆ ในการวิเคราะห์ตามการมุ่งหมายและกรอบแนวความคิดในการวิจัย

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลงานวิจัยนั้น หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนหนึ่งแล้วและเพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและมีความสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้มีการพิจารณาและวิพากษ์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยเสนอต่อที่ประชุมของกลุ่มและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในการวิจัยให้ทราบในการพิจารณาตามประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีรวมทั้งของเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอข้อมูลพร้อมภาพประกอบบางขั้นตอนของการดำรงชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยใช้แบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผล

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ผลการศึกษา พบว่า จากลักษณะทางกายภาพของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ส่งผลต่อวัฒนธรรมการตั้งถิ่นฐาน โดยชุมชนชาวมอญส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณชายฝั่งรอบเกาะเกร็ดเนื่องจากมีความสะดวกในการคมนาคม และเอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพค้าขาย ชุมชนชาวมอญเป็นชุมชนเล็กๆ มีจำนวนประชากรมากและมีพื้นที่ใช้สอยอยู่อย่างจำกัด ชาวมอญนิยมตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างหนาแน่น และเป็นชุมชนที่ปลูกบ้านเรียงรายไปตามแนวริมถนนทางเท้าสาธารณะเพื่อความสะดวกในการเดินทางภายในพื้นที่เกาะเกร็ด ลักษณะของการประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรของชุมชนเกาะเกร็ด มีผลต่อลักษณะการตั้งบ้านเรือนแบบกระจายไปตามพื้นที่ทำกินส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทย และจากการศึกษาการตั้งถิ่นฐานของชาวมอญเกาะเกร็ด หมู่ที่ 1, 6 และ 7 โดยใช้รูปถ่ายทางอากาศ มาวิเคราะห์การตั้งถิ่นฐานของชาวมอญเกาะเกร็ด พบว่า ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามชายฝั่งของเกาะเกร็ด การตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวมอญน่าจะกระจายอยู่ตามชายฝั่งของเกาะเกร็ด

1.2 ลักษณะการสร้างบ้านของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ดมีลักษณะการสร้างบ้านเรือนเหมือนชาวไทยในอดีตเป็นบ้านเรือนผูกและเรือนสับ จากลักษณะพื้นที่ของเกาะเกร็ดที่มีอยู่อย่างจำกัด การสร้างบ้านเรือนของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ดจึงนิยมปลูกบ้านชั้นเดียวยกพื้นสูงด้วยเหตุผล เนื่องจากประสบปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝน และมีพื้นที่ใช้สอยมีอยู่อย่างจำกัด เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนลักษณะการสร้างบ้านของชาวมอญไปตามยุคสมัยคือ บ้านสองชั้นยกพื้นสูง และบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

2. สภาพวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด

2.1 วัฒนธรรมการประกอบอาชีพหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ผลการวิจัยพบว่า ชาวมอญเกาะเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ การทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเป็นวิถีชีวิตประจำวันของชาวมอญเกาะเกร็ดทุกครั้งเรือนผลิตเป็นอาชีพจึงเป็นหัตถกรรมที่มีกระบวนการทำเป็นระบบตั้งแต่ผลิตไปจนถึงจำหน่าย ในปัจจุบันมีผู้สนใจประกอบอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาลดน้อยลงกว่าในอดีต จนกระทั่งผู้นำชุมชนและหน่วยงานของรัฐได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชาวมอญเกาะเกร็ดจึงร่วมกันส่งเสริมอนุรักษ์แหล่งวัฒนธรรมการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา และมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับการใช้งาน จนเป็นที่ยอมรับและเป็นสัญลักษณ์ตราประจำจังหวัดนนทบุรีที่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญที่เกาะเกร็ด

2.2 ประเพณีประจำท้องถิ่นของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด

1) ประเพณีวันสงกรานต์ (ปีละห้ดะห์ อ่า่นว่า ปัด-อะดะ) ผลการวิจัยพบว่า ชาวมอญเกาะเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีวันสงกรานต์ คนมอญถือว่าเป็นวันขึ้นศักราชใหม่ เป็นเทศกาลที่สำคัญประจำปีของคนมอญจะมีการทำบุญเฉลิมฉลองทุกหมู่บ้านของชาวมอญ ด้วยการทำบุญรักษาศีลเพื่อเป็นการต้อนรับศกใหม่และเพื่อบูชาพระรัตนตรัยและนางสงกรานต์ พิธีจะเริ่มจากการทำบุญสงกรานต์ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ คือ การแห่ข้าวแช่ แห่น้ำหวาน แห่หางหงส์หรือธงตะขาบ ก่อพระเจดีย์ทราย แห่ปลากการสงฆ์น้ำพระ จบด้วยการทำบุญกลางบ้านประจำปีของชาวมอญเกาะเกร็ด เทศกาลสงกรานต์นี้ใช้เวลาหลายวันเริ่มตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ไปจนถึงต้นเดือนพฤษภาคมของทุกๆ ปี ปัจจุบันชุมชนชาวมอญ

เกาะเกร็ดยังคงอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีวันสงกรานต์ไว้ได้เป็นอย่างดี 2) ประเพณีตักบาตรทางน้ำ ผลการวิจัยพบว่า ชาวมอญเกาะเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีตักบาตรทางน้ำที่ชุมชนชาวมอญจัดขึ้นในวันขึ้น 15 เดือน 11 เป็นประเพณีการทำบุญออกพรรษาของชาวมอญเกาะเกร็ด ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้เชื่อมโยงไสรีทธาและเครื่องครัดในการนับถือพระพุทธศาสนา และเป็นเทศกาลประจำปีของชาวมอญน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ชาวพุทธมีคติความเชื่อว่าเป็นวันที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากสวรรค์ดาวดึงส์กลับลงมาสู่โลกมนุษย์ ชาวมอญจะร่วมกันทำบุญตักบาตรที่ริมหน้าวัดปรมัยยิกาวาส ชาวมอญเรียกว่า ตักบาตรพระร้อย ตักบาตรทางเรือ และได้มีการจัดงานรื่นเริงชาวมอญจะร่วมกันร้องเพลงเจ้าขาในตอนกลางคืนมีการเล่นดอกไม้ไฟตามทำนน้ำของวัดมอญ ซึ่งชาวมอญเกาะเกร็ดยังรักษาและปฏิบัติสืบทอดมาถึงทุกวันนี้ 3) ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ผลการวิจัยพบว่า ชาวมอญเกาะเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ซึ่งเป็นประเพณีที่เก่าแก่ของชาวมอญที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาแต่โบราณจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นการทำบุญตักบาตรถวายอาหารคาวหวานแก่พระภิกษุ และเป็นการทำบุญในวันพระตามปกติ การตักบาตรน้ำผึ้งของชาวมอญเกาะเกร็ดสมัยโบราณมีจุดประสงค์เพื่อให้พระสงฆ์ได้นำน้ำผึ้งไปผสมยาสมุนไพรเป็นยาลูกกลอน ซึ่งชาวมอญเกาะเกร็ดยังคงปฏิบัติและอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมการตักบาตรน้ำผึ้งมาจนถึงปัจจุบัน 4) ประเพณีการค้ำตันโพธิ์ (ทอก-ส้อย) ผลการวิจัยพบว่า ชาวมอญเกาะเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีค้ำตันโพธิ์จำนวนน้อย แต่เดิมเป็นประเพณีปลูกตันโพธิ์ และได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นประเพณีค้ำตันโพธิ์ เพราะถือว่าการค้ำตันโพธิ์เป็นการค้ำจุนศาสนา สืบเนื่องจากตันโพธิ์เป็นต้นไม้ที่เกี่ยวข้องพระพุทธศาสนา ปัจจุบันชาวมอญเกาะเกร็ดเปลี่ยนค่านิยมจากการค้ำตันโพธิ์มาเป็นบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมถือได้ว่าเป็นทำบุญตามคติความเชื่อทำพระพุทธศาสนา

2.3 วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยเรื่องวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องดำเนินการด้วยการกำหนดแนวทางวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของโรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พร้อมเปิดโอกาสและส่งเสริมสนับสนุน อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาชี้แนะ และสร้างขวัญ กำลังใจให้กับคณาจารย์และบุคลากรทั้งหมด 2) การจัดรายวิชาการเรียนการสอน โดยการจัดรายวิชาการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องดำเนินการด้วยการยึดหลักการเรียนรู้อิงการจัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์รายวิชาและการพัฒนาสมรรถนะของรายวิชา 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยเรื่อง วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องดำเนินการด้วยการศึกษาด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม 4) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องดำเนินการด้วยการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนา

สมรรถนะพัฒนาทักษะ คุณภาพชีวิต การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทย การมีส่วนร่วมกับชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า การกระตุ้นชี้แนะให้ตระหนัก และเข้าใจ สำนักวิถีชีวิตของตนที่อาศัยอยู่ โดยการบูรณาการวิธีการทางประวัติศาสตร์ดังมี 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ กำหนดประเด็นรวบรวมหลักฐาน การวิเคราะห์ ตีความ ประเมินหลักฐาน สรุปเชื่อมโยงข้อเท็จจริง นำเสนอข้อเท็จจริง 5) การประเมินผลงานนักเรียน แสดงได้ว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นตอนเป็นอย่างดีโดยการบูรณาการวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด และสามารถนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ในหัวข้อวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ในภาพรวมนักเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์ ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกคน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ผลการศึกษา พบว่า จากลักษณะทางกายภาพของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ส่งผลต่อวัฒนธรรมการตั้งถิ่นฐาน โดยชุมชนชาวมอญส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณชายฝั่งรอบเกาะเกร็ดเนื่องจากมีความสะดวกในการคมนาคม และเอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพค้าขาย ชุมชนชาวมอญเป็นชุมชนเล็กๆ มีจำนวนประชากรมากและมีพื้นที่ใช้สอยอยู่อย่างจำกัด ชาวมอญนิยมตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างหนาแน่น และเป็นชุมชนที่ปลูกบ้านเรียงรายไปตามแนวริมถนนทางเท้าสาธารณะเพื่อความสะดวกในการเดินทางภายในพื้นที่เกาะเกร็ด ลักษณะของการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรของชุมชนเกาะเกร็ด มีผลต่อลักษณะการตั้งบ้านเรือนแบบกระจายไปตามพื้นที่ทำกินส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทย และจากการศึกษาการตั้งถิ่นฐานของชาวมอญเกาะเกร็ด หมู่ที่ 1, 6 และ 7 โดยใช้รูปถ่ายทางอากาศ มาวิเคราะห์การตั้งถิ่นฐานของชาวมอญเกาะเกร็ด พบว่า ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามชายฝั่งของเกาะเกร็ด การตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวมอญน่าจะกระจายอยู่ตามชายฝั่งของเกาะเกร็ด สอดคล้องกับงานวิจัย สรวรรณ เรื่องกัลป์ปวงค์ (2559) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะเกร็ดอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า อยู่ในระดับมากในทุกด้านอันดับแรก คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามลำดับ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเป็นอันดับสุดท้าย ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ประกอบไปด้วยภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมา คือ ภาวะผู้นำด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์และภาวะผู้นำ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา สำหรับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แบบมีส่วนร่วมชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี คือ 1) ผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ทำได้โดยกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนและจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐมาสนับสนุนช่างฝีมือที่เป็นผู้สืบทอดมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ผู้นำด้านการมี อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์จะต้องเป็นผู้ที่มีศีลธรรมและมีจริยธรรมสูง เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จ 3) ผู้นำด้านการกระตุ้นทางปัญญาควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสนับสนุนให้สมาชิกมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

1.2 ลักษณะการสร้างบ้านของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ดมีลักษณะการสร้างบ้านเรือนเหมือนชาวไทยในอดีตเป็นบ้านเรือนผูกและเรือนสับ จากลักษณะพื้นที่ของเกาะเกร็ดที่มีอยู่อย่างจำกัด การสร้างบ้านเรือนของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ดจึงนิยมปลูกบ้านชั้นเดียวยกพื้นสูงด้วยเหตุผล เนื่องจากประสบปัญหาหน้าท่วมในฤดูฝน และมีพื้นที่ใช้สอยมีอยู่อย่างจำกัด เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนลักษณะการสร้างบ้านของชาวมอญไปตามยุคสมัย คือ บ้านสองชั้นยกพื้นสูง และบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ และยังคงคล้องกับงานวิจัยของ อรสา เงินฉาย (2550) การศึกษาสภาพวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ดอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชากรชาวมอญทั่วไปจำนวน 222 คน และประชากรผู้นำชุมชนชาวมอญ จำนวน 20 คน ที่อาศัยอยู่บริเวณหมู่ 1, 6 และ 7 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เจาะจงกลุ่มชาวมอญทั่วไป และแบบสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มผู้นำชุมชน วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยร้อยละ พรรณนาวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างประชากรชาวมอญทั่วไปมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ร้อยละ 76.52 และจากกลุ่มตัวอย่างประชากรผู้นำชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของชาวมอญเกาะเกร็ด ร้อยละ 71.25 ซึ่งชาวมอญเกาะเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ดังนี้ อันดับ 1 วัฒนธรรมการประกอบอาชีพหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา รองลงมา วัฒนธรรมที่ยังคงสืบทอดจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านชาวมอญ วัฒนธรรมการตั้งถิ่นฐาน วัฒนธรรมคติความเชื่อ วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมภาษาถิ่นมอญ และวัฒนธรรมลักษณะการสร้างบ้าน กลุ่มตัวอย่างประชากรชาวมอญทั่วไปมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีประจำท้องถิ่นชาวมอญเกาะเกร็ด ร้อยละ 77.82 และจากกลุ่มประชากรผู้นำชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีประจำท้องถิ่นของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ร้อยละ 70.00 ซึ่งชาวมอญเกาะเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับประเพณี ดังนี้ ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีตักบาตรทางน้ำ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง และประเพณีค้ำตันโพธิ์

2. สภาพวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด

2.1) วัฒนธรรมการประกอบอาชีพหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ผลการวิจัยพบว่า ชาวมอญเกาะเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ การทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเป็นวิถีชีวิตประจำวันของชาวมอญเกาะเกร็ดทุกครัวเรือนผลิตเป็นอาชีพจึงเป็นหัตถกรรมที่มีกระบวนการทำเป็นระบบตั้งแต่ผลิตไปจนถึงจำหน่าย ในปัจจุบันมีผู้สนใจประกอบอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาลดน้อยกว่าในอดีต จนกระทั่งผู้นำชุมชนและหน่วยงานของรัฐได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชาวมอญเกาะเกร็ดจึงร่วมกันส่งเสริมอนุรักษ์แหล่งวัฒนธรรมการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา และมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับการใช้งาน จนเป็นที่ยอมรับและเป็นสัญลักษณ์ตราประจำจังหวัดนนทบุรีที่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญที่เกาะเกร็ด

2.2) ประเพณีประจำท้องถิ่นของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด 1) ประเพณีวันสงกรานต์ (ปีจจะห้ตีะห้ อ่านว่า ปีต-อะตีะ) ผลการวิจัยพบว่า ชาวมอญเกาะเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีวันสงกรานต์ คนมอญถือว่าเป็นวันขึ้นศักราชใหม่ เป็นเทศกาลที่สำคัญประจำปีของคนมอญจะมีการทำบุญเฉลิมฉลองทุกหมู่บ้านของชาวมอญด้วยการทำบุญรักษาศีลเพื่อเป็นการต้อนรับศกใหม่และเพื่อบูชาพระรัตนตรัยและนางสงกรานต์ พิธีจะเริ่มจากการทำบุญสงกรานต์ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ คือ การแห่ข้าวแช่ แห่น้ำหวาน แห่หางหงส์หรือธงตะขาบ ก่อพระเจดีย์ทราย แห่ปลากการสงน้ำพระ จบด้วย

การทำบุญกลางบ้านประจำปีของชาวมอญเกาะเกร็ด เทศกาลสงกรานต์นี้ใช้เวลาหลายวันเริ่มตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ไปจนถึงต้นเดือนพฤษภาคมของทุกๆ ปี ปัจจุบันชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ดยังคงอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีวันสงกรานต์ไว้ได้เป็นอย่างดี 2) ประเพณีตักบาตรทางน้ำ ผลการวิจัยพบว่าชาวมอญเกาะเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีตักบาตรทางน้ำที่ชุมชนชาวมอญจัดขึ้นในวันขึ้น 15 เดือน 11 เป็นประเพณีการทำบุญออกพรรษาของชาวมอญเกาะเกร็ด ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้เสื่อมใสศรัทธาและเคร่งครัดในการนับถือพระพุทธศาสนา และเป็นเทศกาลประจำปีของชาวมอญน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ชาวพุทธมีคติความเชื่อว่าเป็นวันที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากสวรรค์ดาวดึงส์กลับลงมาสู่โลกมนุษย์ ชาวมอญจะร่วมกันทำบุญตักบาตรที่ริมหน้าผาวัดปรมัยยิกาวาส ชาวมอญเรียกว่า ตักบาตรพระร้อยบาตรทางเรือ และได้มีการจัดงานรื่นเริงชาวมอญจะร่วมกันร้องเพลงเจ้าขา ตอนกลางคืนมีการเล่นดอกไม้ไฟตามทำน้าของวัดมอญ ซึ่งชาวมอญเกาะเกร็ดยังคงรักษาและปฏิบัติสืบทอดมาถึงทุกวันนี้ 3) ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ผลการวิจัยพบว่า ชาวมอญเกาะเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ซึ่งเป็นประเพณีที่เก่าแก่ของชาวมอญที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาแต่โบราณจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นการทำบุญตักบาตรถวายอาหารคาวหวานแก่พระภิกษุ และเป็นการทำบุญในวันพระตามปกติ การตักบาตรน้ำผึ้งของชาวมอญเกาะเกร็ดสมัยโบราณมีจุดประสงค์เพื่อให้พระสงฆ์ได้นำน้ำผึ้งไปผสมยาสมุนไพรเป็นยาลูกกลอน ซึ่งชาวมอญเกาะเกร็ดยังคงปฏิบัติและอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมการตักบาตรน้ำผึ้งมาจนถึงปัจจุบัน 4) ประเพณีการค้ำต้นโพธิ์ (ท้อก-ส้อย) ผลการวิจัย พบว่า ชาวมอญเกาะเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีค้ำต้นโพธิ์จำนวนน้อย แต่เดิมเป็นประเพณีปลูกต้นโพธิ์ และได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นประเพณี ค้ำต้นโพธิ์ เพราะถือว่าการค้ำต้นโพธิ์เป็นการค้ำจุนศาสนา สืบเนื่องจากต้นโพธิ์เป็นต้นไม้ที่เกี่ยวข้องพระพุทธศาสนา ปัจจุบันชาวมอญเกาะเกร็ดเปลี่ยนค่านิยมจากการค้ำต้นโพธิ์มาเป็นบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมถือได้ว่าเป็นทำบุญตามคติความเชื่อทำพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ven. Thatkham Suvandy (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การรักษาอัตลักษณ์ความเป็นมอญผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษาชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ดได้อพยพจากพม่าเข้ามายังประเทศไทยเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2317 โดยพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ให้ครอบครัวชาวมอญที่อพยพเข้ามาได้อาศัยอยู่บริเวณริมน้ำเจ้าพระยาหรือบริเวณเกาะเกร็ดในปัจจุบัน ซึ่งชาวมอญในพื้นที่เกาะเกร็ดนี้ก็มีวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับผี และประเพณีที่เกี่ยวข้องศาสนา โดยชาวมอญส่วนใหญ่ที่เข้ามานั้นมีความรู้ในการทำเครื่องปั้นดินเผา 2) การท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดยังคงเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ยังคงมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเดิมเอาไว้ และยังคงมีการสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ได้สืบทอดและแสดงออกเกี่ยวกับวัฒนธรรมมอญ มีการจัดให้มีการแสดงเกี่ยวกับอาชีพ และการแสดงมอญให้นักท่องเที่ยวได้รับชม ประชาชนในชุมชนทุกคนร่วมมือกันกับหน่วยงานของภาครัฐทำให้ยังคงมีการรักษา อนุรักษ์ วัฒนธรรมมอญเอาไว้เพื่อให้อยู่กับเกาะเกร็ดต่อไป

3. วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

3.1 การบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยเรื่อง วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องดำเนินการด้วยการกำหนดแนวทางวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ

เป้าประสงค์ของโรงเรียนนันทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรี พร้อมเปิดโอกาสและส่งเสริมสนับสนุน อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาชี้แนะ และสร้างขวัญกำลังใจให้กับคณาจารย์และบุคลากรทั้งหมด

3.2 การจัดรายวิชาการเรียนการสอน โดยการจัดรายวิชาการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนันทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรีให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องดำเนินการด้วยการยึดหลักการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์รายวิชาและการพัฒนาสมรรถนะของรายวิชา

3.3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยเรื่อง วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนันทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรี ให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องดำเนินการด้วยการศึกษาด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม

3.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนนันทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรี ให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องดำเนินการด้วย การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะพัฒนาทักษะคุณภาพชีวิต การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทย การมีส่วนร่วมกับชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า การกระตุ้นชี้แนะให้ตระหนัก และเข้าใจ สำนึกวิถีชีวิตของตนที่อาศัยอยู่ โดยการบูรณาการวิธีการทางประวัติศาสตร์ดังมี 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) กำหนดประเด็น 2) รวบรวมหลักฐาน 3) การวิเคราะห์ ตีความ ประเมินหลักฐาน 4) สรุปเชื่อมโยงข้อเท็จจริง 5) นำเสนอข้อเท็จจริง

3.5 การประเมิน จากการตรวจผลงานนักเรียน แสดงได้ว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นตอนเป็นอย่างดีโดยการบูรณาการวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด และสามารถนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ในหัวข้อวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ในภาพรวมนักเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์ ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกคนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤทัยพรรณ ทองจับ (2564) ประเพณีชักพระ: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนบ้านคลองขุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนบ้านคลองขุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การบริหารจัดการการเรียนการสอน โดยการบูรณาการประเพณีชักพระ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนบ้านคลองขุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สตูลให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องดำเนินการด้วยการกำหนดแนวทางวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติที่กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของโรงเรียนบ้านคลองขุด พร้อมเปิดโอกาสและส่งเสริมสนับสนุน อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาชี้แนะ และสร้างขวัญกำลังใจให้กับคณาจารย์และบุคลากรทั้งหมด 2) การจัดรายวิชาการเรียนการสอน โดยการจัดรายวิชาการเรียนการสอน การบูรณาการประเพณีชักพระเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องดำเนินการด้วยการยึดหลักการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์รายวิชาและการพัฒนาสมรรถนะของรายวิชา 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการประเพณีชักพระ

เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและให้ประสบความสำเร็จ จึงต้องดำเนินการด้วยการศึกษาดังกล่าวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม 4) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การบูรณาการประเพณีชักพระ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้ประสบความสำเร็จ จึงต้องดำเนินการด้วยการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะพัฒนาทักษะ คุณภาพชีวิต การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทย การมีส่วนร่วมกับชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า การกระตุ้นชี้แนะให้ตระหนัก และเข้าใจ สำนึกวิถีชีวิตของตนที่อาศัยอยู่ โดยการบูรณาการวิธีการทางประวัติศาสตร์ดังมี 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (1) กำหนดประเด็น (2) รวบรวมหลักฐาน (3) การวิเคราะห์ตีความ ประเมินหลักฐาน (4) สรุปเชื่อมโยงข้อเท็จจริง (5) นำเสนอข้อเท็จจริง 5) การประเมิน จากการศึกษาตรวจสอบผลงานนักเรียนแสดงได้ว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นตอน เป็นอย่างดีโดยการบูรณาการประเพณีชักพระ สามารถนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ในหัวข้อประเพณีชักพระ ในภาพรวมนักเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์ ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกคน และยังสามารถคล้องกับงานวิจัยของ วรวิทย์ นิเทศศิลป์ และชวลิต ขอดศิริ (2560) เรื่อง การบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน และถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ ผลการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนเรื่อง การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ พบว่า ในจังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากที่น่าสนใจและพบว่าแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ และสามารถนำไปบูรณาการในการเรียนการสอน เรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนวัดศรีสุพรรณ 2) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านถวาย และ 3) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านป่าตาล นอกจากนี้ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ประกอบ พบว่า ในแต่ละท้องถิ่นที่ได้เลือกทำการศึกษามีความน่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นว่าด้วยประเพณีในท้องถิ่นที่มีคุณภาพใช้ได้จริง
- 1.2 จัดให้ทุกกลุ่มสาระบูรณาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วัฒนธรรมละภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- 2.1 ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์ สืบสานและพัฒนา วัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเก็ดและบูรณาการการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มสาระอื่นๆ
- 2.2 ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาและการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นของชาวจังหวัดนันทบุรี

บรรณานุกรม

กาญจนา แสงลิมสุวรรณ และศรัณยา แสงลิมสุวรรณ. (2555). การท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. *วารสารนักบริหาร*, 32(4), 136-146.

ในตะวัน กำหอม. (2559). *การวิจัยประยุกต์ทางวัฒนธรรม เล่ม 1*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ที่คอม.

- ฤทัยพรรณ ทองจับ. (2564). ประเพณีซีกพระ: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนบ้านคลองขุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สตูล. *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสนาและวัฒนธรรม, วิทยาลัยทองสุข.*
- วรวิทย์ นิเทศศิลป์ และชวลิต ขอดศิริ. (2560). การบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา. *รายงานการวิจัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- สรารวรรณ เรื่องกัลป์ปวงศ์. (2559). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะเกร็ดอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.* กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2565). *วิวัฒนาการของระบบการบริหารวัฒนธรรมของไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- อรสา เงินฉาย. (2550). การศึกษาสภาพวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภูมิศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- Ven. Thatkham Suvandy. (2566). *การรักษาอัตลักษณ์ความเป็นมอญผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษาชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.* คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลตราด

Development of Learning Achievement in Social Studies Religion and
Culture Focusing on Community Culture Through the Cippa Learning
Process of Students in Pathomsuksa 3 at Anuban Trat School

มนัสรัตน์ ถึกสุวรรณ

Manasarat Thuksuwan

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Curriculum and Instruction

Faculty of Education, Bangkokthonburi University

E-mail: manasarat.t@ku.th

วันที่รับบทความ (Received): 1 พฤษภาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 30 กรกฎาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 31 กรกฎาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80 (2) ศึกษาความก้าวหน้าทางการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา และ (3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบกึ่งทดลอง ประชากรประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนอนุบาลตราด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำนวนทั้งสิ้น 226 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนอนุบาลตราด จำนวน 33 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้วิจัยประกอบด้วยชุดเนื้อหาการเรียนเรื่องวัฒนธรรมชุมชน แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความก้าวหน้า

ผลการวิจัยพบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 84.39 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80 (2) ความก้าวหน้าทางการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน มีค่าเท่ากับ 0.6979 อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.79 และ (3) ความพึงพอใจ ของนักเรียนที่มีต่อการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมชุมชนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.66$, S.D. = 0.55)

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบซิปปา, วัฒนธรรมชุมชน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, โรงเรียนอนุบาลตราด

Abstract

The objectives of this research were: (1) to develop of learning achievement by using CIPPA Learning Process to be according to the criteria of 80 percent; (2) to study their progress in learning by using CIPPA Learning Process; and (3) to investigate the satisfaction level of Prathomsuksa 3 students. Focusing on Community Culture using the CIPPA Learning Process.

Research methodology was quasi – experimental research. The population consists of 226 Prathomsuksa 3 students studying in the second semester of the academic year 2023 at Anuban Trat School, under the Trat Primary Educational Service Area Office. The sample includes 33 Prathomsuksa 3 students studying in the second semester of the academic year 2023 at Anuban Trat School,Whish were obtained by simple random sampling method. Research instrument consisted of learning instructional package on Community Culture; lesson plan; achievement tests; and assessment of student' satisfaction. Statistics used for data analysis were percentage, mean, Standard Deviation; and class normalized gain.

The result of the research showed that: (1) learning achievement in the Social Studies, Religion, and Culture subject group on the topic of Community Culture using the CIPPA Learning Process improved to 84.39 percent, which meets the set criterion of 80 percent; (2) learning progress on the topic of Community Culture was 0.6979, which is considered a medium level, equivalent to 69.79 percent; and (3) students' satisfaction with learning about Community Culture using the CIPPA Learning Process was overall at the highest level. ($\bar{x} = 4.66$, S.D. = 0.55)

Keywords: CIPPA Learning Process, Community Culture, Learning Achievement, Prathomsuksa 3, Anuban Trat School.

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สนับสนุนให้แต่ละสถานศึกษาผลิตกำลังแรงงานที่มีคุณภาพตามความเป็นเลิศของสถานศึกษาและตามบริบทในพื้นที่ รวมถึงให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้แบ่งสาระการเรียนรู้ออกเป็น 5 สาระ ดังนี้ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

จากการศึกษาข้อมูลแบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (ปพ. 5) กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลตราด ปีการศึกษา 2563 ถึงปีการศึกษา 2565 ที่เรียนวิชาประวัติศาสตร์ พบว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าค่าเป้าหมายของโรงเรียน ซึ่งอาจเกิดจากการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนที่เน้นเรื่องการจัดบันทึก หรือการแสดงพฤติกรรมของผู้เรียนที่ไม่สนใจเรียนทั้งได้เห็นปัญหาในชั้นเรียนเนื่องจากนักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนน้อยลงและผู้สอนในปัจจุบันเน้นการจัดบันทึก บรรยาย ถ่ายทอด

ความรู้ให้ผู้เรียนเพียงฝ่ายเดียว ไม่มีสื่อการสอนหรือนวัตกรรมที่ดึงดูด ความสนใจกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้
อยากเรียน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ายังมีปัญหาอีกมากมาย อาทิ ผู้เรียนไม่กล้าซักถาม ไม่เข้าใจเนื้อหา
สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ครูผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ครูผู้สอน
จะยึดเนื้อหาแทนหลักสูตร กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอน
เพียงฝ่ายเดียว และที่สำคัญการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มยังพบปัญหา นั่นคือผู้เรียนยังขาดปฏิสัมพันธ์
ในการทำงานร่วมกันจึงทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ได้ตามเกณฑ์ของทางโรงเรียน
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษารูปแบบและทฤษฎีของกระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา (CIPPA Model)
เพื่อนำมาใช้ ในการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพด้านผลการเรียนรู้และการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน
ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งรูปแบบซิปปา (CIPPA Model) เกิดจากแนวคิดทั้ง 5 ได้แก่ 1) แนวคิดการสร้างความรู้
2) แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบร่วมมือ 3) แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการ
เรียนรู้ 4) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการ 5) แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายโอนการเรียนรู้ โดยการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่ให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับ
เพื่อนๆ หรือบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยผู้เรียนจะได้ฝึกทักษะด้านต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือ
ในการสร้างองค์ความรู้ มีการเคลื่อนไหวทางร่างกาย และมีกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้ตื่นตัว
อยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดความคงทนต่อเนื้อหาที่เรียน สำหรับรูปแบบซิปปา (CIPPA Model) มีขั้นตอน
ทั้งหมด 7 ขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่ ขั้นที่ 3
การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยน
ความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้ ขั้นที่ 6 การปฏิบัติและหรือการแสดง
ผลงาน ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

จากการเห็นความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำกระบวนการเรียนรู้แบบซิปปามาใช้
เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ให้ดี
ยิ่งขึ้นตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้วิชานี้ ซึ่งจะช่วยให้
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม เรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลตราด มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้เป็นไป
ตามเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80
2. เพื่อศึกษาความก้าวหน้าทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนกลุ่มสาระ
การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้
แบบซิปปา

สมมติฐานการวิจัย (เดิม)

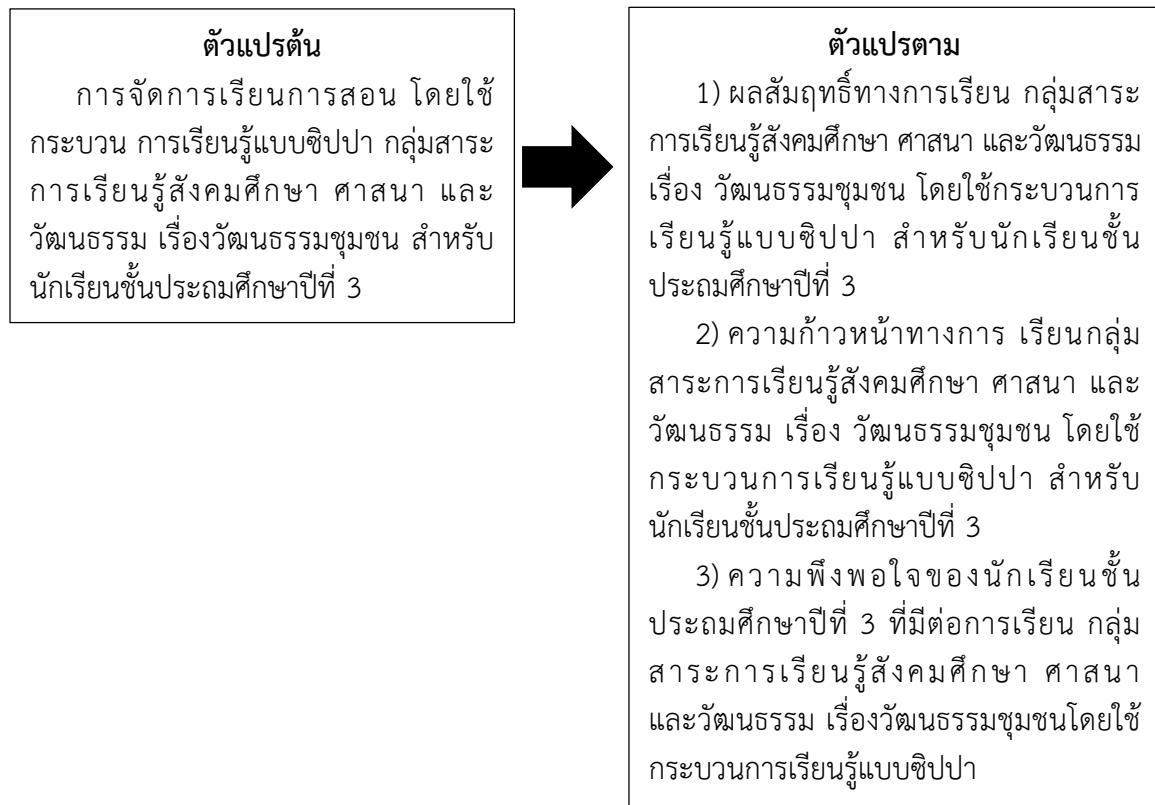
การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวัฒนธรรมชุมชนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลตราด มีสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80

3.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา มีความก้าวหน้าทางการเรียน มากกว่าร้อยละ 50

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลตราด โดยกำหนดตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยตามแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

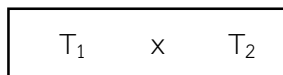
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลตราด ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัย เรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลตราด ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเดียว มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One group, Pretest-Posttest Design)

- T_1 คือ การทดสอบก่อนการทดลองสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา
 X คือ การทดลองสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา
 T_2 คือ การทดสอบภายหลังทดลองสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนการทดลอง (T_1)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 7 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 226 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 33 คน โดยผู้วิจัยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลตราด มีเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

1. ชุดเนื้อหาการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน
2. แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน

4. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูล ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียน เพื่อทำการทดลองตามแผนที่กำหนดไว้

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง มีขั้นตอนดังนี้

4.2.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์ให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวิธีการเรียน ในชุดการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน และแจกชุดการเรียน

4.2.2 ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน เพื่อทดสอบพื้นฐานความรู้ก่อนเรียนของนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ก่อนใช้ชุดการเรียนวิชาประวัติศาสตร์

4.2.3 ให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้ใช้ชุดการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น

4.2.4 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน หลังจากการเรียนด้วยชุดการเรียนวิชาประวัติศาสตร์

4.2.5 ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปาและการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ นำผลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

4.2.6 นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ

2. การหาความก้าวหน้าทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 วิเคราะห์โดยใช้สูตรความก้าวหน้าแบบ Normalized gain

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2542) ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ฟังพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
 คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ฟังพอใจอยู่ในระดับมาก
 คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ฟังพอใจอยู่ระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ฟังพอใจอยู่ในระดับน้อย
 คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ฟังพอใจอยู่ในระดับน้อยสุด

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลตราด” ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ผลการวิเคราะห์ค่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน คะแนนระหว่างการทดลอง และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน โดยใช้ชุดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา

ที่	Pretest (20คะแนน)	คะแนนระหว่างการทดลอง						Posttest (20 คะแนน)
		5	5	5	5	10	30 คะแนน	
1	8	5	4	4	5	8	26	16
2	7	5	4	4	4	8	25	15
3	9	4	5	5	5	9	28	16
4	10	5	5	5	4	8	27	17
5	11	5	5	5	5	9	29	18
6	9	4	4	5	5	8	26	16
7	12	5	5	5	5	9	29	18
8	12	4	5	4	5	10	28	18
9	9	5	5	4	4	8	26	17
10	8	5	5	4	4	8	26	16
11	9	5	4	5	5	9	27	15
12	11	4	4	5	4	10	27	17
13	7	5	4	4	5	8	26	16
14	12	5	5	5	5	9	29	19

ที่	Pretest (20คะแนน)	คะแนนระหว่างการทดลอง						Posttest (20 คะแนน)
		5	5	5	5	10	30 คะแนน	
15	10	5	5	5	4	8	27	17
16	9	4	4	5	5	10	28	16
17	8	5	4	5	5	9	28	18
18	9	4	5	5	5	9	28	17
19	10	4	5	5	5	8	27	17
20	10	5	5	5	4	8	27	18
21	10	4	5	5	5	9	28	17
22	9	4	4	5	5	8	26	16
23	11	5	4	5	4	10	28	18
24	10	5	5	5	5	9	29	17
25	11	4	5	5	5	8	27	16
26	9	4	4	5	5	10	28	15
27	10	5	5	5	5	9	29	17
28	10	5	5	5	5	10	30	18
29	8	5	4	4	5	10	28	17
30	9	5	5	5	5	7	27	17
31	10	4	4	4	5	9	26	16
32	11	5	5	5	4	9	28	18
33	11	5	5	4	4	10	28	18
รวม	319	153	152	156	155	291	906	557
ร้อยละ	48.33	92.73	92.12	94.55	93.94	88.18	91.52	84.39

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนระหว่างการทดลองโดยใช้ชุดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ เรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 91.52 คะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ เรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยรวมคิดเป็น ร้อยละ 84.39 ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 2 การหาความก้าวหน้าทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ผลการวิเคราะห์ค่าความก้าวหน้าทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าผลรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน-หลังเรียนและค่าความก้าวหน้าทางการเรียน

ผลรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ก่อนเรียน)		ผลรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (หลังเรียน)		ค่าความก้าวหน้า		
คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	<g>	ร้อยละ	ระดับ
319	48.33	557	84.39	0.6979	69.79	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าความก้าวหน้าทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เท่ากับ 0.6979 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.79 ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าชุดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ เรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สามารถพัฒนาความก้าวหน้าทางการเรียน เรื่องวัฒนธรรมชุมชนได้ ร้อยละ 69.79

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความพึงพอใจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้			
1. บรรยากาศของการเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	4.61	0.60	มากที่สุด
2. บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	4.64	0.59	มากที่สุด
รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
3. บรรยากาศของการเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมได้อย่างอิสระ	4.70	0.52	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.65	0.57	มากที่สุด
ด้านการเรียนการสอน			
4. กิจกรรมการเรียนการสอนมีความหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหา รายวิชา	4.70	0.58	มากที่สุด

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
5. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.73	0.45	มากที่สุด
6. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น	4.70	0.52	มากที่สุด
7. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น	4.64	0.59	มากที่สุด
ด้านสื่อ/นวัตกรรมการสอน			
8. สื่อการสอนมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	4.67	0.59	มากที่สุด
9. สื่อการสอนสามารถใช้งานได้ง่าย	4.76	0.43	มากที่สุด
10. สื่อการสอนมีลักษณะเหมาะสมกับการใช้งาน	4.58	0.65	มากที่สุด
11. สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย	4.70	0.52	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.67	0.55	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ			
12. มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมชุมชนมากขึ้น	4.64	0.59	มากที่สุด
13. สามารถนำความรู้เรื่องวัฒนธรรมชุมชนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างดี	4.70	0.52	มากที่สุด
14. ช่วยพัฒนาให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น	4.61	0.60	มากที่สุด
15. ทำให้เกิดความสนใจ และอยากเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์	4.70	0.52	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.66	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่านักเรียนที่เรียนวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.69$) รองลงมา คือ ด้านสื่อ/นวัตกรรมการสอน ($\bar{X} = 4.67$) รองลงมา คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.66$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.65$)

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 84.39 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่ตั้งไว้ เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา สามารถพัฒนาทักษะผู้เรียนได้ครบทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และสังคม ซึ่งหลักการของกระบวนการเรียนรู้แบบซิปปายึดหลักการเรียนการสอนโดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนจึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้ได้มากที่สุด มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและได้เรียนรู้จากกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ ร่วมกับการผลิตผลงานซึ่งมีความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลาย และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวพร มามาตร (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา

พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องความน่าจะเป็น หลังเรียน โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปิยวรรณ หาญวันกุล (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา พบว่า พัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบซิปปาของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. จากการศึกษาความก้าวหน้าทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวัฒนธรรมชุมชนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความก้าวหน้าทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วัฒนธรรมชุมชนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เท่ากับ 0.6979 (<g>) ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้แบบซิปปาทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเกิดขึ้นจากเข้าใจในความรู้ การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้ในแนวทางที่หลากหลาย ซึ่งหากมีการกระตุ้นและการส่งเสริมในแนวทางที่เหมาะสมกับตัวผู้เรียน จะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้ การทำกิจกรรมในรูปแบบกลุ่ม ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนได้แลกเปลี่ยนความรู้ที่ตนได้ศึกษาและเสริมสร้างความมั่นใจและแม่นยำในความรู้ใหม่หลังจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่ม ซึ่งผลลัพธ์ของผู้เรียนในการศึกษาความรู้ใหม่นั้นจะแตกต่างกันไปตามแต่ละตัวบุคคล การที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปรึกษา แลกเปลี่ยนถือเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้เติมเต็มทักษะการเรียนรู้ของตนจากการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่จากสมาชิกในกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ รัตนสิริ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานตามรูปแบบซิปปา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบรบือ พบว่า ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานตามรูปแบบซิปปาพบว่า ในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.19 ค่าร้อยละเท่ากับ 74.33 ในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเท่ากับ 17.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.25 ค่าร้อยละเท่ากับ 87.73 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ร้อยละ 75

3. จากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวัฒนธรรมชุมชนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้แบบซิปปา เป็นกระบวนการที่เน้นการพัฒนาทักษะความรู้การคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจอย่างมีระบบช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างและค้นพบความรู้ด้วยตนเองได้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างมากในกิจกรรมการเรียนการสอน และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตลดา เสงชัยโย (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเจตคติทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนรูปแบบซิปปา มีเจตคติทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนแบบปกติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีการใช้กระบวนการทางด้านสติปัญญาและผู้เรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธนกร เนตรวงษ์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา เรื่องอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่พบว่า

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา เรื่องอาณาจักรอยุธยา และธนบุรี
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมค่าเฉลี่ย 4.60 อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบซิปปานั้น มีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น ดังนั้น ครูผู้สอนควรจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เข้ากับสถานการณ์และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เกิดทักษะ มีการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ควรมีการออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ เพื่อเป็นการเสริมแรงทางบวก แสดงให้เห็นว่า ความคิดของนักเรียนมีคุณค่า มีประโยชน์ กล่าวชมเชย เมื่อนักเรียนตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นการกระตุ้นผู้เรียนเกิดความอยากเรียนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). *ความคิดสร้างสรรค์หลักการทฤษฎีการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ องค์การค้ำคูณสภา.

_____. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

จิตลดา เองชัยโย. (2561). การศึกษาเจตคติทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.

ธนกร เนตรวงษ์. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปาเรื่องอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*.

ธนวัฒน์ รัตนศิริ. (2566). การส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานตามรูปแบบซิปปา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบรบือ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. ปีที่ 17 ฉบับที่ 3.

ธีรศักดิ์ อุ่่นอารมณเลิศ. (2554) *เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา: การสร้างและการพัฒนา*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทิศนา ขมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2542). *วิธีการทางสถิติสำหรับการศึกษาวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปิยวรรณ หาญวันกุล (2559). การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา*.

ศิวพร มามาตร. (2564). การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*.

การบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากร
ทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม

Manage and Manage the Physical Environment of the Educational
Institution of Educational Personnel Nakhon Pathom Secondary
Educational Service Area Office

เอกชัย วิเชียรรัตน์

Ekachai Wichianrat

โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ

Sopee Wiwatchankit

ในตะวัน กำหอม*

Naitawan Kumhom

สาขาวิชาบริหารการศึกษา

คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

Department of Educational Administration,

Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College

Corresponding author, e-mail: ntawan@hotmail.com*

วันที่รับบทความ (Received): 16 พฤษภาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 7 กันยายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 19 กันยายน 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหาร 2) ศึกษาระดับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 385 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ ทาร์โร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามการสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่า 1) การบริหารของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอันดับที่ 1 คือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและนโยบาย รองลงมา คือ ด้านบุคลากร และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการมีส่วนร่วมและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกตามลำดับ 2) การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านพบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมาก อันดับที่ 1 คือ ด้านการจัดการมลภาวะสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านการจัดการอาคารสถานที่ การจัดการภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมและอันดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดการความปลอดภัยตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกับการจัดการ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม พบว่า ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและนโยบาย ด้านบุคลากร ด้านการมีส่วนร่วมและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก ให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ 0.970 และสามารถอธิบายความผันแปรของการบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้ร้อยละ 97.80 ($R^2=0.978$) และผลการทดสอบสมมติฐานการบริหารส่งผลต่อการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ทุกสมมติฐานมีความสอดคล้อง และพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: การบริหาร, สภาพแวดล้อมทางกายภาพ, สถานศึกษา

Abstract

This research aims to 1) Study the level of administration 2) Study the level of management of the physical environment of educational institutions 3) Study the relationship between administration and the management of the physical environment of educational institutions. of educational personnel Nakhon Pathom Secondary Educational Service Area Office. The sample group Used in this research were 385 educational personnel obtained using Tarro Yamane's sample size table. The instrument used was a questionnaire. The statistics used in data analysis were Frequency breakdown Finding percentages, averages, standard deviations and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient analysis.

The results of the study found that 1) Management of educational personnel Nakhon Pathom Secondary Educational Service Area Office Overall it is at a high level. When classified into areas, it was found that the number 1 position was educational institution administrators and policy. Next is the personnel aspect. And last in terms of participation and receiving external support, respectively.2) Management of the physical environment of educational institutions of educational personnel Nakhon Pathom Secondary Educational Service Area Office Overall it is at a high level. When classified into each aspect, it was found that all aspects were at a high level. The aspect that is at a high level, ranked number 1, is environmental pollution management Next is building management. Landscape and environmental management and the last ranking is safety management, respectively. 3) Relationship between administration and management of the physical environment of educational institutions. Of educational personnel Nakhon Pathom Secondary Educational Service Area Office found that school administrators and policy, personnel, participation and receiving support from outside the multiple correlation coefficient (R) is equal to 0.970. And can explain the variations in administration and management of the physical environment of educational institutions. Of educational personnel Nakhon Pathom Secondary Educational Service Area Office Statistically significant at the 0.01 level was 97.80 percent ($R^2=0.978$). And the test results of the management hypothesis affect the management of the physical environment of educational institutions. All assumptions were consistent and were found to be statistically significant at the 0.01 level.

Keyword: Administration, physical environment, educational institution.

บทนำ

สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับอาคารเรียน อาคารประกอบ การสถานที่ บริเวณ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งอยู่รอบตัวผู้เรียนซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน และก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพราะสภาพแวดล้อมทุกอย่างมีอิทธิพลต่อจิตใจ และพฤติกรรมของผู้เรียน เป็นการเสริมสร้างขวัญ และกำลังใจในการประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน และการปฏิบัติหน้าที่การงานของทุกคนในสถานศึกษา ทั้งช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้เกิดผลสำเร็จทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ (มาริสสา ธรรมมะ, 2558) สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่น เป็นระเบียบ และมีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างการพัฒนาการเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีสิ่งยั่วยุให้เกิดการเรียนรู้ และไม่มีมลภาวะซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้ไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่โรงเรียนหรือสถานศึกษานั้นๆ กำหนด ซึ่งสภาพแวดล้อมที่ดีจะเป็นส่วนประกอบสำคัญส่วนหนึ่งที่จะส่งผลให้ผู้เรียนมีความพัฒนาการ มีความปลอดภัย มีแรงจูงใจและเกิดความสุขความเต็มใจในการแสวงหาความรู้ ซึ่งตรงกันข้ามโรงเรียนที่ขาดการเอาใจใส่ในด้านสภาพแวดล้อมไม่ให้ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อม จะทำให้บุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษาขาดปฏิสัมพันธ์ที่ดีมีบรรยากาศที่น่าเบื่อขาดความอบอุ่นและบรรยากาศที่เป็นมิตร และขาดศรัทธาต่อโรงเรียน ทำให้ส่วนประกอบของคำว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้ขาดความสมบูรณ์ตามมาในที่สุด (อารีญา สตาร์ตัน, 2556)

การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ทุกคนควรสนใจ และตระหนักถึงความสำคัญ เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อทั้งระดับโลก ระดับประเทศ ระดับกลุ่มชน และระดับบุคคล โดยมนุษย์เป็นผู้ที่ทำลายสิ่งแวดล้อมเสียเอง ซึ่งทำให้เกิดสภาวะวิกฤตไปทั่วโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย ได้สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ เช่น นำไม้ไปมากที่สุด เพื่อให้ประเทศไทยก้าวไปสู่ การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ดังนั้น การปลูกจิตสำนึกของเด็ก และเยาวชนอันเป็นพืชพันธุ์ใหม่ของแผ่นดินซึ่งโรงเรียนเป็นองค์การสำคัญในการปลูกจิตสำนึกของเด็ก และเยาวชนเนื่องจากโรงเรียนเป็น สถานที่ที่เด็กจะต้องเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ไม่ต่ำกว่าวันละ 6-7 ชั่วโมงเป็นเวลา 7-12 ปี สิ่งที่พบเห็นในโรงเรียน ในระยะยาววัยจะสั่งสมเป็นประสบการณ์เพื่อให้เด็กเกิดชีวิตทัศน์และโลกทัศน์ตลอดชีวิตของเด็กต่อไป กล่าวคือโรงเรียนจะต้องเป็นองค์กรที่จัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนและชุมชน (ณัฐตะวัน ลิมประสงค์, 2558) สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินนโยบายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ซึ่งส่งผลการเรียนรู้และการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนว่า บรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเกี่ยวข้องกับความรู้สึกรักของครู นักเรียน รวมทั้งคนอื่นๆ ที่มีต่อโรงเรียน โรงเรียนมีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีจะทำให้เด็กนักเรียน ตลอดจนคนที่เกี่ยวข้องเกิด ความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียน แต่ถ้าโรงเรียนมีบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่ดีก็จะทำให้นักเรียนอยากไปโรงเรียนและคนที่เกี่ยวข้องเกิดความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียนด้วย (พระมหาชวนทอง อคควโร, 2559) บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีของนักเรียนจะมีส่วนในการเสริมสร้างความคิด จิตใจและคุณธรรมต่างๆ อันพึงประสงค์ได้ ครูอาจแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ครูพูดได้ และครูที่พูดไม่ได้ครูที่พูดได้เป็นที่รู้จักกันดี และได้รับการยกย่องยอมรับกันว่ามีค่าสำคัญอย่างยิ่ง แต่ครูที่พูดไม่ได้มักได้รับการกล่าวถึงกันน้อย บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนถือว่าเป็นครูที่พูดไม่ได้เชื่อกันว่าโรงเรียนที่สะอาด ร่มรื่นเรียบง่าย สดชื่น สวยงาม แจ่มใส มีชีวิตชีวา วัสดุอุปกรณ์อาคารสถานที่ ที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ มีความเป็นปัจจุบันพร้อมที่จะให้

ครูและนักเรียนได้ใช้ตลอดเวลา ย่อมทำให้ครูและนักเรียนได้รับอิทธิพลทำให้เป็นคนละเอียดอ่อน จิตใจแจ่มใสรักสวยรักงาม รักษาความสะอาดเรียบร้อยและรักความร่มรื่นไปด้วยคุณธรรมต่างๆ อันพึงประสงค์ตามหลักสูตรที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียนอาจเกิดขึ้นจากครูที่พูดไม่ได้นี้ สมควรที่โรงเรียนจะต้องพยายามจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้ครอบคลุมครบถ้วนทุกด้านเพื่อประโยชน์ในการที่เด็กนักเรียนจะได้พัฒนาได้เต็มความรู้ความสามารถ (โกวิท วรพิพัฒน์, 2561) การบริหารจัดการที่ทำให้โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงที่สมบูรณ์ คือ โรงเรียนต้องมีสังคมบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ มีความพร้อมในด้านทรัพยากรวัสดุและเทคโนโลยี งบประมาณและทรัพยากรบุคคลสามารถจัดการศึกษาได้อย่างดีทั้งในด้านการบริหารจัดการเรียนและการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานกำหนดได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วนทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เป็นที่ชื่นชมของชุมชน รวมทั้งเป็นโรงเรียนที่สามารถเป็นแบบอย่างในการให้ความช่วยเหลือชุมชน และโรงเรียนใกล้เคียงให้ชุมชนเห็นความสำคัญของสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ผู้เรียนจะประสบ 3 ความสำเร็จมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้เป็นสำคัญ องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของการจัดการศึกษา คือ การจัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษาตามที่ แอสติน กล่าวไว้ว่า หน้าที่สำคัญของสถานศึกษาจะต้องพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรมซึ่งจะเห็นได้จากนักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อ สถานศึกษาและชื่อเสียงของสถานศึกษานั้นๆ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียนทุกด้าน โดยเฉพาะทัศนคติ บุคลิกภาพ และคุณธรรมซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการและทางวิชาชีพในอนาคตต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการบริหารชั้นเรียน ดำเนินการพัฒนา ปรับปรุงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมอันจะมีส่วนเสริมสร้างความคิด และจิตใจ เพื่ออำนวยความสะดวกสบาย ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสภาพแวดล้อมจะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้กระบวนการคิด มีความสุขกับการเรียน จะส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มที่เต็ม ส่งผลให้นักเรียนมีประสิทธิภาพและยังนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางการเรียนของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม
2. เพื่อศึกษาระดับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครปฐม โดยไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่ชัดและไม่ทราบสัดส่วนของประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม จำนวน 385 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ ทารุโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1970: 607-610, อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าวได้สร้างขึ้นมาจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาให้มีความเหมาะสมครอบคลุม ตัวแปร เนื้อหา วัตถุประสงค์ โดยได้รับการเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ในการตรวจสอบ และหาความเชื่อมั่น ภายใต้การดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษา แบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามระดับการบริหารของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม มีลักษณะเป็นแบบปลายปิดใน 3 ด้าน ประกอบด้วยด้านผู้บริหารสถานศึกษา และนโยบาย ด้านบุคลากร ด้านการมีส่วนร่วมและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก โดยมีหลักเกณฑ์ การประเมินผล รวม 15 ข้อ โดยแต่ละข้อเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละด้าน ลักษณะคำถามเป็นมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท สเกล

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด ใน 4 ด้าน ประกอบด้วยด้านการจัดการอาคารสถานที่ ด้านการจัดการภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการมลภาวะสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการความปลอดภัย โดยมีหลักเกณฑ์การประเมินผล รวม 20 ข้อ โดยแต่ละข้อเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละด้าน ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท สเกล โดยมีหลักเกณฑ์

2. การพัฒนาเครื่องมือ

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์การบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา

2.2 สร้างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแบบสอบถาม สื่อความหมายชัดเจนผู้ตอบ อ่านแล้วเข้าใจ และนำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเที่ยงในเนื้อหาและพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจนและใช้ดัชนีความสอดคล้อง หรือเรียกว่า IOC โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาลงความเห็น จากนั้นนำค่าคะแนนของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อมารวมกัน เพื่อหาความสอดคล้องกับสูตรดัชนีความสอดคล้อง (ในตะวัน กำหอม, 2559: 38)

ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.6-1.0 แสดงว่า เป็นแบบสอบถามที่ใช้ได้ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป ดังปรากฏในภาคผนวก ค

2.3 นำแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองใช้กับบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

2.4 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจให้ความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาตามแบบครอนบัก ได้ค่าความเชื่อมั่น .900

2.5 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 385 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนประชากรทั้งหมด โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้
2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด ในเดือนกุมภาพันธ์ 2567 เพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับมาครบถ้วนตามวันเวลาที่กำหนด
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับและนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนประชากร กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน
4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามระดับการบริหารของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายชื่อและรายด้าน แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบคำบรรยาย กำหนดระดับการปฏิบัติ ออกเป็น 5 ระดับ โดยการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลกับเกณฑ์แปรผลค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายชื่อและรายด้าน แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบคำบรรยาย กำหนดระดับการปฏิบัติ ออกเป็น 5 ระดับ โดยการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลกับเกณฑ์แปรผลค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสอบถามในตอนที่ 1 และข้อมูลแบบสอบถามในตอนที่ 2 นี้ไปวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านต่างๆ ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และวิเคราะห์ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อหาความสัมพันธ์ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีดังนี้

1. ค่า r เป็นบวก และเข้าใกล้ 1 หมายถึง ตัวแปร X และ Y มีความสัมพันธ์กันมากในเชิงเส้น และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน คือ ถ้าตัวแปรตัวหนึ่งเพิ่มขึ้น อีกตัวแปรหนึ่งและมีความเพิ่มขึ้นหรือถ้าตัวแปรหนึ่งลดลง อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าลดลงด้วย

2. ค่า r เป็นลบ และเข้าใกล้ -1 หมายถึง ตัวแปร X และ Y มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม คือ ถ้าตัวแปรหนึ่งเพิ่มขึ้น อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าลดลง หรือถ้าตัวแปรหนึ่งลดลง อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าเพิ่มขึ้น

3. ถ้า r มีค่าใกล้ 0 แสดงว่า X และ Y มีความสัมพันธ์กันน้อย

4. ถ้า r เท่ากับ 0 แสดงว่า X และ Y ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

เกณฑ์ในการพิจารณาความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ดังนี้

0.81-1.00 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

0.61-0.80 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

0.41-0.60 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

0.21-0.40 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

0.01-0.20 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก

0.00 ความหมาย ไม่มีความสัมพันธ์เลย

Multiple Regressions

ใช้เมื่อทำการสร้างสมการถดถอย ประกอบไปด้วยตัวแปรทำนายตั้งแต่ 1 ตัวขึ้นไปและตัวแปรเกณฑ์ 1 ตัว โดยตัวแปรทั้งหมดควรจะอยู่ในมาตรวัดระดับ Interval หรือ Ratio Scale ถ้ามีตัวแปรใดอยู่ในมาตรวัดระดับ Nominal คือ Ordinal Scale ควรจะเปลี่ยนให้เป็นตัวแปรคัมมี

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการบริหาร คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติเชิงอนุมาน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา เป็นการนำสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม เพื่อทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติโดยการวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณ และการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสัมประสิทธิ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ค่าที่ได้เรียกว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปกติจะมีค่าอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง 1.00

สรุปผล

1. การบริหารของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอันดับที่ 1 คือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและนโยบาย รองลงมา คือ ด้านบุคลากร และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการมีส่วนร่วมและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก ตามลำดับ

2. การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมาก อันดับที่ 1 คือ ด้านการจัดการมลภาวะสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านการจัดการอาคารสถานที่ การจัดการภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดการความปลอดภัยตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม ด้วย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation)

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของการบริหารกับการจัดการสภาพ
แวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
นครปฐม พบว่า ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและนโยบาย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.888 โดยม
ีความสัมพันธ์ต่อการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.000 ด้านบุคลากร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.780 โดยมีความสัมพันธ์ต่อการจัดการ
สภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษ
ามัธยมศึกษา นครปฐม ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ด้านการมีส่วนร่วมและ
การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.716 โดยมีความสัมพันธ์ต่อการ
จัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษ
ามัธยมศึกษา นครปฐม ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม ด้วยวิธีการ ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
สถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม พบว่า ด้านผู้บริหาร
สถานศึกษาและนโยบาย ด้านบุคลากร ด้านการมีส่วนร่วมและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก
ให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ 0.970 และสามารถอธิบายความผันแปรของการ
บริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้ร้อยละ 97.80 ($R^2=0.978$)
โดยสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์

$$Y = a + B_1 X_1 + B_2 X_2 + B_3 X_3$$

$$\text{Decision} = .1.884+.069+.072+.088$$

$$(3.349) (2.749) (3.564)$$

จากสมการพยากรณ์ พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลทางบวกต่อได้ดีที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมและ
การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก รองลงมา คือ ด้านบุคลากร และอันดับสุดท้าย คือ ด้านผู้บริหาร
สถานศึกษาและนโยบาย

ผลการทดสอบสมมติฐาน

การบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม พบว่า ทุกสมมติฐานมีความสอดคล้อง คือ 1) ด้านผู้บริหาร
สถานศึกษาและนโยบายที่ส่งผลทางบวกต่อการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของ
บุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม 2) ด้านบุคลากร ที่ส่งผล
ทางบวกต่อการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม 3) ด้านการมีส่วนร่วมและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกที่

ส่งผลทางบวกต่อการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม และพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอันดับที่ 1 คือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและนโยบาย รองลงมา คือ ด้านบุคลากร และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการมีส่วนร่วม และการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก ตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาคร มหาหิงค์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 4” พบว่าการบริหารสภาพแวดล้อม ในภาพรวม 3 ด้านอยู่ในระดับมากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกายภาพ รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการ และด้านวิชาการตามลำดับ แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 1) ควรจัดตกแต่งบริเวณรอบๆ อาคารเรียนอาคารประกอบให้ร่มรื่น สวยงาม มีความสะอาดและปลอดภัย 2) ควรใช้ประโยชน์จากอาคารเรียน และอาคารประกอบอย่างคุ้มค่า 3) ควรจัดห้องน้ำ ห้องส้วมให้เพียงพอ สะอาด และถูกสุขลักษณะ 4) ควรให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน 5) ควรมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากร 6) ควรระดมทุนจากทุกภาคส่วน เพื่อสนับสนุนในการพัฒนาสภาพแวดล้อม 7) ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยบูรณาการผ่านการปฏิบัติให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ทั้งในและนอกห้องเรียนควรจัดบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ควรจัดการเรียนการสอน โดยให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการเรียนรู้และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชราภรณ์ ดวงชื่น (2563) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการศึกษา รับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19” ได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการศึกษาในการเตรียมรับความปกติใหม่ (New normal) ที่จะเกิดขึ้นหลังวิกฤตโควิด-19 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องบริหารจัดการศึกษาภายใต้รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหวังล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ เช่น การเว้นระยะห่างทางสังคม การใส่แมส ฯลฯ เป็นต้น ผู้บริหารจึงต้องมีการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่โดยมีแนวทางในการบริหาร ได้แก่ การเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนออนไลน์ ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี การออกแบบหลักสูตรโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน การบริหารจัดการโรงเรียนและครูให้ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ มีการหารือและวางแผนร่วมกันของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูบุคลากรทางการศึกษา ผู้ประกอบการในภาคธุรกิจและภาคประชาสังคม พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมถึงการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของครูและนักเรียน

2. การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านพบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมาก อันดับที่ 1 คือ ด้านการจัดการมลภาวะสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านการจัดการอาคารสถานที่ การจัดการภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดการความปลอดภัย ตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรชนก ทองดำ (2565) การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ผลการวิจัยพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

กลุ่ม 7 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้านสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดการศึกษา ด้านการให้บริการผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมผู้เรียน และด้านสังคมกลุ่มเพื่อน ตามลำดับ และยังคงคล้องกับงานวิจัยของ สุรศักดิ์ อรรถจินดา (2563) การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั่วไปและภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานปัจจุบันในการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั่วไป และภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยแต่ละด้านพบว่า ด้านมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของ COVID-19 มากที่สุด รองลงมา ด้านการจัดการอาคารสถานที่ ด้านการจัดการความปลอดภัย ด้านการจัดการภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดการมลภาวะสิ่งแวดล้อมตามลำดับ และยังคงคล้องกับงานวิจัยของกัญญฉัตรดา ยอดดี (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศและระดับชั้นของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านแล้วเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหาร ด้านกิจกรรมผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านสุขภาพ และด้านอาคารสถานที่ ผลการเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านอาคารสถานที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของการบริหารกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม พบว่า ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและนโยบาย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.888 โดยมีความสัมพันธ์ต่อการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ด้านบุคลากร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.780 โดยมีความสัมพันธ์ต่อการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ด้านการมีส่วนร่วมและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.716 โดยมีความสัมพันธ์ต่อการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพอร์สัน (Person, 1993: 3071-A, อ้างใน ทรรตนิย วรหาคำ, 2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การสำรวจหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลที่ได้รับจากการจัดการของวิทยาลัยในรัฐโรไลนา” เหนือโดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ ผู้บริหาร คณะครูในวิทยาลัยและเจ้าหน้าที่ระดับต่างๆ ในวิทยาลัย โดยผู้ที่ตอบกลับจะถือว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรที่ทำ การศึกษาพบว่า การบริหารอย่างมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิผลที่ได้รับจากการจัดการ และจากแบบสอบถามความคิดเห็นในด้านต่างๆ พบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับความพอใจที่ได้รับจากการจัดการ ซึ่งมีปัจจัยมีความพึงพอใจ ปัจจัย และแบบสอบถามเกี่ยวกับบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน 10 ปัจจัย เป็นปัจจัยที่ถูกจ้างต้องการให้เกิดในวิทยาลัย และยังพบว่าระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งในปัจจุบันไม่มีผลต่อการยอมรับผลของการจัดการ และถึงแม้ว่าการบริหารในวิทยาลัยไม่สามารถที่จะให้ถูกจ้างในวิทยาลัยดำเนินการ

ได้ทั้งหมด ผู้บริหารก็ควรให้การสนับสนุนให้มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อนเป็นการสร้าง ประสบการณ์ ในการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย ควรมีการนำความรู้ และความชำนาญของคุณครู และบุคลากร ในวิทยาลัยมาผสมผสานให้ควบคู่กับการจัดการอย่างชาญฉลาดของผู้บริหาร ซึ่งจะทำให้เกิดแนวทาง ในการดำเนินงานที่ถูกต้องเหมาะสมในวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

- 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทั่วไปภายในโรงเรียน
- 1.2 โรงเรียนควรกำหนดแนวปฏิบัติของบุคลากรที่ได้รับมอบหมายไว้อย่างชัดเจน
- 1.3 โรงเรียนเปิดต้องโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน ภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมและสนับสนุน ในการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน

2. ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม
- 2.2 ควรมีการวิจัยแนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมให้เป็นมาตรฐานสากลสำหรับระบบ จัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อเพิ่มสมรรถนะสิ่งแวดล้อมภายในองค์กร และเพื่อความยั่งยืน ด้าน สิ่งแวดล้อม

บรรณานุกรม

- กัญญูธิดา ยอดดี. (2561). สภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศและระดับชั้นของนักเรียน. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- โกวิท วรพิพัฒน์. (2561). การจัดการสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ณัฐตะวัน ลิ่มประสงค์. (2558). รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติ และนานาชาติ (Proceedings) เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ทรศนีย์ วรคำคำ. (2554). การสำรวจหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผล ที่ได้รับจากการจัดการของวิทยาลัยในรัฐโรไลนา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เนตรชนก ทองคำ. (2565). การจัดการสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ในตะวัน กำหอม. (2559). *การวิจัยทางการศึกษา เล่ม 1*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ที่คอม.
- พระมหาขุนทอง อคควโร. (2559). การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงพุทธของชุมชนวัดพระธาตุ เรืองรอง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ. *รายงานการวิจัย*, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พัชรภรณ์ ดวงชื่น. (2563). การบริหารจัดการศึกษารับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19. *วารสาร ศิลปะการจัดการ*. 4, 3 (กันยายน-ธันวาคม 2563).
- มารีสา ธรรมมะ. (2558). การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 2. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สาคร มหาหิงค์. (2559). แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. *รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ ระดับชาติ ครั้งที่ 3*. กำแพงเพชร: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สุรศักดิ์ อรรถจินดา. (2563). การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั่วไปและภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. *สารนิพนธ์มหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อารีญา สตาร์ตัน. (2556). การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตราชเทวี. *สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม
สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร

Strategic Leadership According to the 4 Brahmavihāra Principles of
Business Executives Producing Complete Dietary Supplements,
Health and Beauty in Mueang District, Samut Sakhon

ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร*

Ntapat Worapongpat

ศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมชุมชน ผู้ประกอบการ การท่องเที่ยวและการศึกษา
สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ

Center for Knowledge Transfer, Technology, Community Innovation, Entrepreneurship,
Tourism and Education Eastern Institute of Technology Suvarnabhumi (EITS)

พระครูอุดมโพธิวิเทศ (ณรงค์ อุตตมวิโส/เสนทรนารถ)

Phrakhruudombodhivides (Narong Uttamavangso/Sendaranath)

กองงานกิจการพิเศษ วัดไทยพุทธคยาสาธารณรัฐอินเดีย

Special Affairs Division Thai Temple, Bodh Gaya, Republic of India

Corresponding Author, e-mail: dr.thiwat@gmail.com*

วันที่รับบทความ (Received): 29 พฤษภาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 5 กันยายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 7 กันยายน 2567

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร 2. เพื่อศึกษาแนวทางภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและพนักงานธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร โดยใช้สูตรการคำนวณกรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ตัวอย่างเพื่อป้องกันการผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นขณะที่เก็บแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงได้ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง แบบเฉพาะเจาะจง มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านระดับสูงสุดคือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านเมตตา มีปฏิสัมพันธ์กับพนักงานด้วยความจริงใจความเมตตา 2) มอหมายงานตามความถนัดและขีดความสามารถของบุคลากร สำรองความต้องการของบุคคลในการพัฒนาตนเองเพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง และเป็นกัลยาณมิตรกับผู้ร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในธุรกิจอุตสาหกรรม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, หลักพรหมวิหาร 4, ธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงาม, จังหวัดสมุทรสาคร

Abstract

This research aims to 1. To study strategic leadership according to Brahmavihāra principles. 4 of business executives producing complete dietary supplements, health, and beauty, Mueang District, Samut Sakhon 2. To study strategic leadership guidelines according to the Brahmavihara principles. 4 sample groups include executives and employees of a business producing complete dietary supplements, health, and beauty, Mueang District. Samut Sakhon used the formula for calculating the unknown population at a confidence level of 95%, sample to prevent errors that may occur while collecting questionnaires. The researcher therefore used a total sample of 400 specific samples. There are research tools including questionnaires and interviews. The data collected from the questionnaire was then analyzed using descriptive statistics consisting of percentage, mean, and standard deviation.

The research results found that:- 1) Strategic leadership according to the 4 Brahmavihāra principles of business executives producing complete dietary supplements, health, and beauty in Mueang District, Samut Sakhon, overall and in each aspect, the highest level is Compassionate Strategic Leadership Interact with employees with sincerity. 2) Assign work according to the aptitude and capabilities of personnel. Survey individual needs for self-development. To formulate a continuous human development plan. And be a friend to the co-workers Help recommend things that are beneficial to personnel in the industrial business.

Keywords: strategic leadership, 4 Brahmavihāra principles, food supplement production business, health and beauty, Samut Sakhon Province.

บทนำ

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการกำหนดทิศทางทางการสร้างทางเลือกและนำไปสู่การปฏิบัติ ผู้นำตามทฤษฎีนี้จะเชื่อว่าการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นไม่ใช่จะอาศัยโชคช่วย แต่จะต้องเป็นผลจากการที่คอยติดตามสถานการณ์เปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกองค์กร การคาดการณ์ถึงอนาคตขององค์กรในระยะยาวและการพัฒนายุทธศาสตร์ เพื่อมุ่งไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์ ดังนั้น ผู้นำในองค์กรต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (พระมหาปริยญา วรญาโณ, 2565) สามารถบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การนำไปปฏิบัติ และการควบคุมหรือการประเมิน สถานศึกษาจะมีประสิทธิผลได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย อย่าง เช่น เกิดจากปัจจัยที่มีการบริหารที่ดี (สุदारัตน์ โสสุต, อธิภัทร์ ถิ่นแสนดี, 2567) ความสามารถในการจัดการองค์กร การใช้ทรัพยากรที่หามาได้อย่างคุ้มค่า (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์, 2564) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นผู้นำที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์วิสัยทัศน์ในอนาคตและสานฝันให้เป็นจริง (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และคณะ, 2565) มุ่งสู่ความมีประสิทธิผล ขององค์กร รวมทั้งความมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์นั้นเป็นรูปแบบผู้นำชนิดหนึ่งที่น่าความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์กร (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์, 2565) โดยเริ่มจากการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติ (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และคณะ, 2565) ได้อย่างเป็นผลสำเร็จ การบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารจัดการที่มีการวางแผนโดยมุ่งพิจารณากำหนดทิศทางระยะเวลา (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และคณะ, 2565) วิธีการปฏิบัติที่

มีความชัดเจน ในเชิงรุกหรือเชิงป้องกันปัญหาที่มุ่งเน้นสัมฤทธิ์ผลและการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่มีทิศทางชัดเจน (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และคณะ, 2566) ซึ่งการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นการมองกว้าง (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และคณะ, 2565) โดยสามารถมองเห็นความสัมพันธ์กันระหว่าง 2 สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (พระมหาทวี สิริวฑฒโน (พรมงศ์) และคณะ, 2566) เชื่อมโยงในการทำงานสู่ความสำเร็จ การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นการมองไกลและมองลึกในการคาดคะเนอนาคตข้างหน้าระยะสั้นและระยะยาวให้เห็นได้อย่างชัดเจน การบริหารเชิงกลยุทธ์ (ธนากร แป๊ะไสง, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส และคณะ, 2566) เป็นการพิจารณาในเชิงยุทธศาสตร์ในการวิเคราะห์ทางเลือกวิธีการทำงานให้สำเร็จอย่างชาญฉลาด กล้าแข่งขัน แสวงหาความก้าวหน้ารู้เท่าทันสถานการณ์ (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และคณะ, 2566)

การขยายตลาดอย่างรวดเร็ว ของผลิตภัณฑ์อาหารเสริมทำให้ธุรกิจรับผลิตอาหารเสริมมีอัตราการเติบโตมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อตลาด (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และพิพัฒน์ กองเต็ก, 2566) และธุรกิจรับผลิตโรงงานรับจ้างผลิตผลิตภัณฑ์อาหารเสริมและความงาม (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และคณะ, 2566) ทำให้โรงงานรับจ้างผลิตผลิตภัณฑ์อาหารเสริมต้องบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการแข่งขันอย่างรุนแรงในปัจจุบัน (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และจิระภา ชาวหลวง, 2566) และโรงงานผลิตอาหารเสริมของธุรกิจรับผลิตมีแตกต่างกัน ระยะเวลาในการส่งสินค้า การรับประกันความเสียหาย (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และธนวัฒน์ เจริญสุข, 2566) และอัตราค่าบริการการผลิต (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์, 2566) ในส่วนของพฤติกรรมผู้บริโภคในการใช้บริการผลิตอาหารเสริมของธุรกิจ (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และอภิรติ รุ่งนภา, 2566) ส่วนใหญ่ผลิตอาหารเสริมความงาม (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และคณะ, 2566) ตัดสินใจเลือกใช้บริการในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารเสริม (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และอภิรติ โนนนอก, 2566) เพราะระยะเวลาในการผลิตและการส่งมอบ (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และนพดนิย เอกราช, 2566) สำหรับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการผลิตอาหารเสริมของธุรกิจการตลาด (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และชัยมงคล พรหมกลม, 2567) ด้านบุคลากร และด้านกระบวนการให้บริการ (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และจิระภา ชาวหลวง, 2567) ด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารเสริม คือราคา โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน การใช้บริการผลิตอาหารเสริม (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และพิชิต ภาสบุตร, 2567) ของธุรกิจการตลาดขายตรงและการตลาดดิจิทัล

บทความวิจัยนี้นำเสนอผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริมสุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาครในยุคปัจจุบัน จึงต้องมีรูปแบบของความเป็นผู้นำที่นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์กร ผู้นำขององค์กรหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จ ล้วนแต่มีความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้งสิ้น ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์เริ่มจากการมีคุณสมบัติสำคัญ คือ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จตามขั้นตอน ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ต้องปรับเปลี่ยนทิศทางวิธีการคิด และการบริหารจัดการแบบใหม่ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง มีความพยายามในการวางแผนกลยุทธ์อย่างสมบูรณ์ที่ครอบคลุมภารกิจและขอบข่ายทั้งหมดของสถานศึกษาทำให้มีการนำเอาเรื่องของกระบวนการบริหารงาน โดยเฉพาะการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เช่น การจัดโครงสร้างของธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร เทคโนโลยีสารสนเทศ ทรัพยากรบุคคล ตลอดจนการควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์เข้ามาบูรณาการร่วมกันเป็นรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยผู้นำระดับสูงขององค์กร หรือผู้บริหารของธุรกิจรับผลิตอาหารเสริมสุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาครซึ่งเป็นบุคคลที่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาในทุกขั้นตอน การบริหารเชิงกลยุทธ์จึงเป็นงานที่สำคัญของ

ผู้บริหารที่จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดกลยุทธ์ของธุรกิจ และการนำกลยุทธ์นั้นไปปฏิบัติให้ธุรกิจก้าวไปในทิศทางที่เหมาะสมและประสบความสำเร็จ การบริหารเชิงกลยุทธ์จึงเป็นหัวใจของการบริหาร โดยผู้บริหารจะต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ที่ชาญฉลาด กำหนดกลยุทธ์ที่แตกต่างจากผู้อื่น แต่เป็นความแตกต่างเชิงสร้างสรรค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางให้สถานศึกษาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ถ้าปราศจากแผนกลยุทธ์ ธุรกิจจะไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงานและไม่มีแผนที่จะปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริมสุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร

การทบทวนวรรณกรรม

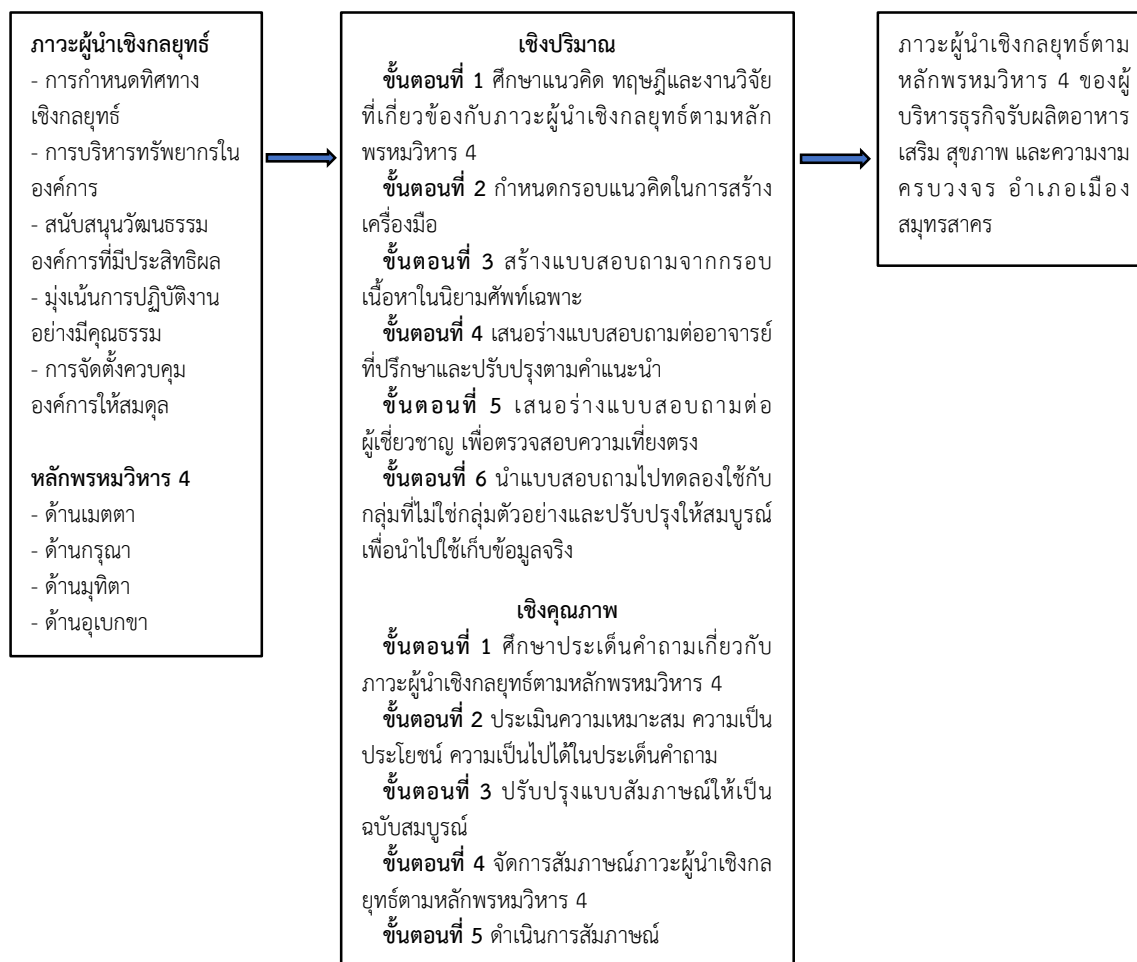
ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และจีระภา ชาวหลวง (2567) การบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าในอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง พบว่า แนวทางการบริหารบุคลากรในอุตสาหกรรม โดยผู้บริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 คือ มีเมตตา มีกรุณา มีมุทิตา มีอุเบกขา พนักงานในองค์กรมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหารค่อนข้างดี

พระมหาทวี สิริวฑฒโน (พรมงศ์), พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ทวี สระน้ำคำ และณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์ (2566) ภาวะผู้นำตามหลักทศพิธยปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำตามหลักนิสสัยสัมปันโน ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ผู้บริหารควรมอบอำนาจให้แก่บุคลากรอย่างชัดเจน ผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี

ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และนพดน้อย เอกราช (2566) การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดในชลบุรี พบว่าควรมีการบริหารงานบุคลากรด้วยความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรมีความยินดีในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่บุคลากรอยู่ตลอดเวลา การบริหารงานบุคลากรอย่างทั่ว สนับสนุนบุคลากรได้พัฒนาก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods) /แบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) /เชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและพนักงานธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและพนักงานธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ซึ่งไม่สามารถนับจำนวนประชากรได้ ดังนั้น จึงใช้วิธีการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณกรณีไม่ทราบจำนวนประชากร (Cochran, 1977) Cochran, W. G. (1977). Sampling techniques (3rd ed.). New York: John Wilay & Sons. ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้น 5 % และสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ขนาดของประชากรที่ต้องการเท่ากับ 385 จากกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 385 ตัวอย่างเพื่อป้องกันการผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นขณะที่เก็บแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงได้ใช้กลุ่มตัวอย่าง

ทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง จากนั้นผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling Technique) โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5 เดือน ตั้งแต่ 1 สิงหาคม 2566-30 พฤศจิกายน 2566

1.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานและการบริหารงานบุคคล จำนวน 5 ท่าน คือ กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการฝ่ายผลิต ผู้จัดการฝ่ายบุคคล ผู้จัดการฝ่ายบริหารทั่วไป หัวหน้างานบุคคล

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) 2) แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อความถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543: 249) พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 และ 3) การทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ซึ่งผลการประเมินมีอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25-0.75 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีของ Cronbach (1951: 274; อ่างใน บุญชม ศรีสะอาด, 2558) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่น 0.95

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการใช้แบบสอบถาม 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติเพื่อหาค่าความแปรปรวนหรือการวิเคราะห์ความค่าความเชื่อมั่น (α - Alpha-Coefficient) ของแบบสอบถาม

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจ รับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร	แปลผล		
	\bar{X}	S.D	ระดับ
โดยภาพรวม	4.32	0.36	มาก

จากภาพที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้าน ($\bar{X} = 4.32$) และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านเมตตา

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านเมตตา	แปลผล		
	\bar{X}	S.D	แปลผล
โดยภาพรวม	4.61	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริมสุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านเมตตา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) และรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้วยความรัก ความจริงใจ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านมุทิตา

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพและความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านมุทิตา	แปลผล		
	\bar{X}	S.D	แปลผล
โดยภาพรวม	4.38	0.59	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านมุทิตา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) และรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ไม่ด้อยคุณค่าผู้อื่นหรือผู้ร่วมงานมีการปฏิบัติในระดับมาก

ตารางที่ 4 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านกรุณา โดยรวมและรายข้อ

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพและความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านกรุณา	แปลผล		
	\bar{X}	S.D	แปลผล
โดยภาพรวม	4.27	0.47	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านกรุณา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) และรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ จัดหาอุปกรณ์ขั้นพื้นฐานต่อพนักงาน มีการปฏิบัติในระดับมาก

ตารางที่ 5 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านอุเบกขา โดยรวมและรายชื่อ

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพและความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านอุเบกขา	แปลผล			
	\bar{X}	S.D	แปลผล	อันดับที่
โดยภาพรวม	4.19	0.44	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านอุเบกขา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) และรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีการปฏิบัติในระดับมาก

จากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ พบว่า แนวทางภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านเมตตา ดังนี้ มอบหมายงานตามความถนัดและขีดความสามารถของบุคลากร สำรวจความต้องการของบุคคลในการพัฒนาตนเอง เพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง และเป็นกัลยาณมิตรกับผู้ร่วมงานช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในธุรกิจอุตสาหกรรม

แนวทางภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านมุทิตา ดังนี้ จัดโครงการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นกับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ บริหารงานด้วยความเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุข ของผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี คิดทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์

แนวทางภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านกรุณา ดังนี้ จัดหาอุปกรณ์การทำงานที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้กับพนักงาน ให้ออกาสพบปะกับผู้ร่วมงานทั้งในระบบและนอกระบบเพื่อสร้างความเป็นกัลยาณมิตรให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ ด้านอารมณ์จิตใจ และด้านสังคมต่อผู้ร่วมงานตามกำลังความสามารถ

แนวทางภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร ด้านอุเบกขา ดังนี้ มีใจวางเฉยเมื่อถูกพนักงานชมเชยหรือตำหนิเรื่องต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น เปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการกำหนดวินัยเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเท่าเทียมกันและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรม

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร โดยภาพรวม

ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุด คือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านเมตตา ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาปริญา วรญาโณ (2565) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ความยินดีรักใคร่พอใจในการทำให้งานได้บรรลุผลสำเร็จที่ตั้งไว้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักวิริยะ เป็นกระบวนการสนับสนุนในการทำงานตามหลักวิริยะ คือ มีความมุ่งมั่นพากเพียร มีความพยายามในการปฏิบัติงานเพื่อให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จที่ตั้งไว้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักจิตตะ คือ ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานในการบริหารองค์กรบรรลุผลสำเร็จในเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ และภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักวิมังสา หมายถึง กระบวนการสนับสนุนให้ความร่วมมือในการทำงานตามหลักวิมังสา คือ ความคิดพิจารณาหาเหตุผล รู้จักวิธีในการปฏิบัติงานในการบริหารเพื่อให้การบริหารองค์กรบรรลุผลสำเร็จ บริหารงานด้วยความเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี คิดทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ ด้านอารมณ์ จิตใจ และด้านสังคมต่อผู้ร่วมงานตามกำลังความสามารถ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร มอบหมายงานตามความถนัดและขีดความสามารถของบุคลากร สำรวจความต้องการของบุคคลในการพัฒนาดตนเองเพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง และเป็นกัลยาณมิตรกับผู้ร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในธุรกิจอุตสาหกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ (สุดารัตน์ โสสุต และธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี, 2567) ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ด้วยหลักพรหมวิหาร พบว่าในโลกยุคใหม่ที่ต้องการศึกษาต้องพบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารที่ทั้งยืดหยุ่นและมีธรรมาบรรณ บทความนี้จึงตั้งใจที่จะสำรวจการนำหลักพรหมวิหารทั้งสี่ ได้แก่ เมตตา (ความรักไมตรี), กรุณา (ความเมตตา), มุทิตา (ความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น), และอุเบกขา (ความเป็นกลาง) มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้บริหาร โดยคำนึงถึงการเป็นผู้นำที่เสมือนกับต้นเรือน้ำลูกเรือมุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื้อหาในบทความจะเน้นไปที่ความสำคัญของหลักธรรมเหล่านี้ในการครองคนและการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ภายในสถานศึกษาในยุคที่เผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้ทบทวนและปรับปรุงวิธีการบริหารให้ตอบเจตจำนงและสอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนไปของนักเรียนและครูในยุคปัจจุบันอีกด้วยให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ ด้านอารมณ์ จิตใจ และด้านสังคมต่อผู้ร่วมงานตามกำลังความสามารถ และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาครพบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงผลภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจ
รับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารควรบริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพและความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาครด้วยความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้ความเมตตาผู้ใต้บังคับบัญชา เอาใจใส่ สนับสนุนการทำงาน ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือบุคลากรในธุรกิจอย่างเต็มความสามารถ อีกทั้งควรมีความเสียสละ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความวิริยะอุตสาหะเป็นแบบอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มอบหมายงานตามความถนัดและขีดความสามารถของบุคลากรสำรวจความต้องการของบุคคลในการพัฒนาตนเอง เพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องและเป็นกัลยาณมิตรกับผู้ร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้บริหารต้องมอบหมายงานตามความถนัดและขีดความสามารถของบุคลากร เป็นกัลยาณมิตรกับผู้ร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อพนักงานให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมการพัฒนา ด้านความรู้ ด้านอารมณ์ จิตใจ และด้านสังคมต่อผู้ร่วมงานตามกำลังความสามารถ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ปฏิบัติตนและปฏิบัติงานด้วยความเสมอต้นเสมอปลายต่อพนักงานมีความเต็มใจให้บริการแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันอย่างไร้เงื่อนไขหรือความลำเอียง

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า เปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการกำหนดวินัยเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ดังนั้น หน่วยงานที่

เกี่ยวข้องกับควมดำเนินการ ดังนี้ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยความ เป็นธรรม เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการบริหารของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริม สุขภาพ และความ งามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาครอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ ผู้บริหารต้องมอบหมายงานตามความถนัดและขีด ความสามารถของบุคลากร เป็นกัลยาณมิตรกับผู้ร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อพนักงาน สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ให้กับพนักงานโดยควรให้ความสำคัญกับการให้ความ ช่วยเหลือ ส่งเสริมการพัฒนา ด้านความรู้ ด้านอารมณ์ จิตใจ และด้านสังคมต่อพนักงานตามกำลัง ความสามารถปฏิบัติตนและปฏิบัติงานด้วยความเสมอ ต้นเสมอปลายต่อธุรกิจประเด็นในการวิจัยครั้ง ต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับ ผลิตอาหารสำเร็จรูป

บรรณานุกรม

- ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์, (2564). แนวทางการจัดการการตลาดสำหรับธุรกิจรับผลิตอาหารเสริมครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร, *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราช มงคลสุวรรณภูมิ*, 3(2), 161-174
- _____, อนุรักษ์ นวพรไพศาล, นิรินดา นวพร. (2565). การพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการของ พนักงานบริษัท ประธานการไฟฟ้า จำกัด, *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มจร วิทยาเขต อีสาน*, 3(1), .40-54
- _____. (2565). คุณภาพการให้บริการของธุรกิจรับผลิตอาหารเสริมครบวงจร ในอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารรัฐศาสตร์สาส์น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 1(2), 41-51,
- _____, ชัยวิชญ์ ม่วงหมี, รัชชก ปัญญาสุพัฒน์, ธิติพงศ์ ลิ้มเลิศฤทธิ์, สุกัญญา หาญณรงค์. (2565). การบริหารความเครียดในการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์กองพยาบาล กรมแผนที่ ทหาร, *วารสารนวัตกรรมสังคมและเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน*, 5(2), 11-21
- _____, อนุรักษ์ นวพรไพศาล, วรพร วงศ์เสนา, ชาณวิทย์ อิสลาม. (2565). การพัฒนาประสิทธิภาพ ของพนักงานขับรถขนส่งสารเคมี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม*, 3(1), 32-39
- _____, ธิติพงศ์ ลิ้มเลิศฤทธิ์, ญัฐวัฒน์ แสงภูเขียว, ธีชกร วงษ์คำชัย, ชัยวิชญ์ ม่วงหมี. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจสั่งผลิต ผลิตและสร้างแบรนด์อาหารเสริมสุขภาพผ่านสื่อ ดิจิทัลของบริษัท เอสซีจีแกรนด์ จำกัด. *วารสารนวัตกรรมสังคมและเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน*, 6(1), 33-43.
- _____, อนุรักษ์ นวพรไพศาล, ภาชุตตา วงศ์ชูเวช. วงศ์ชูเวช. (2565). การพัฒนาประสิทธิภาพของพนักงาน ขับรถขนส่งสารเคมี. *วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 6(2), 45-78.
- _____, นันทวุฒิ ทาวัน, ธิติพงศ์ ลิ้มเลิศฤทธิ์, ปรีญา ศรีจันทร์. (2566). สาเหตุที่มีผลต่อการลาออก ของพนักงาน บริษัท LLL จำกัด, *วารสารรัฐศาสตร์สาส์น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 2(1), 37-44.

- _____, พิพัฒน์ กองเต็ก. (2566). การออกแบบกระบวนการวางแผนการผลิตสำหรับโรงงานผลิตรถชุดดินระบบไฮดรอลิค. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์*. 3(1), 72-79.
- _____, ชาญ มีบุญธรรม, รุ่งทิวา ชูทอง, ปรีญา ศรีจันทร์, รัฐวิษณุ วัจนปรีชาศักดิ์. (2566). การประยุกต์ใช้ระบบการผลิตแบบสลับ เพื่อลดต้นทุนในกระบวนการผลิตของผลิตภัณฑ์คুমหิวชนิดเจลลี่. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือแห่งสุวรรณภูมิ*, 2(1), 1-13
- _____, จีระภา ชาวหลวง. (2566). การจัดการอะไหล่ในโรงงานอุตสาหกรรม กรณีศึกษา บริษัท เอสเอ็มที จำกัด. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือแห่งสุวรรณภูมิ*, 2(1), 129-137.
- _____, ธนวัลย์ เจริญสุข. (2566). ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อสวัสดิการของบริษัท GGG จำกัด (มหาชน). *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 41(1), 103-114.
- _____. (2566). ส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อการใช้บริการธุรกิจรับจ้างผลิต ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม บริษัท เอสซีจีแกรนด์ จำกัด, *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*. 5(1), 1-17.
- _____. (2566). แนวทางปรับปรุงคุณภาพการจัดการบริการที่มีประสิทธิภาพฝ่ายสนับสนุนสมาชิกธุรกิจทางตรงธุรกิจอาหารเสริมสุขภาพ TDSA หลังสถานการณ์โควิด 19. *วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี*, 4(1), 16-25.
- _____, อภิรติ รุ่งนภา. (2566). พฤติกรรมการทำงานของพนักงานดีเด่นโรงงานอุตสาหกรรมฉีดพลาสติกขึ้นรูปเครื่องใช้ไฟฟ้านิคมอุตสาหกรรมปิ่นทอง 1 กรณีศึกษา: บริษัท TTN จำกัด. *วารสารวิทยาการจัดการการบริหารสาธารณะและเอกชน*, 1(3), 49-57.
- _____, พิพัฒน์ ไกรสร, รุ่งทิวา ชูทอง, พิมพ์ภา นาควิเชียร, รัฐวิษณุ วัจนปรีชาศักดิ์. (2566). การจ้างแรงงานต่างด้าวและผลกระทบ กรณีศึกษานิคมท่าเรือแหลมฉบัง โรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ชลบุรี, *วารสารการจัดการการเมืองการปกครองและท้องถิ่น*, 1(3), 1-17.
- _____, อภิรติ โนนอก. (2566). แนวทางการพัฒนาบริษัท TKN จำกัดเข้าสู่อุตสาหกรรมสีเขียวระดับที่ 4 วัฒนธรรมสีเขียว, *วารสารวิทยาการจัดการและการสื่อสาร*, 2(2), 83-93.
- _____, นพदनัย เอกราช. (2566). การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดในชลบุรี, *วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง*, 6(2), 1-18.
- _____, ชัยมงคล พรหมกลม. (2567). การปรับปรุงกระบวนการผลิตและกำลังคนต่อการผลิตเพื่อลดต้นทุนด้านแรงงานในอุตสาหกรรมฟาร์มลูกไก่โรงงานปิดจังหวัดชลบุรี, *วารสารวิชาการสมาคมวิชาชีพโลจิสติกส์และซัพพลายเชนรามคำแหง*, 1(1), 28-43.
- _____, จีระภา ชาวหลวง. (2567). การบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหารสี่ในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้านิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง. *วารสารมนุษยสังคมศิลปศาสตร์*, 5(1), 77-89.
- _____, พิเชิต ภาสบุตร. (2567). การบริหารทรัพยากรบุคคลและการจัดการความขัดแย้งในองค์กรของอุตสาหกรรมยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี. *วารสารการจัดการการเมืองการปกครองและท้องถิ่น*, 2(1), 1-14.
- _____, ไตรทิพย์ กมลจิ่งสถิตกุล. (2567). ทักษะการบริหารอุตสาหกรรมการก่อสร้างในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารอุตสาหกรรมการก่อสร้าง นิคมอุตสาหกรรมเหมราช RIL จังหวัดระยอง, *วารสารวิทยาการจัดการการบริหารสาธารณะและเอกชน*, 2(1), 1-18.

- ธนากร แป๊ะเฮง, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, พระฮอนด้า วาทสทุโท, ญฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์. (2566). การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4, *วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม*, 10(1), 87-98.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2558). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กทม: ตักสิลาการพิมพ์.
- พระมหาทวี สิริวฑฒโน (พรมงศ์), พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ทวี สระน้ำคำ, ญฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์. (2566). ภาวะผู้นำตามหลักทศตยปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์, *วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม*, 10(1), 43-55.
- พระมหาปริญญา วรญาโณ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4. *เสฏฐวิทย์ปริทัศน์*, 2(1), 11-20.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- สุดารัตน์ ไสสุด และธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี. (2567). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศด้วยหลักพรหมวิหาร. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 6(1), 740-750.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. 5th ed. New York: Harper Collins.

พฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร

Administrative Behavior on Morale in Work Performance of Lecturers in
Private University Programs in Bangkok

อักรวุฒิ อ้นสดีตย์

Akarawut Aonsatit

โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ

Sopee Wiwatchankit

ไนตะวัน กำหอม*

Naitawan Kumhom

สาขาวิชาบริหารการศึกษา

คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

Department of Educational Administration,

Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College

Corresponding author, e-mail: ntawan@hotmail.com*

วันที่รับบทความ (Received): 16 พฤษภาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 5 กันยายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 8 กันยายน 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับพฤติกรรมกรรมการบริหาร 2) ศึกษาระดับขวัญกำลังใจ และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาจารย์ จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามการสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ แจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่า 1) พฤติกรรมกรรมการบริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านพฤติกรรม รองลงมา คือ ด้านอุปนิสัย และอันดับสุดท้าย คือ ด้านบุคลิกภาพ 2) ขวัญกำลังใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านพบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมาก อันดับที่ 1 คือ ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ รองลงมา คือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความมั่นคงใน 3) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยวิธีถดถอยพหุคูณ มีค่าเท่ากับ 0.900 และสามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้ร้อยละ 91.10 ($R^2=0.911$) และผลการทดสอบสมมติฐานการพฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร และพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: พฤติกรรม, ขวัญกำลังใจ, การปฏิบัติงาน

Abstract

This research aims to 1) to study the level of administrative behavior mentality, 2) to study the morale level, and 3) Study the relationship of administrative behavior to morale in the work of lecturers in private university courses in Bangkok. The sample group used in this research was 385 teachers. The tool used was a questionnaire. The statistics used to analyze the data were frequency distribution Determination of percentage, mean, standard deviation and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient analysis.

The results of the study found that:- 1) Administrative behavior overall it is at a high level. When classified into areas, it was found that the number 1 position was behavior, followed by character, and last was Personality2) Overall morale is at a high level. When classified into each aspect, it was found that all aspects were at a high level. The aspect that is at the highest level, number 1, is salary and benefits, followed by career advancement. And the last ranking is security in. 3) Results of analysis of the relationship between management behavior and morale at work. Using the multiple regression method, the value is equal to 0.900 and can explain the variation in administrative behavior towards the morale of teachers in private university courses. in Bangkok Statistically significant at the 0.01 level was 91.10 percent ($R^2=0.911$), and results of the test results of the hypothesis of administrative behavior on morale in the work of lecturers in private university programs in Bangkok and found to be statistically significant at the 0.01 level.

Keyword: Mental Behavior, Morale, Performance.

บทนำ

การบริหารงานในสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการที่จะช่วยให้การบริหารงานในสถานศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายและประสบผลสำเร็จสูงสุดโดยการใช้ทฤษฎีการบริหารมาประยุกต์ใช้หรือกระบวนการบริหารซึ่งการบริหารที่ดีจะต้องอาศัยทักษะและกระบวนการการบริหารงานเป็นหลักตลอดจนการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการบริหารจัดการงานในด้านต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาอย่างสูงสุดจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของครูและบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารงานให้ผลงานที่จะได้ออกมานั้นเป็นไปอย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ (ดวงพร ว่องสุนทร, 2556: 7) และมีคุณภาพทัดเทียมกับอารยประเทศนั้น สิ่งที่มีอิทธิพลสำคัญต่อองค์การอย่างหนึ่ง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจในการคิดตัดสินใจในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างอิสระ ซึ่งในการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาบางครั้ง อาจก่อให้เกิดความหลงใหลในรสชาติของอำนาจ ใช้อำนาจพรั้าเพื่องาน บางครั้งลืมคำนึงถึงความถูกต้อง และความเป็นธรรม เพราะอำนาจเป็นเสมือนดาบสองคม หากใช้อย่างถูกต้องเหมาะสมก็จะช่วยให้ ทำงานสำเร็จได้โดยง่าย แต่ในทางกลับกันหากใช้อำนาจไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมหรือขาดความเป็นธรรมแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้ก็คือความล้มเหลวของการบริหาร การที่จะบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบาย และเป้าหมายของโรงเรียน ผู้บริหารจำเป็นต้องหารูปแบบและวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายการใช้อำนาจถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะการใช้อำนาจมีส่วนทำให้การบริหารจัดการเกิดความคล่องตัว

ยิ่งถ้าองค์กรที่มีคนจำนวนมาก ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีอำนาจเพื่อควบคุมให้ผู้อื่นเชื่อฟัง และปฏิบัติตาม เพราะผู้บริหารเพียงคนเดียวไม่สามารถจะทำงานทั้งหมดขององค์กรสำเร็จได้ แต่จะต้องบริหารงาน เพื่อให้คนอื่น ๆ ทำงานเพื่อองค์กร ผู้บริหารที่ฉลาดจำเป็นต้องมองหาแหล่งอำนาจที่จะนำมาสนับสนุน อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ เพื่อให้ประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน เป็นแรงกระตุ้นจูงใจให้ผู้ร่วมงานได้ทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้และเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน อันก่อให้เกิดบรรยากาศขององค์กรที่ดี เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน ไลทวิน และ สตริงเกอร์ (Litwin & Stringer, 2002: 65, อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559: 23-25)

ในการบริหารสถานศึกษานั้น พฤติกรรมการบริหารการศึกษาของผู้บริหาร ถือเป็นปัจจัยสำคัญ ต่อความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารมีหน้าที่ในการกำหนดโครงสร้างทางการบริหารงาน การแบ่งโครงสร้างองค์กรในการดำเนินงาน บทบาท และอำนาจหน้าที่ ของบุคลากรในระดับต่างๆ การกำหนดขอบเขตการรับผิดชอบต่องานของบุคลากร ขนาดขององค์กร รวมทั้งรูปแบบการบริหารของสถานศึกษา จะทำให้มองเห็นระดับของการบริหารงานทางการศึกษาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการที่จะส่งผลดี ผลเสียในการบริหารงานของผู้บริหารด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการส่งเสริม การศึกษา ด้านวิชาการ ด้านกิจการนักเรียน ด้านวางแผนและพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหาร และการจัดการสถานศึกษาของกรมวิชาการได้ให้ความเห็นว่า เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยที่ผู้บริหารการศึกษาจะต้องพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการให้มีเอกภาพต้องกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยเน้นสถานศึกษาเป็นหลัก ตลอดจนให้บุคคล ชุมชน มีส่วนร่วม และรับผิดชอบในการจัดการศึกษา รวมถึงการพัฒนากระบวนการวางแผน และให้มีแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทุกระดับ ทั้งระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติการจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องควบคุม และสั่งการให้ประสานงานเชื่อมโยง ทั้งการวางแผนนโยบายสู่การปฏิบัติการจนสำเร็จลุล่วง ทั้งนี้ หลักการบริหารยังต้องอาศัยทักษะในการสื่อสาร การสร้างแรงจูงใจของผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดี นอกจากนี้ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มองการณ์ไกลอย่างต่อเนื่อง และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์สามารถที่จะกำหนดกลยุทธ์ในการบริหาร สามารถวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย และนโยบายได้อย่างเหมาะสม เป็นผู้ที่ไม่ไวต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้น มีความสามารถในการจัดระบบการสื่อสารให้ได้ผล มีความสามารถในการบริหารทรัพยากรบุคคลมีคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหาร (กนกวรรณ อ่อนศรี, 2554)

การบริหารหน่วยงานหรือองค์กรให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรที่สำคัญ 4 ประการ คือ คน เงิน อุปกรณ์เครื่องมือ และการจัดการ โดยเฉพาะในเรื่องของคนหรือทรัพยากรมนุษย์จัดว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดซึ่งแต่ละคนต่างมีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและมีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาได้ตลอดเวลาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (ธงชัย สันติวงษ์, 2550) ดังนั้น ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของมนุษย์ได้ ด้วยการปรับกลยุทธ์การบริหารและแสวงหาโอกาสให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ถึงแม้ว่าคุณค่าของมนุษย์จะเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้และไม่สามารถใช้หลักเกณฑ์กำหนดคุณค่าเช่นเดียวกับการบริหารสินค้าหรือการบริหารเทคโนโลยี เพราะคุณค่าของคนอยู่ที่ความรู้ ทักษะและความสามารถของแต่ละคนซึ่งองค์กรไม่สามารถเป็นเจ้าของคุณค่าเหล่านั้นได้แต่ด้วยบุคคลต่างหากที่จะเป็นเจ้าของความรู้ ทักษะและความสามารถของตนเอง เมื่อบุคลากรออกจากองค์กรไป และได้นำความรู้ ทักษะและความสามารถนั้นออกไป ส่งผลให้องค์กรสูญเสียคุณค่าของทรัพยากรมนุษย์ไปด้วย องค์กรจะต้อง

กำหนดกลยุทธ์ในการจูงใจทรัพยากรมนุษย์ขึ้นมาให้สอดคล้องกับความต้องการบุคลากร ดังนั้น องค์กรทุกองค์การจึงให้ความสำคัญต่อการจูงใจทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเกิดการพัฒนางานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด แต่บางครั้งองค์กรก็ต้องพบกับปัญหาบุคลากรไม่สามารถทำงานได้ตามที่คาดหวังไว้ และผลการปฏิบัติงานไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเกิดจากองค์การจัดคนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน หรืออาจเป็นเพราะตัวบุคลากรเองไม่ได้ทุ่มเทความสามารถในการทำงานให้กับองค์กรอย่างเต็มที่ จึงไม่มีประโยชน์ที่องค์กรจะมีบุคลากรที่ล้นแล้วแต่มีความรู้ความสามารถ แต่ไม่แสดงศักยภาพในการทำงานของตนออกมาอย่างเต็มที่ เพราะถึงแม้บุคลากรจะมีความรู้ความสามารถมากแต่หากขาดแรงจูงใจในการทำงานก็อาจจะทำให้การทำงานนั้นไม่ประสบความสำเร็จ หรือผลงานที่ออกมาขาดประสิทธิภาพได้ ผู้บริหารที่ฉลาดย่อมต้องหาวิธีหรือเทคนิคที่จะจูงใจให้บุคลากรทุกสายงานทุ่มเทการทำงานในองค์กรได้อย่างเต็มที่ (อุทัย อันพิมพ์, 2565)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดที่จะสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งถ้าหากครูผู้สอนมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กรนั้นแล้วปัญหาก็จะลดน้อยลงบุคลากรมองภาพอนาคตออก เช่น ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน เงินเดือนและสวัสดิการ และด้านความมั่นคงในงาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งจะส่งผลให้ครูมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในงานและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมกรรมการบริหารของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัย โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร โดยไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่ชัด และไม่ทราบสัดส่วนของประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ คือ อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 385 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ ทาร์โร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1970: 607-610, อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อการศึกษาพฤติกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าว ได้สร้างขึ้นมาจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาให้มีความเหมาะสมครอบคลุมตัวแปร เนื้อหา วัตถุประสงค์ โดยได้รับการเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ในการตรวจสอบและหาความเชื่อมั่น ภายใต้การดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด แบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแบบสอบถามให้เลือกตอบ โดยมีคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ แบบสอบถามตามตัวแปรที่กำหนดไว้ คือ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับพฤติกรรมการบริหารของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบปลายปิดใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านอุปนิสัย โดยมีหลักเกณฑ์การประเมินผล โดยแต่ละข้อเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละด้าน ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท สเกล

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบปลายปิดในองค์ประกอบ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ด้านความมั่นคงในงาน โดยมีหลักเกณฑ์การประเมินผล โดยแต่ละข้อเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละด้าน ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท สเกล

2. การพัฒนาเครื่องมือ

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์พฤติกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร

2.2 สร้างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแบบสอบถาม สื่อความหมายชัดเจนผู้ตอบอ่านแล้วเข้าใจ และนำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเที่ยงในเนื้อหา และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจนและใช้ดัชนีความสอดคล้อง หรือเรียกว่า โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาลงความเห็น ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.6-1.0 แสดงว่าเป็นแบบสอบถามที่ใช้ได้และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.3 นำแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองใช้กับบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

2.4 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจให้มีความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาตามแบบครอนบัค ได้ค่าความเชื่อมั่น .879

2.5 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 385 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถาม อย่างถูกต้องให้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้
2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด ในเดือนมกราคม 2566 เพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับมาครบถ้วนตามวันเวลาที่กำหนด
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ และนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนประชากร กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน
4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ และหาค่าร้อยละ จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามระดับพฤติกรรมกรรมการบริหารของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายชื่อและรายด้าน แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบคำบรรยาย กำหนดระดับการปฏิบัติ ออกเป็น 5 ระดับ โดยการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลกับเกณฑ์แปรผลค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายชื่อและรายด้าน แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบคำบรรยาย กำหนดระดับการปฏิบัติ ออกเป็น 5 ระดับ โดยการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลกับเกณฑ์แปรผลค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสอบถามในตอนที่ 2 และข้อมูลแบบสอบถามในตอนที่ 3 นี้ไปวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านต่างๆ ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และวิเคราะห์ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อหาความสัมพันธ์ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีดังนี้

1. ค่า r เป็นบวก และเข้าใกล้ 1 หมายถึง ตัวแปร X และ Y มีความสัมพันธ์กันมากในเชิงเส้น และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน คือ ถ้าตัวแปรตัวหนึ่งเพิ่มขึ้น อีกตัวแปรหนึ่งและมามีค่าเพิ่มขึ้นหรือถ้าตัวแปรหนึ่งลดลง อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าลดลงด้วย
2. ค่า r เป็นลบ และเข้าใกล้ -1 หมายถึง ตัวแปร X และ Y มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม คือ ถ้าตัวแปรหนึ่งเพิ่มขึ้น อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าลดลง หรือถ้าตัวแปรหนึ่งลดลง อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าเพิ่มขึ้น

- 3. ถ้า r มีค่าใกล้ 0 แสดงว่า X และ Y มีความสัมพันธ์กันน้อย
 - 4. ถ้า r เท่ากับ 0 แสดงว่า X และ Y ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย
- เกณฑ์ในการพิจารณาความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ดังนี้
- 0.81-1.00 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
 - 0.61-0.80 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
 - 0.41-0.60 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
 - 0.21-0.40 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
 - 0.01-0.20 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก
 - 0.00 ความหมาย ไม่มีความสัมพันธ์เลย

Multiple Regressions

ใช้เมื่อทำการสร้างสมการถดถอย ประกอบไปด้วยตัวแปรทำนายตั้งแต่ 1 ตัวขึ้นไปและตัวแปรเกณฑ์ 1 ตัว โดยตัวแปรทั้งหมดควรอยู่ในมาตราวัดระดับ Interval หรือ Ratio Scale ถ้ามีตัวแปรใดอยู่ในมาตราวัดระดับ Nominal คือ Ordinal Scale ควรจะเปลี่ยนให้เป็นตัวแปรดัมมี่

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1. สถิติเชิงพรรณนา สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการบริหาร คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2. สถิติเชิงอนุมาน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เป็นการนำสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร เพื่อทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติโดยการวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณ และการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสัมประสิทธิ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ค่าที่ได้เรียกว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปกติจะมีค่าอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง 1.00

สรุปผล

- 1. พฤติกรรมการบริหารของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านพฤติกรรม รองลงมา คือ ด้านอุปนิสัย และอันดับสุดท้าย คือ ด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับ
- 2. ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านพบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมาก อันดับที่ 1 คือ ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ รองลงมา คือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงานและอันดับสุดท้าย คือ ด้านความมั่นคงในงาน ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านบุคลิกภาพ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.720 โดยมีความสัมพันธ์ต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ด้านอุปนิสัย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.686 โดยมีความสัมพันธ์พฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร จังหวัดพบว่า ด้านพฤติกรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านอุปนิสัย ให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ 0.900 และสามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้ร้อยละ 90.00 ($R^2=0.911$) โดยสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์

$$Y = a + B_1 X_1 + B_2 X_2 + B_3 X_3$$

$$\text{Decision} = 1.616 + 0.090X_1 + 0.042X_2 + 0.088X_3$$

$$(3.449) \quad (2.116) \quad (4.123)$$

จากสมการพยากรณ์พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลทางบวกได้ดีที่สุด คือ ด้านพฤติกรรม รองลงมา คือ ด้านอุปนิสัยและอันดับสุดท้าย คือ ด้านบุคลิกภาพ

ผลการทดสอบสมมติฐาน

พฤติกรรมกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ทุกสมมติฐานมีความสอดคล้อง คือ 1) ด้านพฤติกรรมส่งผลทางบวกต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร 2) ด้านบุคลิกภาพ ส่งผลทางบวกต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร 3) ด้านอุปนิสัยส่งผลทางบวกต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร และพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการบริหารของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอันดับที่ 1 คือ ด้านพฤติกรรม รองลงมา คือ ด้านอุปนิสัย และอันดับสุดท้าย คือ ด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิภมล คำยอด (2564) เรื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ตำบลไผ่หูช้าง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครปฐม ผลวิจัยพบ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านเข้าใจสถานการณ์ รองลงมา คือ ด้านเน้นการวางแผน ด้านชี้แนะบุคลากรพร้อมกำหนดบทบาทอย่างอิสระ ด้านขอคำปรึกษาจากผู้รู้ ด้านให้คำแนะนำเมื่อเกิดปัญหา ด้านตักเตือนและสอดส่องบุคลากรที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ด้านให้คำแนะนำกับบุคลากรที่ขาดประสบการณ์ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านสนับสนุนบุคลากรที่รับผิดชอบงานที่มีความสำคัญตามลำดับ และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุรฉัตร จันทร์แดง (2562) เรื่องกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์ พบว่า องค์ประกอบที่ใช้ในการวัดพฤติกรรม ซึ่งนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์ได้ว่าประกอบด้วย การวัดพฤติกรรมใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านอุปนิสัย 2) องค์ประกอบด้านบุคลิกภาพ 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวัดองค์ประกอบต่างๆ ของมนุษย์นั้น อาจใช้แบบตรวจสอบรายการถึงการมีหรือไม่มีพฤติกรรมที่กำหนดไว้ รวมถึงอาจใช้เครื่องมือซึ่งมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่าตั้งแต่ 3-7 ระดับ และยิ่งสอดคล้องกับ เขี้ยยน จีเสียง (2566) แนวทางการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยเอกชนในมณฑลกวางสี ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยเอกชน ในมณฑลกวางสีประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีการกำหนดแนวทางในการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรตามระเบียบอย่างชัดเจนและสามารถดึงดูดบุคลากรที่มีคุณภาพตรงกับงานและเกิดความสนใจที่จะมาร่วมงานกับองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพโดยการตัดสินใจเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติและความสามารถเหมาะสมที่สุดจากผู้สมัคร เพื่อให้เข้ามาทำงานและดำรงในตำแหน่งที่ต้องการโดยองค์การมีการสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนมีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาโลกทัศน์อย่างต่อเนื่อง

2. ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านพบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมาก อันดับที่ 1 คือ ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ รองลงมา คือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงานและอันดับสุดท้าย คือ ด้านความมั่นคงในงานตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงกมล เนตรสวัสดิ์ (2558) ปัจจัยการรับรู้บรรยากาศองค์กร ความผูกพันต่อองค์กร และสมรรถนะหลักที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยความผูกพันต่อองค์กร ด้านความภูมิใจและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยการรับรู้บรรยากาศองค์กร ด้านค่าตอบแทน ปัจจัยการรับรู้บรรยากาศองค์กร ด้านโครงสร้างองค์กร ปัจจัยการรับรู้บรรยากาศองค์กร ด้านการบริหารของผู้บังคับบัญชา ปัจจัยความผูกพันต่อองค์กร ด้านบรรทัดฐาน ปัจจัยสมรรถนะหลัก ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในสายอาชีพ ปัจจัยความผูกพันต่อองค์กร ด้านความปรารถนาที่จะอยู่กับองค์กร และปัจจัยความผูกพันต่อองค์กร ด้านจิตใจตามลำดับ โดยร่วมกันพยากรณ์ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 56.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิกมล คำยอด (2564) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ตำบลไผ่หูช้าง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครปฐม ผลวิจัยโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการได้รับการยอมรับยกย่อง รองลงมา คือ ด้านการความสัมพันธ์ในหน่วยงาน และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความรับผิดชอบในงาน ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านพฤติกรรม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.761 โดยมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ด้านบุคลิกภาพ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.720 โดยมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ด้านอุปนิสัย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.686 โดยมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิกมล คำยอด (2564) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ตำบลไผ่หูช้าง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครปฐม ผลวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ตำบลไผ่หูช้าง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวภา เมืองแก่น (2561) บทบาทวัฒนธรรมองค์การอันนำไปสู่ความเป็นเลิศในการบริหารจัดการ มหาวิทยาลัยเอกชนไทย การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทวัฒนธรรมองค์การอันนำไปสู่ความเป็นเลิศในการบริหารมหาวิทยาลัยเอกชนไทย ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลที่เกี่ยวข้องจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับสูงจากหน่วยงานต้นสังกัดที่กำหนดนโยบายและกำกับดูแลคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน รวมจำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 2 ผู้บริหาร นักวิชาการ ศิษย์เก่า และผู้ใช้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเอกชนไทยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 แห่ง รวมจำนวน 13 คน ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์การมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนมหาวิทยาลัยเอกชนไทยไปสู่แนวทางการบริหารที่เป็นเลิศ อันประกอบด้วยบทบาทวัฒนธรรมองค์การทางความคิด ที่เกิดจากค่านิยมร่วมความเชื่อ และความศรัทธา ของสมาชิกองค์การ บทบาทวัฒนธรรมองค์การทางพฤติกรรม ที่เป็นภาพรวมของรูปแบบการแสดงออก การสื่อสาร วิธีการ การให้บริการของสมาชิกองค์การ และบทบาทวัฒนธรรมองค์การทางวัตถุที่เป็นองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 อาจารย์ต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีพลังในการทำงาน มีลักษณะแนวแน่และควบคุมอารมณ์ได้

1.2 อาจารย์ไม่ควรกลัวอันตราย ความลำบาก หรือความเจ็บปวดใดๆ ให้สำเร็จได้ทุกอย่าง มีความมั่นคงในความคิดเห็น

1.3 ผู้บริหารต้องพัฒนาบุคคลที่อยู่ใต้บังคับบัญชาให้มีความสามารถในการเป็นผู้นำที่จะทำให้อุทิศตนร่วมกันเป็นทีม เพื่อเกิดความร่วมมือซึ่งกันและกันในการทำงาน

2. ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชน

2.2 ควรศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ อ่อนศรี. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการสอนโรงเรียนมัธยมในเขตจังหวัดสระแก้วสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดวงกมล เนตรสวัสดิ์. (2558). ปัจจัยการรับรู้บรรยากาศองค์กร ความผูกพันต่อองค์กรและสมรรถนะหลักที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ดวงพร ว่องสุนทร. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*, คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2550). *องค์การและการบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ในตะวัน กำหอม. (2559). *การวิจัยทางการศึกษา เล่ม 1*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ที่คอม.
- ในตะวัน กำหอม. (2559). *การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยทองสุข.
- บุรฉัตร จันท์แดง. (2562). *กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์*. คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศศิกมล คำยอด. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ตำบลไผ่สูง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, วิทยาลัยทองสุข.
- เสาวภา เมืองแก่น. (2561). *บทบาทวัฒนธรรมองค์กรอันนำไปสู่ความเป็นเลิศในการบริหารจัดการ มหาวิทยาลัยเอกชนไทย*. สาขาการจัดการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสยาม.
- เหยียน จีเสียง. (2566). *แนวทางการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยเอกชนในมณฑลกวางสี ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- อุทัย อันพิมพ์. (2565). *แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำงาน ของบุคลากรคณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู
โรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8

Transformational Leadership of School Administrators and Work
Motivation of Teachers in Sarasas Affiliated Schools
Administrative District 8

ธีร์สรัด โภคินนิธิโชค

Theesaran Phokinnitichok

โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ

Sopee Wiwatchankit

ในตะวัน กำหอม*

Naitawan Kumhom

สาขาวิชาบริหารการศึกษา

คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

Department of Educational Administration,

Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College

Corresponding author, e-mail: ntawan@hotmail.com*

วันที่รับบทความ (Received): 16 พฤษภาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 8 กันยายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 19 กันยายน 2567

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 2) ศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 จำนวน 186 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ แจกแจงค่าเฉลี่ย การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตามลำดับ 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น รองลงมา คือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานและด้านเงินเดือน ตามลำดับ และ 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8

เขตการปกครองที่ 8 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ 0.653 และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารสถานศึกษา, แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

Abstract

The purposes of this study were to 1) study the level of transformational leadership of school administrators and work motivation of teachers in Sarasas affiliated schools Administrative District 8 2) study the level of work motivation of teachers in Sarasas affiliated schools Administrative District 8; 3) study the relationship between transformational leadership and work motivation to of teachers in Sarasas affiliated schools Administrative District 8. The sample used in this study was 186 teachers of Sarasas affiliated schools Administrative District 8, the instrument was a questionnaire.

Statistics used in the research included Frequency, Mean, Percentage, Standard Deviation and Pearson Correlation. The results found that: 1) transformational leadership of school administrators and work motivation of teachers in Sarasas affiliated schools Administrative District 8 is overall at a moderate level. Considering each aspect was found the highest average was Idealized Influence, Inspiration Motivation, Intellectual Stimulation and Individualized Consideration, respectively. 2) Work motivation of teachers in Sarasas affiliated schools Administrative District 8 is overall at a moderate level. Considering each aspect was found the highest average was Relationships with Co-Workers, Advancement, Working Environment and salary. 3) Transformational leadership of school administrators and work motivation of teachers in Sarasas affiliated schools Administrative District 8 has a high level of positive correlation. The Correlation coefficient (R) is equal to 0.653 and can explain the relationship with statistical significance at the .01 level.

Keyword: Transformational leadership, educational institution administrators, Motivation for work.

บทนำ

ภาวะผู้นำนั้นเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์กร ปัจจุบันมีความเชื่อว่าผู้นำไม่ได้เป็นมาโดยกำเนิด การเป็นผู้นำสามารถสร้างขึ้นได้ จากการที่ผู้นำใช้ความพยายามและการทำงานหนัก การเป็นผู้นำจึงเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้ ภาวะผู้นำเป็นคำที่มีผู้ให้นิยามมากมาย แต่ที่คนส่วนใหญ่เข้าใจตรงกันก็คือเป็นกระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลต่อผู้อื่น โดยเฉพาะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นความสามารถที่ผู้บริหารต้องมีทักษะตลอดถึงภาระหน้าที่ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ผ่านพ้นวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นโดยวิถีชีวิตใหม่เป็นการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและภาวะวิกฤติการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจึงต้องอาศัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ (พระปลัดชัยรัตน์ ปิยสีโล, 2565) โดยในปัจจุบันสภาพแวดล้อมต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและเป็นไปอย่างรวดเร็ว องค์กรหรือสถานศึกษาต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก ฉะนั้น ผู้นำหรือ

ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นตัวแทนแห่งการเปลี่ยนแปลง เป็นบุคคลหรือกลุ่มที่รับผิดชอบโดยตรงแสดงภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมที่เป็นอยู่ขององค์กร หรือสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่เหมาะสม (ศุภศาสตร์ พลคำ, 2562)

โรงเรียนในเครือสารสาสน์ได้มีการพัฒนาการบริหารการศึกษาหลายด้านแต่ยังมีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มากมาย และปัญหาที่ถือเป็นปัญหาที่สำคัญของโรงเรียนในเครือสารสาสน์ ได้แก่ ปัญหาด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูอันส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จึงทำให้ผลการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายจากรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนในเครือสารสาสน์พบว่าครูยังมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากงานสอนอยู่มาก ขาดความสามัคคีที่ทำให้ครูและผู้ร่วมงานขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ทำให้ครูลาออก โยกย้าย เปลี่ยนโรงเรียน ทำให้กระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (โสภณ เพ็ชรพวง, 2566) อีกทั้งจากงานวิจัยของ สุวรรณิ ฉลาดเอื้อ (2565) ได้พบว่าความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนในเครือสารสาสน์ในด้านการติดต่อสัมพันธ์ และคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ซึ่งอาจมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือสารสาสน์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา และปัญหาด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่อาจจะส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือสารสาสน์ เขตการปกครองที่ 8 เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ดีขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเครือสารสาสน์ เขตการปกครองที่ 8
2. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือสารสาสน์ เขตการปกครองที่ 8
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับแรงจูงใจในปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือสารสาสน์ เขตการปกครองที่ 8

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัย โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนในเครือสารสาสน์ เขตการปกครองที่ 8 จำนวน 4 โรงเรียน ประกอบด้วยครูจำนวน 362 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนในเครือสารสาสน์ เขตการปกครองที่ 8 ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางคำนวณสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 28, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ประกอบด้วย ครู จำนวน 186 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามจำนวนครูในแต่ละโรงเรียน และทำการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ การปกครองที่ 8 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการค้นคว้าตามขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

1.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

1.3 สร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม โดยตอนที่ 1 ใช้แบบตรวจสอบรายการตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2. การหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุง

2.2 นำแบบสอบถามที่ตรวจแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 ท่าน และด้านการวัดผลการศึกษา จำนวน 1 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความเหมาะสมทางภาษาของข้อคำถาม ซึ่งใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ หลังจากนั้นนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามในแต่ละข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ ซึ่งมีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

2.4 นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจให้คะแนน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.988

2.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพเครื่องมือเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 385 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด ในเดือนมกราคม 2566 เพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับมาครบถ้วนตามวันเวลาที่กำหนด

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ และนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนประชากร กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน

4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. โดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ข้อมูลแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยกำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์
5. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

สรุปผล

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 จากการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญาและด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตามลำดับ
2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 จากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น รองลงมา คือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานและด้านเงินเดือน ตามลำดับ
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 มีความสัมพันธ์กันทางบวก โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเท่ากับ .653 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันระดับสูง

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลี แจ็งใจดี และคณะ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารโรงเรียนกีฬา สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ และได้พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีการคิดค้นวิธีการแก้ไขปัญหาแบบใหม่ ส่งเสริมให้บุคลากรระบุนปัญหาโดยอาศัยข้อมูลและหลักฐานอย่างมีเหตุผล ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเอาใจใส่บุคลากรอย่างทั่วถึง และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลให้มากขึ้น

2. จากการศึกษา พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพรรธ อนุเวช (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการสร้างเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด และได้พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่า ครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรมีให้ความสำคัญกับสวัสดิการและค่าตอบแทนอื่นๆ ที่ได้รับเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากร การพิจารณาเงินเดือน และค่าตอบแทนอื่นๆ ให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ตามปริมาณงานที่ครูรับผิดชอบ ควรมีมีเครื่องมือ อุปกรณ์อำนวยความสะดวก ต่อเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และควรมีการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเป็นสัดส่วนและมีความพร้อมในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น

3. จากการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศการปกครองที่ 8 ระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรพรรณ ภัทรดำเนินสุข (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม และได้พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ทั้งนี้ อาจเนื่องจากว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นจะมีอุดมการณ์ในการบริหาร มีความเข้าใจและรับรู้ปัญหา และสามารถหาทางแก้ไขปัญหาโดยปรับการบริหารให้เข้ากับสถานการณ์ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีการทำงานเป็นทีมและมีการสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความต้องการปฏิบัติงานให้สำเร็จบรรลุเป้าหมายจึงทำให้ครูและบุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เนื่องจากผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีการคิดค้นวิธีการแก้ไขปัญหาแบบใหม่ ส่งเสริมให้บุคลากรระบุปัญหาโดยอาศัยข้อมูลและหลักฐานอย่างมีเหตุผล ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเอาใจใส่บุคลากรอย่างทั่วถึง และผู้บริหารสถานศึกษาควรความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลให้มากขึ้น

1.2 ควรมีการส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเงินเดือนที่จะต้องคำนึงถึงสวัสดิการและค่าตอบแทนอื่นๆ ที่ได้รับเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากร และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ควรจัดให้เครื่องมือ อุปกรณ์อำนวยความสะดวก ต่อเพียงพอต่อการปฏิบัติงานให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ได้องค์ความรู้ในเชิงลึกมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยเชิงปริมาณ และพัฒนาด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาแบบอื่นๆ กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เช่น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- ธนพรธ อนุเวช. (2564). แนวทางการสร้างเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระปลัดชัยรัตน์ ปิยสีโล. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารพุทธอาเซียนศึกษา*. 7, 1 (มกราคม-มิถุนายน): 40-41.
- ศุภศาสตร์ พลคำ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาตะเคียนลมศักดิ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. *คณะศึกษาศาสตร์*, มหาวิทยาลัยราชธานี.
- สุวรรณี ฉลาดเอื้อ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับความสุขในการปฏิบัติงานของคุณครูโรงเรียนสาธิตในเครือจังหวัดสมุทรปราการ. *คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสาวลี แจ่มใจดี และคณะ. (2564). *การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำผู้บริหารโรงเรียนกีฬา สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ*. คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- โสภณ เพ็ชรพวง. (2566). การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. *หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- อรรธรณ ภัทรดำเนินสุข. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. *ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*, สาขาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบนิยาม 5 ในพุทธปรัชญาเถรวาท

The Sufficiency Economy According to the Niyama 5 Framework in Theravada Buddhist Philosophy

เมธา หริมเทพาธิป

Metha Harimtepathip

สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Philosophy and Ethics Program,

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: metha.ang@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received): 3 กันยายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 13 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 16 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบนิยาม 5 ในพุทธปรัชญาเถรวาท ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้สนใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทยได้ศึกษาและพยายามทำความเข้าใจประการสำคัญ คือ การนิยามเพื่อนำไปปฏิบัติ ซึ่งพุทธปรัชญาเถรวาทได้แบ่งนิยาม 5 ได้แก่ อุดุนิยาม พินนิยาม จิตนิยาม กรรมนิยาม และธรรมนิยาม เพื่อให้ทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ทั้งนี้ แต่ละคนก็จะเข้าใจนิยามต่างกัน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีการตีความผ่านนิยามเหล่านี้ การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของนิยามอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้นจะเกิดทั้งข้อดีและข้อเสีย จึงควรมีการมองอย่างเป็นองค์รวมตามองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากบทความวิชาการนี้ ได้แก่ “การมองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยนิยาม 5 อย่างเป็นองค์รวม” เพื่อให้เกิดการมองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยนิยาม 5 อย่างเป็นองค์รวมด้วยวิธีคิดเชิงระบบซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกๆ ด้าน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง, นิยาม 5, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

This article studies the Sufficiency Economy According to the Niyama 5 Framework in Theravada Buddhist Philosophy. The findings reveal that individuals interested in the philosophy of the Sufficiency Economy in Thailand have studied and attempted to understand it, particularly through its definitions for practical application. Theravada Buddhist philosophy divides the Five Niyamas into Utu Niyama, Bija Niyama, Citta Niyama, Kamma Niyama, and Dhamma Niyama, to help explain various phenomena. Each person may interpret these Niyamas differently, leading to diverse interpretations of the Sufficiency Economy philosophy. Viewing the Sufficiency Economy through the lens of only one Niyama has both advantages and disadvantages. Therefore, a holistic approach should be adopted, as introduced by

this academic article: “A Holistic View of the Sufficiency Economy Philosophy through the Five Niyamas.” This system-based approach to understanding the Five Niyamas holistically will contribute to the development of quality of life in all aspects.

Keywords: Sufficiency Economy, Niyama 5, Theravada Buddhist Philosophy.

บทนำ

ในยุคที่โลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและมีความสมดุลกลายเป็นสิ่งสำคัญที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง แนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งได้รับการพัฒนาและสนับสนุนจากหลักธรรมในพุทธศาสนา โดยเฉพาะในพุทธปรัชญาเถรวาท จึงมีความสำคัญในแง่ของการนำเสนอวิธีการพัฒนาที่มีความยั่งยืนและเหมาะสมกับบริบทของสังคมและธรรมชาติ

การศึกษาภายใต้กรอบ “นิยาม 5” (Niyama 5) ในพุทธปรัชญาเถรวาท (สมเกียรติ ไชยภูมิ และคณะ, 2561) ช่วยให้เราเข้าใจการเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการทางธรรมะได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งนิยาม แปลว่า กำหนดอันแน่นอน (ขุ.จ. (ไทย) 30/156/439) โดยนิยาม 5 ประกอบด้วย 1) อุตุนิยาม (Utu Niyama) คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ฝ่ายวัตถุ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555) กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อม เช่น อิทธิพลของสภาพอากาศและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและการจัดการทรัพยากร 2) พีชนิยาม (Bija Niyama) กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการเติบโตและการพัฒนา ซึ่งเน้นการจัดการและการใช้ทรัพยากรอย่างมีสติและสอดคล้องกับธรรมชาติ (จิราพร ศรีบุญเรือง, 2562) 3) จิตนิยาม (Citta Niyama) กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตใจและการเติบโตทางจิตใจ (สามารถ สุขุประการ, 2559) การมองเศรษฐกิจพอเพียงในแง่นี้จะเน้นการสร้างความสุขและการพัฒนาตนเอง 4) กรรมนิยาม (Kamma Niyama) กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำและผลลัพธ์ (ที.ม.อ. 17/37) การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในแง่นี้จะเน้นการปฏิบัติและผลลัพธ์ที่เกิดจากการกระทำ และ 5) ธรรมนิยาม (Dhamma Niyama) กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักการธรรมชาติดั้งเดิมและการสร้างความสมดุลในระบบธรรมชาติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

การศึกษาภายใต้กรอบนิยาม 5 นี้จะช่วยให้เราเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงในมิติที่หลากหลาย และสามารถประยุกต์ใช้หลักการเหล่านี้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความยั่งยืนและเป็นธรรมได้มากยิ่งขึ้น การนำเสนอแนวคิดนี้เป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติในชีวิตจริง เพื่อสร้างฐานการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนตามหลักธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของอุตุนิยาม (Utu Niyama)

อุตุนิยาม หมายถึง ฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขของธรรมชาติ (อง.ต.ก. 20/576/368) หรือเป็นกฎที่เกี่ยวกับความร้อน เพราะทุกครั้งที่เกิดรูปจะเกิดความร้อนหรือพลังงานความร้อน (บุษบา เมธางกูร, 2548) การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของอุตุนิยาม สามารถเน้นที่การจัดสรรและจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับกฎธรรมชาติ ซึ่งมีความแน่นอนและคำนวณได้ตามหลักคณิตศาสตร์ เหมือนกับที่ปรากฏในทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพล-

อศุขเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่แนะนำให้แบ่งพื้นที่ทางการเกษตรออกเป็น 4 ส่วนตามสูตร 3 : 3 : 3 : 1 ได้แก่

ส่วนที่ 1 คือ พื้นที่นา 30% เพื่อการเพาะปลูกข้าวให้เพียงพอสำหรับการบริโภคในครัวเรือน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพึ่งพาตนเองและลดการพึ่งพาสถานภายนอก

ส่วนที่ 2 พื้นที่แหล่งน้ำ 30% สำหรับการเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูกตลอดปี ลดความเสี่ยงจากภัยแล้งและน้ำท่วมที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งสัมพันธ์กับการสร้างความยั่งยืนทางน้ำและการรักษาความสมดุลในระบบนิเวศ

ส่วนที่ 3 พื้นที่ปลูกพืชผักสวนครัวและต้นไม้ 30% เพื่อการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่สามารถเป็นอาหารเสริมและรายได้เสริม เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ส่วนที่ 4 พื้นที่ปลูกบ้าน 10% สำหรับอยู่อาศัยและดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและปลอดภัย การแบ่งพื้นที่นี้สะท้อนถึงความเข้าใจในกฎธรรมชาติที่แน่นอน ซึ่งสามารถคำนวณและวางแผนได้ตามหลักอุตุนิยาม เช่น การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดผลกระทบจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง การใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างเป็นระบบ โดยทั้งหมดนี้จะต้องสอดคล้องกับกฎทางธรรมชาติที่สามารถทำนายและจัดการได้ เช่นเดียวกับวิธีการเก็บน้ำเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น

ดังนั้น อุตุนิยามในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการจัดการทรัพยากรและพื้นที่อย่างเป็นระบบโดยคำนึงถึงความแน่นอนของกฎธรรมชาติ เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนในการดำเนินชีวิต

เมื่อสรุปลักษณะสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงในมุมมองอุตุนิยาม จึงได้แก่

1) การปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ กล่าวคือเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น การปลูกพืชที่เหมาะสมกับฤดูกาลหรือการเก็บกักน้ำฝนในฤดูฝนเพื่อใช้ในฤดูแล้ง ซึ่งสะท้อนถึงการวางแผนตามกฎธรรมชาติที่แน่นอนและคาดการณ์ได้ เป็นต้น

2) การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือการแบ่งพื้นที่เกษตรกรรมตามสูตร 3 : 3 : 3 : 1 ของทฤษฎีใหม่ สะท้อนถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีเหตุผลและสามารถคำนวณได้ตามหลักอุตุนิยาม เช่น การจัดสรรน้ำและพื้นที่เพาะปลูกให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น

3) การสร้างความมั่นคงต่อภัยธรรมชาติ กล่าวคือในแง่ของการเตรียมความพร้อมรับมือกับสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจพอเพียงเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันโดยการจัดการทรัพยากรอย่างรอบคอบ เช่น การเก็บน้ำหรือการปลูกพืชหลากหลายชนิด เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ในทุกสภาวะ เป็นต้น

4) การพึ่งพาตนเองอย่างสมดุล กล่าวคือการลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของอุตุนิยามที่มุ่งเน้นการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

อย่างไรก็ตาม การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของอุตุนิยามเท่านั้นอาจมีข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของอุตุนิยามเท่านั้น

ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของอุตุนิยามเท่านั้น	
ข้อดี	ข้อเสีย
1) ความแน่นอนและความเป็นระบบ การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านอุตุนิยามช่วยให้สามารถวางแผนและจัดการทรัพยากรได้อย่างเป็นระบบ	1) ขาดมิติทางจิตใจและสังคม: การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านอุตุนิยามอย่างเดียวอาจเน้นเฉพาะความแน่นอนทางกายภาพและกฎ

ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของอุดุนิยามเท่านั้น	
ข้อดี	ข้อเสีย
<p>เนื่องจากกฎธรรมชาติที่อุดุนิยามควบคุมมักจะมี ความแน่นอนและสามารถคาดการณ์ได้ ทำให้การ ตัดสินใจในด้านเศรษฐกิจมีความมั่นคง</p> <p>2) การพึ่งพาทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการทรัพยากรตามกฎอุดุนิยาม เช่น การ เก็บน้ำฝน การปลูกพืชตามฤดูกาล และการใช้ พื้นที่อย่างเหมาะสม ช่วยลดการสูญเสียและเพิ่ม ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร ทำให้เกิดความ ยั่งยืนในระยะยาว</p> <p>3) การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม การคำนึงถึงสภาพภูมิอากาศและกฎธรรมชาติใน อุดุนิยามช่วยเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ของสภาพแวดล้อม เช่น ภัยแล้งหรือฝนตกหนัก ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถคาดการณ์และวางแผนได้ ล่วงหน้า</p>	<p>ธรรมชาติ แต่ขาดการพิจารณาด้านจิตใจ สังคม และคุณธรรม ซึ่งเป็นแก่นสำคัญของเศรษฐกิจ พอเพียง เช่น ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน</p> <p>2) ไม่ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แน่นอน: แม้อุดุนิยามจะช่วยในด้านความแน่นอน แต่บาง สถานการณ์ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคม อาจไม่สามารถคาดการณ์ได้ ตามกฎธรรมชาติ การพึ่งพาอุดุนิยามเพียงอย่างเดียว อาจทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการรับมือกับปัจจัย ที่เปลี่ยนแปลงเหล่านี้</p> <p>3) ขาดความยืดหยุ่นในการตัดสินใจ: เนื่องจาก อุดุนิยามเป็นกฎธรรมชาติที่มีความแน่นอน การมองเศรษฐกิจพอเพียงด้วยกรอบนี้เท่านั้น อาจทำให้เกิดความตายตัวในวิธีการและแนวทาง การดำเนินงาน ซึ่งอาจไม่เหมาะสมในสถานการณ์ ที่ต้องการความยืดหยุ่นหรือการปรับตัวตามสภาพ แวดล้อมที่ไม่แน่นอน</p>

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านอุดุนิยามเท่านั้นมีข้อดีในแง่ของความ แน่นนอนและการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็มีข้อจำกัดในด้านมิติทางจิตใจและสังคม รวมถึงความยืดหยุ่นในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แน่นอน

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของพีชนิยาม (Bija Niyama)

พีชจะเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตที่ไม่มีใจครอง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) การมอง เศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของพีชนิยาม อธิบายได้ว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นไปตามลำดับขั้น เริ่มจากวงเล็กที่สุด เช่น การพัฒนาตนเอง แล้วขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและ ในที่สุดไปสู่นานาชาติ การพิจารณาในลักษณะนี้คล้ายกับการเจริญเติบโตของพืชที่เริ่มจากเมล็ดเล็กๆ แล้วพัฒนาไปสู่ต้นไม้ใหญ่ที่สามารถให้ร่มเงาและผลประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมรอบข้างได้

ในบริบทของการการเติบโตและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามลำดับขั้น สามารถอธิบายได้ว่า

1) การพัฒนาในระดับตนเอง กล่าวคือเริ่มจากการสร้างความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียงในชีวิตประจำวัน ซึ่งเหมือนกับการปลูกเมล็ดพันธุ์ที่ดี ต้องการความเอาใจใส่และความอดทน ในช่วงแรกเพื่อให้เติบโตอย่างแข็งแรง

2) การพัฒนาในระดับครอบครัว กล่าวคือเมื่อแต่ละบุคคลในครอบครัวมีความมั่นคงใน หลักการเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวก็จะเกิดขึ้น คล้ายกับต้นไม้ที่เติบโต และเริ่มให้ผลผลิตแก่คนในครอบครัว

3) การพัฒนาในระดับชุมชน กล่าวคือเมื่อครอบครัวต่างๆ ในชุมชนยึดมั่นในหลักเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาจะขยายออกไปสู่ระดับชุมชน ซึ่งจะสร้างความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองในระดับชุมชน เช่นเดียวกับกลุ่มต้นไม้ที่รวมตัวกันเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์

4) การพัฒนาในระดับสังคมและประเทศชาติ กล่าวคือเมื่อชุมชนต่างๆ สร้างความเข้มแข็งและสมดุล สังคมและประเทศชาติก็จะมีคุณธรรมก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ซึ่งคล้ายกับป่าที่สามารถรักษาระบบนิเวศและสร้างผลประโยชน์อย่างยั่งยืนแก่สิ่งแวดล้อมโดยรอบ

5) การพัฒนาในระดับนานาชาติ กล่าวคือเมื่อการพัฒนาในระดับสังคมและประเทศชาติเป็นไปอย่างสมดุลแล้ว เมื่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงถูกนำไปประยุกต์ใช้ในระดับนานาชาติจะเกิดความร่วมมือและความเข้าใจในระดับโลก คล้ายกับระบบนิเวศที่มีความสมดุลและสนับสนุนการเติบโตของพืชในทุกๆ ระดับ

การพิจารณาเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะนี้ช่วยให้เห็นภาพการพัฒนาที่เป็นไปตามธรรมชาติ มีความสมดุลและยั่งยืน ทั้งในระดับตนเองไปจนถึงระดับสากล

ส่วนลักษณะสำคัญของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของพีชนิยามมีดังนี้

1) การเติบโตอย่างมีลำดับขั้น (Sequential Development) การพัฒนาเริ่มจากหน่วยเล็กที่สุด เช่น ตนเอง แล้วค่อยๆ ขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และนานาชาติ เหมือนกับพืชที่เจริญเติบโตจากเมล็ดเล็กๆ ไปสู่ต้นไม้ที่สมบูรณ์

2) ความสมดุลและความพอประมาณ (Balance and Moderation) การเจริญเติบโตที่ดีต้องมีความสมดุลระหว่างปัจจัยต่างๆ เช่นเดียวกับการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความพอประมาณในการใช้ทรัพยากร เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

3) การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม (Adaptation to Environment) พืชต้องปรับตัวตามสภาพแวดล้อมเพื่อความอยู่รอดและเจริญเติบโต เศรษฐกิจพอเพียงก็เน้นการปรับตัวต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลง เพื่อความมั่นคงในระยะยาว

4) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Growth) พืชที่เติบโตตามธรรมชาติจะแข็งแรงและสามารถให้ผลผลิตที่มีคุณภาพ เศรษฐกิจพอเพียงก็เช่นกัน เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ไม่ทำลายสมดุลของธรรมชาติหรือทรัพยากร

5) การพึ่งพาตนเอง (Self-reliance) พืชเจริญเติบโตโดยอาศัยปัจจัยธรรมชาติและการดูแลของตนเองเป็นหลัก เช่นเดียวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพึ่งพาตนเองก่อนที่จะพึ่งพาผู้อื่น

6) การส่งต่อประโยชน์แก่ผู้อื่น (Sharing Benefits) เมื่อพืชเจริญเติบโตเต็มที่ก็จะให้ผลผลิตและร่วมแบ่งปันสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน เศรษฐกิจพอเพียงก็ส่งเสริมให้บุคคลและชุมชนที่มั่นคงมีการแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่น

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของพีชนิยามจึงเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับธรรมชาติ มีการปรับตัวและเติบโตอย่างมีลำดับขั้น ซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืนและความเป็นอยู่ที่ดีในทุกๆ ระดับ

อย่างไรก็ตาม การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของพีชนิยามเท่านั้น อาจมีข้อดีและข้อเสียดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของพีชนิยามเท่านั้น

ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของพีชนิยามเท่านั้น	
ข้อดี	ข้อเสีย
1) เข้าใจง่ายและสอดคล้องกับธรรมชาติ การเปรียบเทียบกับเจริญเติบโตของพืชทำให้	1) จำกัดมุมมอง การมองผ่านกรอบพีชนิยามเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ละเลยมิติอื่นๆ ของ

ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของพีชนิยามเท่านั้น	
ข้อดี	ข้อเสีย
<p>แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงดูเป็นธรรมชาติและเข้าใจง่าย โดยอธิบายถึงการพัฒนาที่ค่อยเป็นค่อยไปและสอดคล้องกับธรรมชาติของการเติบโต</p> <p>2) เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน การเติบโตตามลำดับขั้นและมีความสมดุลตามกรอบพีชนิยามช่วยให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตในระยะยาวมีความยั่งยืนและไม่เร่งรีบเกินไป</p> <p>3) เน้นการปรับตัวและความพอประมาณ กรอบพีชนิยามช่วยเสริมความสำคัญของการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมและการรักษาสมดุล ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<p>เศรษฐกิจพอเพียง เช่น มิติทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง หรือเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาอย่างครอบคลุม</p> <p>2) เน้นการเติบโตแบบค่อยเป็นค่อยไป แม้ว่าจะเน้นความยั่งยืน แต่การยึดติดกับกรอบพีชนิยามอาจทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างช้าเกินไปในบางสถานการณ์ ซึ่งอาจไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมหรือเศรษฐกิจ</p> <p>3) ละเลยความซับซ้อนของปัจจัยภายนอก พีชนิยามเน้นที่การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม แต่บางครั้งสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น วิกฤติเศรษฐกิจโลก หรือการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี อาจต้องการแนวคิดที่กว้างกว่าและยืดหยุ่นมากกว่าที่กรอบพีชนิยามเสนอ</p>

การใช้กรอบพีชนิยามในการพิจารณาเศรษฐกิจพอเพียงมีข้อดีในแง่ของการทำให้เข้าใจง่ายและเน้นความยั่งยืน แต่ก็มีข้อเสียในเรื่องของการจำกัดมุมมองและการไม่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างเพียงพอ

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของจิตนิยาม (Citta Niyama)

จิต (จิตต์) แปลว่า สภาวะดำริ (พระคันธसारากวีวงศ์, 2552) เพราะธรรมชาติโดยอมคิดธรรมชาตินั้น ชื่อว่า “จิต” (วรรณสิทธิ ไททยะเสวี, 2558) การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของจิตนิยามที่เน้นการพัฒนาจิตใจและการเติบโตจากภายใน อาจนำไปสู่การตีความที่แตกต่างกันในหมู่ผู้ที่มีทัศนะอย่างสุดโต่ง ซึ่งอาจเชื่อว่าเศรษฐกิจพอเพียงสนับสนุนให้หลีกเลี่ยงจากสังคมเมือง ไปใช้ชีวิตอย่างสันโดษท่ามกลางธรรมชาติและความสะดวก ทั้งความเจริญในสังคมไป

อย่างไรก็ตาม การตีความเช่นนี้เป็นเพียงหนึ่งในหลายแง่มุมที่สามารถมองได้ การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของจิตนิยามอาจเน้นการสร้างความสะดวกและความมั่นคงทางจิตใจ แต่ไม่ได้หมายความว่าต้องหลีกเลี่ยงจากสังคมเมืองเสมอไป ผู้ที่เข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรอบด้านจะมองเห็นความสำคัญของการรักษาสมดุลระหว่างชีวิตภายในและภายนอก โดยไม่จำเป็นต้องละทิ้งความเจริญทางสังคมหรือเทคโนโลยี แต่เป็นการนำความสะดวกและสติปัญญาไปใช้ในการดำเนินชีวิตในทุกบริบท

อย่างไรก็ตาม การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของจิตนิยามเท่านั้น อาจมีข้อดีและข้อเสียดังนี้

ตารางที่ 3 ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของจิตนิยามเท่านั้น

ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของจิตนิยามเท่านั้น	
ข้อดี	ข้อเสีย
<p>1) การเติบโตจากภายใน (Inner Growth) การมองผ่านจิตนิยามเน้นการพัฒนาจิตใจและความคิด ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงภายใน ช่วยให้บุคคลมีความสุขและความสงบในชีวิต โดยไม่พึ่งพาปัจจัยภายนอกมากนัก</p> <p>2) การเสริมสร้างสติปัญญา (Enhancement of Mindfulness and Wisdom) การพัฒนาจิตใจตามกรอบจิตนิยามช่วยให้เกิดสติปัญญาและการตัดสินใจที่ดีขึ้น ส่งผลให้สามารถดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>3) การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ (Mental Resilience) การฝึกฝนจิตใจทำให้บุคคลมีภูมิคุ้มกันต่อความผันผวนและความทุกข์ ช่วยให้สามารถรับมือกับวิกฤติต่างๆ ได้อย่างมีสติ</p>	<p>1) การละเลยปัจจัยภายนอก (Neglect of External Factors) การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบจิตนิยามเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ละเลยปัจจัยภายนอก เช่น เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง</p> <p>2) การตีความที่นำไปสู่ความสันโดษ (Isolationist Interpretation) การเน้นพัฒนาจิตใจอาจถูกตีความในทางสุดโต่งว่าเป็นการหลีกเลี่ยงจากสังคมเมืองและชีวิตร่วมกับผู้อื่น ซึ่งอาจทำให้สูญเสียโอกาสในการพัฒนาร่วมกับสังคมและเทคโนโลยี</p> <p>3) ไม่ครอบคลุมมิติอื่นๆ ของชีวิต (Limited Scope) การพัฒนาเฉพาะจิตใจโดยไม่ให้ความสำคัญกับมิติอื่นๆ อาจทำให้การดำเนินชีวิตไม่สมดุลและขาดการเติบโตในด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม</p>

สรุปได้ว่า การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบจิตนิยามมีข้อดีในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางจิตใจและการเติบโตจากภายใน แต่ก็มีข้อเสียในการละเลยปัจจัยภายนอกและความจำเป็นในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่ซับซ้อน

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของกรรมนิยาม (Kamma Niyama)

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของกรรมนิยาม เป็นการพิจารณาในแง่ของปฏิบัติหน้าที่ที่เน้นการกระทำและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ผู้ที่มีทัศนคติเช่นนี้มักจะตีความเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการลงมือทำจริง เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว การทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงตนเอง และการพึ่งพาตนเองในด้านการใช้ชีวิตประจำวัน โดยไม่เน้นที่ความคิดเชิงนามธรรมหรือปรัชญาแบบเหตุผลนิยม แต่เน้นที่การปฏิบัติให้เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน

สำหรับผู้ที่มีมุมมองผ่านกรอบนี้ เศรษฐกิจพอเพียงจะถูกตีความว่าเป็นการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นการกระทำจริงที่สามารถวัดผลได้และเห็นผลลัพธ์ในรูปแบบธรรม เช่น การผลิตอาหารเอง การลดรายจ่าย การสร้างความมั่นคงในครัวเรือนจากการเพาะปลูกหรือการทำเกษตรแบบพอเพียง

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของกรรมนิยาม (Kamma Niyama) ซึ่งมุ่งเน้นการกระทำและผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติ สามารถมีข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ตารางที่ 4 ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของกรรมนิยามเท่านั้น

ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของจิตนิยามเท่านั้น	
ข้อดี	ข้อเสีย
<p>1) การนำไปปฏิบัติได้จริง การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรรมนิยามเน้นที่การกระทำจริงซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การปลูกพืชผัก การทำเกษตร หรือการพึ่งพาตนเอง ทำให้สามารถเห็นผลลัพธ์ได้ชัดเจน</p> <p>2) การสร้างความมั่นคง การเน้นการกระทำช่วยให้เกิดความมั่นคงในครัวเรือนและชุมชน เช่น การผลิตอาหารเอง การสร้างทรัพยากร และการลดการพึ่งพาสิ่งของจากภายนอก</p> <p>3) การเรียนรู้จากผลลัพธ์ การประเมินผลััพท์จากการปฏิบัติจริงช่วยให้สามารถปรับปรุงวิธีการและกลยุทธ์ได้ตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งช่วยในการพัฒนาตนเองและการปรับปรุงกระบวนการ</p> <p>4) ความยั่งยืน การมองเศรษฐกิจพอเพียงในแง่ของการกระทำสามารถช่วยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยลดการสิ้นเปลืองและเพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเอง</p>	<p>1) การมองข้ามปัจจัยที่ไม่เป็นรูปธรรม การมองผ่านกรรมนิยามอาจทำให้มองข้ามปัจจัยที่ไม่เป็นรูปธรรม เช่น ความต้องการทางจิตใจและความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งไม่สามารถวัดหรือประเมินได้จากการกระทำเพียงอย่างเดียว</p> <p>2) การเน้นที่การปฏิบัติอาจจำกัดวิสัยทัศน์ การมุ่งเน้นที่การกระทำและผลลัพธ์อาจทำให้มองข้ามแนวคิดหรือปรัชญาเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง เช่น หลักการทางจิตใจหรือการพัฒนาในระดับแนวคิด</p> <p>3) ความท้าทายในการปรับตัว การมุ่งเน้นที่การปฏิบัติอาจทำให้มีความท้าทายในการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนวิธีการตามความต้องการและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป</p> <p>4) การเน้นที่ปฏิบัติอาจไม่ครอบคลุมทุกมิติ การมองเศรษฐกิจพอเพียงจากกรอบของกรรมนิยามอาจไม่ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาอย่างครบถ้วน เช่น การพัฒนาทางสังคมและจิตใจ</p>

การพิจารณาข้อดีและข้อเสียเหล่านี้ช่วยให้การตีความเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรรมนิยามมีความรอบคอบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของธรรมนิยาม (Dhamma Niyama)

การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของธรรมนิยาม ที่เน้นการพิจารณาในแง่ของหลักการ ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ในธรรมชาติโดยมองเป็นองค์รวม มีรายละเอียดดังนี้

1) การมองอย่างองค์รวม กล่าวคือการพิจารณาเศรษฐกิจพอเพียงในแง่ของธรรมนิยามจะพิจารณาทั้งระบบเป็นองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ของระบบ เช่น การเชื่อมโยงระหว่างการจัดการทรัพยากร การดำเนินชีวิต และผลกระทบที่มีต่อธรรมชาติและสังคม

2) การปฏิบัติตามหลักธรรมชาติ กล่าวคือมุมมองนี้เน้นการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์และหลักธรรมชาติ เช่น การทำงานร่วมกับวงจรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรอย่างมีสติ และการรักษาสมดุลระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ

3) ความยั่งยืนและความสมดุล กล่าวคือการมองผ่านธรรมนิยามเน้นการสร้าง ความยั่งยืนและสมดุลในทุกด้าน โดยการดำเนินชีวิตและการจัดการทรัพยากรต้องคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาว และความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

4) การเน้นหลักธรรม กล่าวคือการปฏิบัติตามหลักธรรมะ เช่น ความเมตตา ความซื่อสัตย์ และการมีสติ ช่วยให้การดำเนินชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติและกฎเกณฑ์ธรรมะ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่เป็นธรรมและยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม การมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของธรรมนิยามเท่านั้น อาจมีข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ตารางที่ 5 ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของธรรมนิยามเท่านั้น

ข้อดีและข้อเสียของการมองเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกรอบของธรรมนิยามเท่านั้น	
ข้อดี	ข้อเสีย
<p>1) การสร้างความยั่งยืน การมองเศรษฐกิจพอเพียงในแง่ของธรรมนิยามช่วยให้เกิดความยั่งยืนในระดับบุคคลและชุมชน โดยเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีสติและรักษาสมดุลกับธรรมชาติ</p> <p>2) การสร้างความสมดุล การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมและธรรมชาติช่วยสร้างความสมดุลทั้งในด้านการจัดการทรัพยากรและความเป็นอยู่ที่ดีในสังคม</p> <p>3) การส่งเสริมความรู้และการพัฒนาจิตใจ การมองในมุมนี้ช่วยให้มีความเข้าใจในหลักธรรมและความรู้ทางธรรมชาติ ซึ่งส่งเสริมการพัฒนาจิตใจและการดำเนินชีวิตที่ดี</p>	<p>1) การยากในการประยุกต์ใช้ การนำหลักการธรรมชาติและหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในบริบทที่ทันสมัยและมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วอาจมีความท้าทาย</p> <p>2) การมองข้ามปัจจัยทางเทคนิค การเน้นที่หลักธรรมและธรรมชาติอาจทำให้มองข้ามปัจจัยทางเทคนิคและวิธีการที่จำเป็นในการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเห็นแต่ภาพความสำเร็จในอุดมคติ แต่ไม่รู้ว่าต้องเริ่มอย่างไร ต้องทำอย่างไร จึงจะไปถึงภาพความสำเร็จทั้งหมดนั้น</p> <p>3) ความยากในการวัดผล การมองเศรษฐกิจพอเพียงในแง่ของธรรมนิยามอาจทำให้การวัดผลลัพธ์และประเมินความสำเร็จมีความซับซ้อน เนื่องจากเน้นที่หลักธรรมและความสมดุล</p>

การพิจารณาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านมุมมองของธรรมนิยามช่วยให้มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่มีความยั่งยืนและเป็นธรรมได้มากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ “การมองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยนิยาม 5” อธิบายได้ว่า (ดังแสดงในภาพที่ 1 ประกอบ)

ภาพที่ 1 : การมองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยนิยาม 5 อย่างเป็นองค์รวม

ผู้สนใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทยได้ศึกษาและพยายามทำความเข้าใจประการสำคัญ คือ การนิยามเพื่อนำไปปฏิบัติ ซึ่งพระพุทธศาสนาได้แบ่งนิยาม 5 ได้แก่ อุดุนิยาม พินนิยาม จิตนิยาม กรรมนิยาม และธรรมนิยามเพื่อให้ทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ซึ่งแต่ละคนก็จะถนัดนิยามต่างกัน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีการตีความผ่านนิยามเหล่านี้ เช่น ผู้ถนัดอุดุนิยามก็จะตีความออกเป็นรูปธรรม เป็นกิจกรรมทางกายภาพ เช่น เกษตรทฤษฎีใหม่ต้องเริ่มจากที่ 10 ไร่ แบ่งเป็นนา 3 ไร่ สวนต้นไม้ 3 ไร่ บ่อน้ำ 3 ไร่ บ้าน 1 ไร่ เมื่อนิยามเช่นนี้ก็ต้องทำอย่างนี้ ไม่ยืดหยุ่นผู้ถนัดพินนิยามก็สนใจระดับของการพัฒนาความพอเพียงจากตนเอง ไปสู่ชุมชน สังคมประเทศ โดยพยายามชี้ว่าจะต้องทำอะไรอะไรบ้าง ผู้ที่ถนัดจิตนิยามก็จะมองความพอเพียงผ่านจิตนั่นคือเน้นสันโดษ การรู้จักพอเพียง การเน้นความสุขทางใจมากกว่าทางกายผู้ถนัดกรรมนิยามก็จะชี้ว่าต้องปฏิบัติให้เกิดผลจริงต้องมีการลงมือทำให้เห็นว่าใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ต้องปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้มีเวลาที่ต้องปฏิบัติธรรม และผู้นิยามผ่านธรรมนิยามซึ่งก็จะใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดนิยาม 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดยพยายามตีความให้ขยายกว้างขวางไปเรื่อยๆ และพยายามที่จะสร้างตัวชี้วัดเพื่อแสดงการปฏิบัติได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้เขียนมีทรรศนะว่าธรรมนิยามที่ได้รับการรับรองแล้วย่อมเป็นนิยามที่สำคัญหากแต่การทำ ความเข้าใจเชิงปรัชญาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง จะต้องพิจารณาผ่านวิธีคิดเชิงระบบในการมอง ภาพรวมดังเช่นที่เสนอไว้ในหนังสือ Holism and Evolution (Smuts, 1926) อันได้แก่ การคิดถึงสิ่งใด สิ่งหนึ่งที่มีองภาพรวมอย่างเป็นระบบ มีส่วนประกอบย่อยๆ โดยอาศัยการคิดในรูปแบบโดยทางตรงและ โดยทางอ้อม ซึ่ง Bellinger (2004) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ได้เสนอ disciplined approach เพื่อการพัฒนาความเข้าใจต่อกิจกรรม (event) รูปแบบของพฤติกรรมที่เกิดจากกิจกรรม (pattern) และ โครงสร้างที่ตอบสนองจากรูปแบบของพฤติกรรม (structure) ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอตีความหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อขยายความเข้าใจและนำไปสู่การปฏิบัติได้ ดังนี้

ในส่วนแรก (โครงสร้าง/structure) ได้แก่คำว่า “พอเพียง” เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่ประพัตติตนและจิตใจให้รู้จักพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพของตนโดยไม่เดือดร้อน ซึ่งเรียกว่า “พอเพียง” จึงอธิบายได้ว่าเมื่อใดก็ตามที่จิตใจมนุษย์ถึงซึ่งความพอเพียงก็จะเกิด “ความสุข” ขึ้น ปรัชญาพอเพียงจึงได้ชื่อว่าเป็น “ปรัชญาจริยะ” เพราะเป็นปรัชญาที่ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ให้มีความสุข ซึ่งอาจเรียกได้ว่าปรัชญาแห่งความสุขความสุขจะเกิดขึ้นในรูปแบบใดก็ตาม กฎเกณฑ์สำคัญที่ทำให้มันเกิดขึ้นก็คือ “ความพอเพียง” เพราะความพอเพียงทำให้เกิด “ความพอใจ” หรือ “ถ้าใจพอ ก็พอใจ” เมื่อพอใจความสุขก็เกิดขึ้น

ในส่วนแรกนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นรากฐานแห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาเปรียบเสมือนรากฐานของชีวิตและสังคมรวมถึงความมั่นคงของประเทศชาติดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จากวารสารพัฒนาประจำเดือนสิงหาคม 2542 ตอนหนึ่งว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนอาคารไว้บนตัวเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงก็อยู่ที่เสาเข็มแต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป”

ในส่วนที่สอง (รูปแบบ/pattern) เป็นที่รู้จักกันดีในรูปแบบของ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดยถูกอธิบายว่า 3 ห่วง ประกอบด้วย (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล และ (3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ส่วน 2 เงื่อนไข ประกอบด้วย (1) เงื่อนไขความรู้ และ (2) เงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งเป็นการใช้เหตุผลเชิงความรู้คู่กับคุณธรรมที่เรียกว่าจรรยาบรรณหรือจริยธรรมในแต่ละระดับตามเงื่อนไขที่แตกต่างกัน

ในส่วนที่สาม (กิจกรรม/event) เป็นปรากฏการณ์ (phenomena) ที่ถูกถ่ายทอดผ่านกิจกรรมต่างๆ ในสังคม เป็นแนวปรัชญาที่ทุกๆ คนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ในทุกอาชีพทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดความเข้าใจเข้าถึงและพัฒนา อันจะนำไปสู่ความสุขและการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นมักจะมีมุ่งเน้นในเรื่องการพึ่งตนเองการรวมกลุ่มกันคิดค้นและร่วมมือกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมมีการแบ่งปัน ช่วยเหลือกันและกันตามกำลังและความสามารถของตนการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมการบริหารจัดการปัจจัยต่างๆ เช่น ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุลและเมื่อหลายๆ ชุมชนพอเพียงมารวมกลุ่มกันแลกเปลี่ยนความรู้สืบทอดภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงก็จะกลายเป็นสังคมแห่งความพอเพียงได้ในที่สุด

บทสรุป

พุทธปรัชญาเถรวาทได้แบ่งนิยาม 5 ได้แก่ อุตุนิยาม พีชนิยาม จิตนิยาม กรรมนิยาม และธรรมนิยาม อุตุนิยามมีความสำคัญต่อการพิจารณากฎธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม เช่น สภาพอากาศและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งสำคัญในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน พีชนิยามมีความสำคัญต่อการพิจารณากฎที่เกี่ยวข้องกับชีววิทยาและพันธุกรรม ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของสิ่งมีชีวิต จิตนิยามมีความสำคัญต่อการพิจารณากฎที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและการตัดสินใจ ซึ่งมีผลต่อการปฏิบัติและพฤติกรรมของบุคคล กรรมนิยามมีความสำคัญต่อการพิจารณากฎของการกระทำและผลลัพธ์ที่เกิดจากการกระทำเหล่านั้น ซึ่งมีผลต่อชีวิตและการดำรงอยู่ ธรรมนิยามมีความสำคัญต่อการพิจารณากฎธรรมชาติที่เป็นไปตามความจริงและหลักธรรมะ ซึ่งเป็นพื้นฐานของความเข้าใจ การมองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยนิยาม 5 อย่างเป็นองค์รวมด้วยวิธีคิดเชิงระบบ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกๆ ด้าน

บรรณานุกรม

- จิราพร ศรีบุญเรือง. (2562). การวิเคราะห์แนวคิดทางพระพุทธศาสนา เรื่องสาเหตุความแตกต่างของมนุษย์ ด้วยหลักพันธุศาสตร์. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- บุษบา เมธางกูร. (2548). *ใครให้คุณเกิด*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระคัมภีร์สาราภิกวงศ์. (2552). *อภิธรรมมัตถสังคหะและปรมัตถทีปนี*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพฯ: ผลิธัมม.
- _____. (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณสิทธิ ไทยะเสวี. (2558). *พระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ 1 จิตปรมัตถ์*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: มูลนิธิแนบมหานีรานนท์.
- สมเกียรติ ไชยภูมิ และคณะ. (2561). ศึกษาวิเคราะห์การจำแนกนิยาม 5. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 19(2), 52-64.
- สามารถ สุขุประการ. (2559). ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและกลไกของจักรวาลตามหลักของนิยาม 5 ในพระพุทธศาสนา. *รายงานการวิจัย*. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครสวรรค์.
- J.C. Smuts. (1926). *Holism and Evolution*. London: Macmillan & Co.

เหตุผลในการบรรลุธรรมทางพุทธปรัชญาเถรวาท

Reasons for Spiritual Dhamma in the Theravada Buddhist Philosophy

พระชัยพฤกษ์ ปภาโส

Phra Chaiyapruerk Papāso

พูนศักดิ์ กมล*

Poonsak Kamol

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Chaiyaphum Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: poonsakkamol@gmail.com*

วันที่รับบทความ (Received): 12 ตุลาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 23 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 25 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเหตุผลในการบรรลุธรรมทางพุทธปรัชญาเถรวาทจากการศึกษาพบว่า มนุษย์เป็นผู้ที่สามารถพัฒนาตนเองได้ และผู้ที่ได้รับการพัฒนาฝึกฝน ตนเองถือว่าเป็นผู้ประเสริฐในหมู่มนุษย์ โดยมีหลักการพัฒนาตนเองทั้งด้านกายและด้านจิต เรียกว่า ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ทั้ง 3 ประการนี้จะส่งเสริมเกื้อกูลกัน ศีลทำให้เกิดสมาธิ สมาธิทำให้เกิดปัญญาที่แก่กล้าซึ่งจะทำให้จิตสามารถละกิเลสทั้งปวงได้ นั่นคือได้บรรลุเป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา ประการสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ พระพุทธศาสนายอมรับในศักยภาพของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ย่อมไม่มีความแตกต่างกันในการบรรลุธรรม ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทที่ปรากฏนั้น ได้แสดงหลักฐานเกี่ยวกับการบรรลุธรรมไว้ว่าเป็นผู้ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ซึ่งหลักไตรสิกขานั้นเป็นหลักการที่ผู้บรรพชาเข้ามาในพระพุทธศาสนาจะต้องศึกษาและปฏิบัติ อันจะเป็นเครื่องขจัด ซึ่งกิเลสอาสวะทั้งหลายนำไปสู่หนทางแห่งการพ้นทุกข์

คำสำคัญ: เหตุผล, การบรรลุธรรม, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

The purpose of this article is to study the reasons for attaining Dhamma in Theravada Buddhist philosophy. From the study it was found that Humans are people who can develop themselves. And those who have been developed and trained him considered himself to be the best among humans. The principle of self-development, both physical and mental, is called the Threefold Discipline, which consists of morality, concentration, and wisdom. These three things will promote and support each other. Precepts lead to concentration Concentration produces strong wisdom which makes the mind able to abandon all defilements. That is, he has attained the rank of a noble person in Buddhism. Another important aspect is that Buddhism recognizes the equal potential

of human beings. Both monks and laity have no difference in attaining the Dhamma. In the Commentary on the Dhammapada that appears He has shown evidence of attainment of Dhamma as a person who follows the Threefold Principles. The threefold principle is a principle that those ordained into Buddhism must study and practice. Which will be a tool for eliminating all defilements and afflictions Leads to the path to freedom from suffering.

Keywords: Reason, Attainment, Theravada Buddhist Philosophy.

บทนำ

พระพุทธศาสนานั้นมีหลักธรรมคำสอนเพื่อมุ่งจะดับทุกข์ พร้อมกันก็มีเป้าหมายสูงสุดที่เรียกว่า การบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ เป็นการบรรลุธรรมขั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา และในสมัยพุทธกาลผู้ที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้วมีความมุ่งมั่นเพื่อบรรลุด้วยการประพฤติปฏิบัติ เพื่อที่จะได้ถึงเป้าหมายสูงสุด ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทที่มีบุคคลบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในสมัยพุทธกาลเป็นจำนวนมาก และในสมัยปัจจุบันหลักธรรมคำสอนก็ยังคงดำรงอยู่ หากได้ศึกษาก็จะรู้ถึงแนวทางปฏิบัติ และดำเนินตามได้อย่างถูกต้อง

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธศาสนาได้มีการปฏิบัติตามหลักคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งปัจจุบันคณะสงฆ์ใน ก็มีการปฏิบัติตามมาอย่างเคร่งครัด และการปฏิบัติการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ได้สืบต่อกันมา ก็มาจากการศึกษาจากครูบาอาจารย์ เพราะเหตุนี้ในประเทศไทยมีหลักสูตรการศึกษาภาษาบาลี เรียกว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งในขั้นต้นนั้นจะมีการศึกษาหลักของภาษาหรือไวยากรณ์ และการแปลความจากภาษาบาลี เป็นภาษาไทย ซึ่งในการแปลภาษาในหลักสูตรขั้นต้นนั้นจะใช้หนังสืออัมมปัทฏฐกถา หรือหนังสือธรรมบท ซึ่งปรากฏในขุททกนิกายแห่งพระสุตตันตปิฎก มีเนื้อหาหลักธรรมคำสอนแบ่ง ไว้หลายหมวดหมู่ และถือเป็นหนังสือที่พระภิกษุสามเณร มีความคุ้นเคยเป็นอย่างดี เพราะเป็นหนังสือที่ใช้ในการศึกษาและมีการนำนิทานหรือหลักธรรมในหนังสือมาใช้ในการเทศนาธรรมอยู่เป็นประจำ ดังนั้น การได้ศึกษาหลักธรรมจากตำราเรียนของพระภิกษุ-สามเณร ซึ่งถือเป็นเรื่องใกล้ตัว จึงมีโอกาสนำให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย เพราะหลักของการบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ เป็นเรื่องที่มีความลึกซึ้งและละเอียดอ่อนมากและเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะเป็นเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา

ดังนั้น ผู้ศึกษาค้นคว้าเหตุผลในการบรรลุธรรมทางพุทธปรัชญาเถรวาท เพราะเห็นถึงความสำคัญในหลักธรรมคำสอน อันเป็นหลักของเป้าหมายขั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากที่สุด และยากแก่ความเข้าใจ จึงได้ทำการศึกษาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทอันเป็นตำราเรียนของพระภิกษุ-สามเณร เพื่อหวังจะได้แนวทาง หลักธรรม และปฏิบัติทาของผู้ที่บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจและเพื่อการเผยแผ่ที่ถูกต้องต่อไป

แนวคิดเรื่องการบรรลุธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

การบรรลุธรรมเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา เพื่อการเข้าถึงพระนิพพาน คือ ความดับทุกข์ดับตัณหา และกองทุกข์ทั้งปวงเข้าสู่โลกุตตรธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2556) หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง ล้วนแต่มุ่งไปเพื่อการบรรลุธรรมทั้งสิ้น ดังจะพบในพระดำรัสที่ทรงประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาว่า “ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด”

(วิ.ม. (ไทย) 4/18/25) ผู้ที่บรรลุธรรมจะมีระดับ สภาวะและคุณลักษณะที่แตกต่างกันไป มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของการบรรลุธรรม

พึงทราบเป็นเบื้องต้นก่อนว่า ศัพท์ทางพระพุทธศาสนามีคำที่บ่งใช้ในการบรรลุธรรมหลายศัพท์ด้วยกัน เช่น ปฏิเวธ: ความแทงตลอด (มรรคปัญญา), อธิคม: ความสำเร็จ, ปัตติ: ถึงแล้ว, บรรลุแล้ว, อภิสมโย: ความถึงพร้อมเฉพาะ, สัจฉิกิริยา: การทำให้แจ้ง, ญาณทัสสนะ: รู้เห็นด้วยปัญญา, วิโมกข์: ความหลุดพ้น เป็นต้น (พระมหามินา ถาวโร (ไชยอุดม), 2558) คำศัพท์ที่มีความสอดคล้องกับความหมายที่เข้าใจกันในภาษาไทย คือ คำว่า ญาณทัสสนะเป็นคำสมาสระหว่างคำว่า ญาณ ที่มีความหมายว่าความรู้ และคำว่า ทัสสนะ ที่มีความหมายว่า ความเห็น เมื่อนำมาสมาสเข้าด้วยกัน จึงสำเร็จรูปเป็นญาณทัสสนะมีความหมายว่า การเห็นด้วยญาณ คือ ความรู้

คำว่า “บรรลุ” หมายถึง สำเร็จ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551) ภาษาบาลีใช้ว่า “อธิคม” (กริยาเป็น อธิคจฺฉติ) และศัพท์ว่า “อภิสมโย” มาจากกคำว่า อภิ+สมย แปลว่า ความตรัสรู้, ความถึงพร้อมจำเพาะ (ตรัสรู้), ความเป็นที่ตรัสรู้, สมัยเป็นที่บรรลุ, ความถึงพร้อมเฉพาะ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ, 2537) รวมความแล้ว บรรลุ หมายถึง การได้การเข้าถึง, การสำเร็จ มีการทำให้แจ้ง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551) เมื่อมุ่งศึกษาในเนื้อหาของพระพุทธศาสนาเถรวาทและเมื่อนำมารวมกับคำว่า “ธรรม” จึงทำให้การบรรลุธรรม หมายถึง การได้ธรรม, การเข้าถึงธรรม, การสำเร็จธรรม หรือการทำให้แจ้งธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

แนวคิดในคัมภีร์พระไตรปิฎกปรากฏข้อความไว้ว่า การบรรลุธรรม หมายถึง การพัฒนาปัญญาเพื่อให้รู้แจ้งในอริยสัจ ตามระดับขั้นของการบรรลุจนโลกุตตรธรรม คือ ธรรมอันมิใช่วิสัยของโลกหรือสภาวะพื้นโลก มี 9 อย่าง ได้แก่ มรรค 4 ผล 4 และนิพพาน 1 (อภิ.ส. (ไทย) 34/706/278)

คำว่า บรรลุธรรม ในภาษาบาลีมักนิยมใช้คำว่า ญาณทัสสนะ ซึ่งเป็นคำสมาสระหว่างคำว่า ญาณ ที่มีความหมายว่า แปลว่าความรู้, ปรึกษาหยั่งรู้, ปรึกษากำหนดรู้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551) และคำว่า ทัสสนะ ที่มีความหมายว่า การเห็น, การเห็นด้วยปัญญา, ความเห็น, สิ่งที่เห็น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551) เมื่อนำมาสมาสเข้าด้วยกันจึงสำเร็จรูปเป็นญาณทัสสนะมีความหมายว่า การเห็นด้วยญาณ การรู้เห็นด้วยปัญญา หมายถึง การรู้เห็นอริยสัจ 4 ครบ 3 รอบ เป็นอาการ 12 ของพระพุทธเจ้ามีความหมายไว้ 2 ประการ คือ

1) การเห็นด้วยญาณ หมายถึง การเห็นและการมีความรู้ความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งซึ่งคุณลักษณะ 3 ประการ คือ (1) อนิจจตา ความไม่เที่ยง (2) ทุกขตา ความเป็นทุกข์ (3) อนัตตา ความไม่ใช่ตัวตนที่รวมเรียกว่า ไตรลักษณ์ซึ่งเป็นอารมณ์ของวิปัสสนา ที่พระอริยเจ้าทั้งหลายเห็นและเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งด้วยมาน วิปัสสนา มรรคและผล

2) การเห็นหรือความรู้ หมายถึง การเห็นและความรู้ที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจของปริวัฏ 3 หมายความว่า สัจจะแต่ละข้อนั้นมีญาณเกิดขึ้น 3 รอบ รอบที่ 1 เรียกว่า สัจจญาณ คือ รู้อริยสัจ 4 ว่า เป็นของจริงไม่แปรผัน รอบที่ 2 เรียกว่า กิจจญาณ คือ รู้ว่ากิจที่ต้องทำให้สัจจะแต่ละข้อกระจ่าง รู้ว่า ทุกข์เป็นสิ่งที่ต้องรู้สมุทัยเป็นสิ่งที่ต้องละ นิโรธเป็นสิ่งที่ต้องทำให้แจ้ง มรรคเป็นสิ่งที่ต้องทำให้เกิดขึ้น และรอบที่ 3 เรียกว่า กตญาณ คือ ความรู้ถึงหน้าที่ที่ทำแล้วในสัจจะแต่ละข้อ โดยรู้ว่าทุกข์เป็นสิ่งที่รู้แล้ว สมุทัยเป็นสิ่งที่ละได้แล้ว นิโรธเป็นสิ่งที่ทำให้แจ้งได้แล้ว มรรคเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดมีขึ้นได้และอาการ 12 หมายความว่าญาณที่เกิดขึ้น 3 รอบในอริยสัจ 4 นั้น พระพุทธเจ้าตรัสอธิบายการเข้าใจอย่างนี้ว่า (อรภักภา ทอภะระจางเณตฺร, 2555)

“ภิกษุทั้งหลาย ผู้ใดเห็นทุกข์ ผู้ใดเห็นเหตุแห่งทุกข์ ผู้นั้นย่อมเห็นทั้งทุกข์ทั้งความดับทุกข์ ทั้งข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ผู้ใดเห็นความดับทุกข์ ผู้นั้นย่อมเห็นทั้งทุกข์ทั้งเหตุแห่งทุกข์ ทั้งข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ผู้ใดเห็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ผู้นั้นย่อมเห็นทั้งทุกข์ ทั้งเหตุแห่งทุกข์ทั้งความดับทุกข์” (ส.ม. (ไทย) 19/110/361)

การเข้าใจอริยสัจดังกล่าวคือการบรรลุธรรมนั่นเอง บุคคลผู้เกิดความเข้าใจอย่างนี้ก็คือ บุคคลผู้บรรลุธรรม ซึ่งเรียกว่า อริยะ แปลว่า ผู้ห่างไกลจากกิเลส (สินชัย วงษ์จำนงค์, 2548)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2557) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “พุทธธรรม” เกี่ยวกับการบรรลุธรรมว่า ภาวะของผู้บรรลุนิพพานศึกษาได้จากคำเรียกชื่อ และคำแสดงคุณลักษณะของผู้บรรลุ นิพพาน มีทั้งความหมายแง่บวกและแง่ลบ คำเรียกจำนวนมากเป็นคำแสดงความยกย่องนับถือเป็นผู้มีคุณสมบัติดีงาม บริสุทธิ์ ประเสริฐ หรือได้บรรลุจุดหมายสูงสุดแล้ว เช่น อรหันต์ (ผู้ไกลจากกิเลส) ชีนาสพ (ผู้สิ้นอาสวะแล้ว) อเสขะ (ผู้ไม่ต้องศึกษา, ผู้จบการศึกษาแล้ว) เป็นต้น ในหมู่ชาวพุทธนิยมพูดถึงคุณสมบัติของพระอรหันต์และพระอริยบุคคลอื่นๆ ในเชิงลบ โดยกำหนดด้วยกิเลสที่ละได้หรือหมดไปแล้ว เช่นว่าพระโสดาบันละสังโยชน์ได้ 3 พระสกทาคามีละสังโยชน์ได้ 3 และทวาราคะ โทสะ โมหะให้เบาบางลงไปอีก พระอนาคามีละสังโยชน์เบื้องต้นได้หมดทั้ง 5 และพระอรหันต์ ละสังโยชน์ได้หมดสิ้นทั้ง 10 หรือพูดถึงคุณสมบัติของพระอรหันต์ได้สั้นๆ เพียงว่า คือ ผู้สิ้นราคะ โทสะ โมหะ หรือว่าหมดกิเลส หรือว่าไม่มี ความโลภ โกรธ หลง

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่า การบรรลุธรรมไว้อย่างน่าสนใจหลายท่าน เช่น พระมหาอำนาจ อานนโท (จันทร์เปล่ง) (2542) ได้ให้คำจำกัดความของการบรรลุธรรมว่า หมายถึง การบรรลุมรรคผล ตั้งแต่พระโสดาบันจนถึงพระอรหันต์ตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาเถรวาท สอดคล้องกับ พระมหาอดุลย์ ยโสธโร (บุตรตะเคียน) (2548) ได้ให้คำจำกัดความคำว่า การบรรลุ หมายถึง สำเร็จหรือถึงจุดหมายในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่การเข้าใจธรรมในระดับต้นๆ คือ ระดับโลกียะ จนถึงเข้าใจเข้าถึงธรรมในระดับมรรคผล คือ ระดับโลกุตระ ซึ่งสินชัย วงษ์จำนงค์ (2548) ได้ให้คำจำกัดความของการบรรลุธรรมว่า หมายถึงการเข้าใจอริยสัจ คือ การบรรลุธรรมนั่นเอง บุคคลผู้เกิดความเข้าใจอย่างนี้ก็คือบุคคลผู้บรรลุธรรม ซึ่งเรียกว่า อริยะ แปลว่า ผู้ห่างไกลจากกิเลส โดยการได้บรรลุธรรมขั้นใดขั้นหนึ่งในพระพุทธศาสนา ได้แก่ โสดาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล และอรหันตผล ได้สรุปความหมายของ การบรรลุธรรมว่า หมายถึง การรู้แจ้งแทงตลอดในอริยสัจธรรมทั้งโดยอาศัยปัญญาหยั่งรู้รูปนามตามลำดับแห่งวิปัสสนาญาณตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาทั้งหมดเป็นกระบวนการฝึก กาย วาจา ใจ เพื่อพัฒนามนุษย์ ดังนั้น มนุษย์ที่เข้าสู่กระบวนการฝึกตนแล้วย่อมประสบผลสำเร็จ คือ เข้าถึงจุดหมายในการบรรลุธรรม เพื่อเป็นพระอริยบุคคล การดับกิเลส ตัณหาอุปาทานเป็นการบรรลุธรรมหักงอแห่งวิภูสงสารเข้าสู่กระแสแห่งความดับทุกข์ คือ พระนิพพาน ข้ามเครื่องกั้นแต่ละข้อเป็นพระอริยบุคคล ตั้งแต่พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ เป็นผู้รู้แจ้งแทงในอริยสัจธรรม 4 รู้ชัดในไตรลักษณ์ โดยการปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8

พระมหาเมธีนา ถาวโร (ไชยอุดร) (2558) ได้ให้ความหมายของการบรรลุธรรม หมายถึง การเข้าถึงจุดหมายในพระพุทธศาสนา เป็นการเข้าใจธรรมในระดับต้นๆ จนถึงธรรมในระดับมรรคผลเป็นภาวะที่ทำให้สรรพสัตว์รู้ความจริงที่เป็นธรรมชาติของโลกทั้งฝ่ายโลกียธรรมและโลกุตระธรรม การบรรลุธรรมสามารถพิสูจน์พระสัจธรรมของพระพุทธเจ้าได้ 3 ระดับ คือ (1) ปริยัติธรรม คือ คำสอนที่เป็นพุทธพจน์ (2) ปฏิบัติธรรม คือ การปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรม และ (3) ปฏิเวธธรรม คือ ผลที่ได้จากการบรรลุธรรม การบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาหมายถึงการเข้าถึงความเป็นอริยบุคคล 2 จำพวก ซึ่งแบ่งตามระดับของการบรรลุธรรม

คือ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ โดยอาศัยการละสังโยชน์ 10 ประการ เป็นเกณฑ์ ในการแบ่งของแต่ละระดับชั้น ผู้บรรลุธรรม ในแต่ละระดับจึงมีสถานะที่แตกต่างกันไป บางกลุ่มยังต้องเวียน วายอยู่ในวัฏฏะอีกจนกว่าจะเข้าถึงพระนิพพาน บางกลุ่มเพียงอาศัยในชั้นสุทธาวาส เพื่อเพาะบ่มเวลาเข้า นิพพานเลยก็ได้ ดังนั้น ผู้ที่บรรลุธรรมตราบได้ที่ยังเข้าไม่ถึงอุปาทิเสสนิพพาน ก็ยังคงปรากฏรูปนาม (หรือเฉพาะนาม) เพื่อกระทำให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์นั่นเอง (จุฑาทัก ทธิรักษ์ธำรง, 2560)

เหตุแห่งการบรรลุธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท

เหตุแห่งการบรรลุธรรม หมายถึง สาเหตุหรือสภาพการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้บรรลุธรรม เป็นพระอริยบุคคลมีโสดาบัน เป็นต้น โดยมีระยะเวลาของการบรรลุธรรมแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับ สภาพจิตใจ สิ่งแวดล้อม และความพร้อมของผู้ปฏิบัติธรรม ดังที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ด้วยเหตุแห่งวิมุตติ 5 ประการ (อง.ปญจก. (ไทย) 22/26/32) คือ 1. การบรรลุธรรมในขณะที่ฟังธรรม 2. การบรรลุธรรมในขณะที่แสดงธรรม 3. การบรรลุธรรมในขณะที่สาธยายธรรม 4. การบรรลุธรรมในขณะที่ พิจารณาธรรม และ 5. การบรรลุธรรมด้วยอำนาจของสมาธิที่ปรากฏในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต วิมุตตายนสูตร ว่าด้วยเหตุแห่งวิมุตติไว้ดังนี้ ภิกษุทั้งหลาย เหตุแห่งวิมุตติ 5 ประการนี้ ซึ่งเป็นเหตุให้จิต ของภิกษุผู้ไม่ประมาท มีความเพียร อุทิศกายและใจอยู่ที่ยังไม่หลุดพ้นย่อมหลุดพ้น อาสวะที่ยังไม่สิ้นไป ย่อมถึงความสิ้นไป หรือเธอย่อมบรรลุธรรม อันเป็นแดนเกษมจากโยคะอันยอดเยี่ยมที่ยังไม่ได้บรรลุใน ข้อความข้างต้นมีคำว่า วิมุตตายนะ แปลว่า เป็นเหตุแห่งการหลุดพ้น มีความหมายดังนี้

แยกอธิบายศัพท์ วิมุตติ คือ การหลุดพ้น + ายตน คือ เหตุคำว่า “วิมุตติ” แปลว่า การหลุดพ้น จากกิเลส และสังขตธรรมตามควร (วิ + มุจ + ติ) ในที่นี้ วิมุตติ ได้แก่ อรหัตตผล ที่ชื่อว่า ปัสสัทธิวิมุตติ เพราะหลุดพ้นโดยความระงับจากกิเลส วิมุตติในที่นี้มี 5 ประการ คือ (ขุ.ป.อ. (ไทย) 1/87/435-436)

1) วิชฌมณวิมุตติ ความหลุดพ้น หรือความดับกิเลสด้วยการข่มไว้ด้วยฌาน (ภาวะที่จิตสงบ แน่วแน่เนื่องมาจากการเพ่งอารมณ์) เป็นการดับกิเลสของผู้บำเพ็ญฌานถึงขั้นปฐมฌาน (ฌานที่ 1 มีองค์ 5 คือ วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา) ตลอดเวลาที่อยู่ในปฐมฌานนั้นย่อมข่มนิวรณ์ 5 (ธรรมที่กั้นจิตไม่ให้ บรรลุความดีมี 5 อย่าง ได้แก่ กามฉันท์ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุจจะ วิจิกิจฉา) ไว้ได้

2) ตทังควิมุตติ ความหลุดพ้น หรือความดับกิเลสด้วยองค์ธรรมนั้นๆ คือ ดับกิเลสด้วยธรรมที่ ตรงกันข้าม เช่น ดับความโกรธด้วยเมตตา หรือดับความเห็นว่าเป็นตัวตน หรือความเห็นเป็นเหตุให้ถือ ตัวตน (สักกายทิฐิ) ด้วยการกำหนดแยกนามรูปออกได้ ถือเป็นการดับกิเลสชั่วคราว

3) สมุจเฉทวิมุตติ ความหลุดพ้นหรือความดับกิเลสด้วยการตัดขาดด้วยอริยมรรคหรือ โลกุตตรมรรคในขณะแห่งมรรคนั้นๆ

4) ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ ความหลุดพ้น หรือความดับกิเลสด้วยการสงบระงับ คือ การหลุดพ้นจาก กิเลสด้วยอริยผล (ผลอันประเสริฐมี 4 ชั้น คือ โสดาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล และอรหัตตผล) และเป็นการหลุดพ้นที่ยั่งยืนเด็ดขาด ไม่ต้องชวนชวายเป็นดับอีก

5) นิสสรณวิมุตติ ความหลุดพ้น หรือความดับกิเลสด้วยการสลัดออก คือ ดับกิเลสได้หมดสิ้นแล้ว ดำรงอยู่ในภาวะที่กิเลสดับแล้วอย่างยั่งยืน นั่นคือการบรรลุนิพพาน (สภาพที่ดับกิเลสและทุกข์ทั้งปวง)

รวมความว่า วิมุตตายนะ แปลว่า เหตุแห่งวิมุตติ คือ อรหัตตผล คือ เป็นเหตุให้เกิดอรหัตตผล โดยวิธีการ 5 ประการข้างต้น

การบรรลุธรรมในขณะที่ฟังธรรม

การบรรลุธรรมในพุทธศาสนาเถรวาท ผู้ปฏิบัติธรรมจะต้องดำเนินไปตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา โดยต้องมีการอบรมจิตทั้งสมถะ และวิปัสสนา จนเกิดการพัฒนาคิเลส รู้แจ้ง ในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม การบรรลุธรรมในขณะที่ฟังธรรมมีปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ในพระไตรปิฎก ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไปตามวาระจิตผู้ฟัง จนสามารถบรรลุธรรมทันที ในขณะที่นั้นหรือ ฟังธรรมแล้วปฏิบัติตามที่บรรลุธรรมในภายหลัง ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต มีปรากฏว่า

พระศาสดาหรือเพื่อนพรหมจารีผู้ตั้งอยู่ในฐานะครุบางรูป (อง.ปญจก. (ไทย) 22/26/32) แสดงธรรมแก่ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เธอรู้แจ้งอรรถ รู้แจ้งธรรม ธรรมนั้น ตามที่ศาสดาหรือเพื่อนพรหมจารี ผู้ตั้งอยู่ในฐานะครุบางรูปแสดงแก่เธอ เมื่อเธอรู้แจ้งอรรถ รู้แจ้งธรรม ย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อมีปราโมทย์ ย่อมเกิดปีติ เมื่อใจมีปีติกายย่อมสงบ เธอมีกายสงบย่อมได้รับสุข เมื่อมีสุขจิตย่อมตั้งมั่น นี่เป็นเหตุแห่ง วิมุตติประการที่ 1 ซึ่งเป็นเหตุให้จิตของภิกษุผู้ไม่ประมาท มีความเพียร อุทิศกายและใจอยู่ ที่ยังไม่หลุดพ้น ย่อมหลุดพ้น อาสวะที่ยังไม่สิ้นไปย่อมถึงความสิ้นไป หรือเธอย่อมบรรลุธรรมอันเป็นแดนเกษมจากโยคะ อันยอดเยี่ยมที่ยังไม่ได้บรรลุ

ส่วนบุคคลใดผู้มีศรัทธาตั้งมั่น มีความรักตั้งมั่น บรรลุที่สุดมีความเลื่อมใสอย่างยิ่งไปเพื่อฟัง ธรรมของตถาคตหรือสาวกของตถาคต การฟังของบุคคลนั้นเป็นการฟังที่ยอดเยียมกว่าการฟังทั้งหลาย เป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์ของสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ และเพื่อทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน (อง.ปญจก. (ไทย) 22/26/32) จากข้อความข้างต้นได้นำศัพท์และความหมายมาขยายความให้ทราบ ดังนี้

- 1) พรหมจารี ผู้ตั้งอยู่ในฐานะครุ คือ บุคคลที่ประพฤติธรรมอันประเสริฐตามคำสอนของพระพุทธเจ้า
- 2) แสดงธรรม หมายถึง แสดงอริยสัจธรรม 4 ประการ
- 3) อรรถ หมายถึง ความหมายของบาลี (ที่มาของอริยสัจธรรม)
- 4) ธรรม หมายถึง บาลี (เป็นที่มาของสัจธรรม)
- 5) รู้แจ้งอรรถ หมายถึง เมื่อได้รู้จักความหมายแห่งบาลีที่มาของธรรมนั้นตรงตามพุทธประสงค์ว่า ในที่นี้ตรัสถึงเรื่องศีล ในที่นี้ตรัสถึงเรื่องสมาธิ ในที่นี้ตรัสถึงเรื่องปัญญา
- 6) รู้แจ้งธรรม หมายถึง เมื่อใคร่ครวญ พิจารณาพระบาลีซึ่งมีความหมายนั้นเป็นเครื่องแจ่มแจ้ง คือ พระบาลีนี้ซึ่งมีอรรถนี้ขยายความ
- 7) ในธรรมนั้น หมายถึง พระบาลีอันเป็นข้อพระกรรมฐาน
- 8) ย่อมเกิดปราโมทย์ หมายถึง ย่อมเกิดปีติ ความเอิบอิ่ม อย่างอ่อน คือ ที่เพิ่งเกิดขึ้นปราโมทย์ ซึ่งมีความบันเทิงใจเป็นลักษณะ ย่อมเกิดแก่ภิกษุผู้พิจารณาอริยสัจธรรมตามที่ท่านแสดงนั้นแล้ว พิจารณาเห็นความประพฤติ ทั้งกายวาจา และใจของตน ซึ่งเหมาะแก่อริยสัจธรรมนั้นแล้วเกิดความยินดีโสมนัส แต่นั้นปราโมทย์ย่อมเกิด
- 9) ย่อมเกิดปีติ หมายถึง ย่อมเกิดปีติ มีกำลัง ซึ่งสามารถระงับความเร่าร้อนแห่งกาย และจิตได้ เพราะได้รับการส่องแสงด้วยอานาภาพแห่งปีติที่เกิดขึ้นก่อนหน้า
- 10) เมื่อใจมีปีติ กายย่อมสงบ คำว่ากาย ได้แก่ นามกาย คือ เจตสิกชั้น 3 เมื่อจิตสงบ เจตสิกที่เหลืออันเรียกว่านามกาย เพราะเป็นกลุ่มแห่งนามธรรม อีกนัยหนึ่งก็เพราะนามกาย คือ จิต และเจตสิก สงบระงับ แม้รูปกายก็เป็นอันสงบเหมือนกัน
- 11) เธอมีกายสงบ ย่อมได้รับสุข คำว่ารับสุข หมายถึง ประสบสุขทางจิตอันไม่ประกอบด้วยกามคุณ คือ สุขที่ไม่ได้เกิดเพราะกามคุณเป็นปัจจัย ซึ่งสามารถเป็นปัจจัยแก่ความตั้งมั่นแห่งจิตที่พระองค์จะตรัส ในลำดับถัดไป

12) เมื่อมีสุข จิตย่อมตั้งมั่น หมายความว่า ย่อมตั้งมั่นด้วยสมาธิอันประกอบในอรรถตผล ซึ่งเป็นโลกุตตรสมาธิ มิได้หมายถึงสมาธิอย่างอื่นนอกจากนี้ (อง.ปญจก. (ไทย) 22/26/32)

กล่าวถึงเหตุของการบรรลุธรรม จริงอยู่ภิกษุนี้เมื่อฟังธรรมย่อมเรียนรู้อาณาวิปัสสนาธรรมและผล เมื่อเรียนรู้อย่างนี้ได้ศรัทธา ปิติ ก็ย่อมเกิดไม่ปล่อยให้ปิตินั้นเสื่อมไป ในระหว่างนั้นบำเพ็ญพระกรรมฐาน จนได้อุปปาจารย์ เจริญวิปัสสนาภาวนาแล้วบรรลุพระอรหันต์ ในข้อต่อไปก็อธิบายเช่นนี้ นี่คือเหตุให้ได้มาซึ่งอรรถตผลสมาธิดังกล่าวนั้นของบุคคลผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีจิตมุ่งไปยังอรรถตผล กล่าวคือความเป็นวิมุตตตายตนะ ข้อที่ 1 การฟังธรรมแล้วเพื่อ ประโยชน์เกื้อกูลแก่ตน ปัญญาที่เป็นไปในการรู้เห็นกิเลสที่ถูกกำจัดแล้ว ชื่อว่า วิมุตติญาณ (พระอนนุทธะ และพระญาณธชะ, 2546)

ในเนื้อหาข้างต้นนี้ คือ การบรรลุธรรมในขณะที่ฟังธรรม (พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ), 2540) โดยสุตมยปัญญาและจินตามยปัญญา เมื่อผู้ฟังได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า หรือผู้ที่เป็นครุอาจารย์ ทำศรัทธาให้เกิดปัญญาเจริญไปตาม พิจารณาลำดับเนื้อหาของพระธรรมดังต่อไปนี้ ปัญญาที่เกิดจากการพิจารณาบาลีและความหมาย ผิภน ท่องจำทบทวน สอบสวนเทียบเคียงบาลี ใคร่ครวญคัมภีร์นั้น โดยประการที่จะไม่ให้ผิดพลาด เรียกว่า สุตมยปัญญา และเมื่อได้เข้าถึงอริยสัจธรรมโดยสุตมยปัญญานั้นแล้ว ก็ใคร่ครวญ มนสิการ กำหนดบำเพ็ญกิจในอริยสัจธรรมนั้นด้วยใจ โดยอาศัยการฟังมา จนเข้าใจกระจ่างชัดเจน เรียกว่า จินตามยปัญญา ก็สุตมยปัญญาและจินตามยปัญญานั้นเป็นเหตุให้เกิดปิติปราโมทย์ๆ เป็นเหตุให้กาย และจิตสงบๆ ก็เป็นเหตุได้รับความสุข

เมื่อกายและจิตใจพร้อมเพรียงไปด้วยปิติและสุขเช่นนี้ ครั้นบำเพ็ญกิจในอริยสัจธรรมไปจนกระทั่งเกิดอุปปาจารย์ และวิปัสสนาญาณ จนกระทั่งในที่สุดเข้าถึงสมาธิอันเป็นโลกุตระ คือ อรรถตผล ปัญญาที่เห็นอริยสัจจำเดิมแต่ได้วิปัสสนาญาณจนถึงอริยมรรคนี้เรียกว่า ภาวนามยปัญญา ที่เรียกว่า อรรถตผลสมาธิ กล่าวคือวิมุตติในที่นี้ว่า พระศาสดาหรือเพื่อนพรหมจรรย์ผู้นำเคารพอุปถัมภ์หนึ่ง ย่อมแสดงธรรมแก่บุคคลใดบุคคลนั้น ฟังธรรมแล้วย่อมศรัทธา ปัญญาที่ใช้พิจารณาผิภน เทียบเคียงและใคร่ครวญในธรรมนั้น ชื่อว่า สุตมยปัญญา ปัญญาที่ใช้พิจารณา เทียบเคียง ใคร่ครวญ และทบทวนด้วยใจ โดยอาศัยการฟังธรรมอย่างนั้น ชื่อว่า จินตามยปัญญา มรรคปัญญาที่เกิดขึ้นแก่ผู้ประกอบด้วยมนสิการ ด้วยปัญญาทั้งสองอย่างนี้ในทสสนภูมิ โสตาปัตติมรรค หรือในภาวนาภูมิ มรรคเบื้องต้น 3 ชื่อว่า ภาวนามยปัญญา (พระพุทธโฆสเถระ, ม.ป.ป.) การบรรลุธรรมในขณะที่ฟังธรรม ดังมีตัวอย่างการบรรลุธรรมของท่านพระมหากัปปินเถระ เมื่อได้ฟังสัทธรรมของพระพุทธเจ้าด้วยอนุปปพิภกา ตลอดจนถึงอริยสัจ 4 เกิดดวงตาเห็นธรรมบรรลุเป็นพระโสดาบัน จึงขอออกบวชเป็นพระภิกษุ ท่านได้ฟังสัทธรรมเป็นครั้งที่ 2 ทำให้เกิดความเห็นที่ถูกต้องตามความเป็นจริง และเข้าสู่อริยมรรคในขณะที่ฟังธรรมแล้วบรรลุเป็นพระอรหันต์

การบรรลุธรรมในขณะที่แสดงธรรม

การแสดงธรรมนั้นต้องแสดงไปตามลำดับที่ได้ศึกษามาหรือได้ฟังมาด้วยจิตที่เป็นกุศลและในขณะที่แสดงธรรมอยู่ จิตได้พัฒนาไปกับธรรมที่แสดง จนเกิดปัญญารู้แจ้งเห็นจริงตามธรรมที่แสดง ในช่วงระยะเวลานั้น ก็สามารถบรรลุธรรมในขณะที่แสดงธรรมได้ ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต มีลักษณะเช่นเดียวกันว่า

ศาสดาหรือเพื่อนพรหมจรรย์ผู้ตั้งอยู่ในฐานะครุบางรูป (อง.ปญจก. (ไทย) 22/26/33) ไม่ได้แสดงธรรมแก่ภิกษุ แต่ภิกษุแสดง ธรรมตามที่ตนได้สดับมา ตามที่ตนได้เรียนมาแก่ผู้อื่นโดยพิสดาร เธอรู้แจ้งอรรถ รู้แจ้งธรรมในธรรมนั้น ตามที่ภิกษุแสดงธรรมตามที่ตนได้สดับมา ตามที่ตนได้เรียนมาแก่ผู้อื่นโดยพิสดาร เมื่อเธอรู้แจ้งอรรถ รู้แจ้งธรรม ย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อมีปราโมทย์ ย่อมเกิดปิติ เมื่อใจมีปิติ กายย่อมสงบ เธอมีกายสงบย่อมได้รับสุข เมื่อมีสุขจิตย่อมตั้งมั่น นี่เป็นเหตุแห่งวิมุตติประการที่ 3 ซึ่งเป็นเหตุ

ให้จิตของภิกษุผู้ไม่ประมาท มีความเพียร อุทิศกายและใจอยู่ ที่ยังไม่หลุดพ้น ย่อมหลุดพ้น อาสวะที่ยังไม่สิ้นไปย่อมถึงความสิ้นไป หรือเธอย่อมบรรลุธรรมอันเป็นแดนเกษมจากโยคะอันยอดเยี่ยมที่ยังไม่ได้บรรลุ

การบรรลุธรรมในขณะที่แสดงธรรมนี้โดยนัยเดียวกันต่างกันว่าที่พระพุทธเจ้า หมายถึงว่า ภิกษุผู้มีปัญญามาก แม้ไม่ได้ฟังโดยพิสดาร แต่สามารถแสดงธรรมที่ฟังมาโดยย่อให้พิสดารได้ ครั้นแสดงธรรมแก่ผู้อื่นโดยพิสดารแล้ว ก็เกิดความรู้ในอรรถและธรรมนั้นๆ เช่นเดียวกับในขณะที่ฟังธรรม ดังนั้น การแสดงธรรมแก่ผู้อื่นโดยพิสดารก็เป็นเหตุแห่งความหลุดพ้น คือ อรหัตผลได้ประการหนึ่ง ส่วนศัพท์และความหมายก็เหมือนกับข้อที่แล้ว

การบรรลุธรรมในขณะที่สาธยายธรรม

การสาธยายธรรม หรือสาธยายพระสูตร จิตของผู้ปฏิบัติในขณะนั้นจดจ่ออยู่กับพระธรรมหรือพระสูตรอยู่ จนเกิดสมาธิข่มนิวรณ์ให้สงบลงในช่วงเวลานั้น จิตได้พัฒนาไปตามพระธรรมหรือพระสูตรที่สาธยายด้วยความศรัทธาอย่างแรงกล้า จนสามารถบรรลุธรรมในขณะที่สาธยายธรรมนั้น ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต มีปรากฏดังนี้

ศาสดาหรือเพื่อนพรหมจารีผู้ตั้งอยู่ในฐานะครุบางรูป ไม่ได้แสดงธรรมแก่ภิกษุแม้ภิกษุก็ไม่ได้แสดงธรรมตามที่ตนได้สดับมา ตามที่ตนได้เรียนมาแก่ผู้อื่นโดยพิสดาร แต่ภิกษุสาธยายธรรมตามที่ตนได้สดับมาตามที่ตนได้เรียนมาโดยพิสดาร เธอรู้แจ้งอรรถ รู้แจ้งธรรม ในธรรมนั้นตามที่ภิกษุสาธยายธรรมตามที่ตนได้สดับมาตามที่ตนได้เรียนมาโดยพิสดาร เมื่อเธอรู้แจ้งอรรถ รู้แจ้งธรรมย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อมีปราโมทย์ย่อมเกิดปีติ เมื่อใจมีปีติกายย่อมสงบ เธอมีกายสงบ ย่อมได้รับสุข เมื่อมีสุขจิตย่อมตั้งมั่น นี่เป็นเหตุแห่งวิมุตติประการที่ 3 ซึ่งเป็นเหตุให้จิตของภิกษุผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีความอุทิศกายและใจอยู่ ที่ยังไม่หลุดพ้น ย่อมหลุดพ้นอาสวะที่ยังไม่สิ้นไป ย่อมถึงความสิ้นไป หรือเธอย่อมบรรลุธรรมอันเป็นแดนเกษมจากโยคะอันยอดเยี่ยมที่ยังไม่ได้บรรลุ

การบรรลุธรรมในขณะที่สาธยายธรรม โดยนัยเดียวกัน ต่างกันว่าที่แสดงภิกษุผู้มีความเพียร แม้ไม่ได้ฟัง ไม่แสดงธรรมที่ฟังมาโดยย่อให้พิสดาร แต่ตนเองท่องสาธยาย โดยกำหนดเนื้อความ อริยสัจธรรมอันเป็นกรณฐานนั้นโดยพิสดาร โดยมีเรื่องวิปัสสนาอยู่เสมอก็เกิดความรู้ในอรรถและธรรมนั้นๆ เช่นเดียวกับในขณะที่ฟังธรรมและในขณะที่แสดงธรรม ดังนั้น การสาธยายธรรมโดยพิสดารเป็นเหตุแห่งความหลุดพ้นได้อีกประการหนึ่ง ส่วนศัพท์และความหมายก็เหมือนกับข้อที่แล้ว

การบรรลุธรรมในขณะที่พิจารณาธรรม

การพิจารณาธรรมเป็นขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติธรรมจงใจพิจารณาเป็นการน้อมนึกเอา เช่น น้อมนึกพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม เป็นไตรลักษณ์จิตได้พัฒนาจนเกิดปัญญาโดยเฉพาะ อันเป็นความรู้ความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งตามความเป็นจริงของธรรมชาติในสิ่งนั้นๆ ในช่วงเวลาขณะพิจารณาธรรมอยู่ จิตได้พัฒนาตามสภาวะธรรมที่เกิดขึ้น จนสามารถบรรลุธรรมในขณะที่พิจารณาธรรมได้ ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต มีปรากฏดังนี้

ศาสดาหรือเพื่อนพรหมจารีผู้ตั้งอยู่ในฐานะครุบางรูป ไม่ได้แสดงธรรมแก่ภิกษุแม้ภิกษุก็ไม่ได้แสดงธรรมตามที่ตนได้สดับมา ตามที่ตนได้เรียนมาแก่ผู้อื่นโดยพิสดาร ไม่ได้สาธยายธรรมตามที่ตนได้สดับมา ตามที่ตนได้เรียนมาโดยพิสดาร แต่ภิกษุตรึกตามตรงตามพ่งตามด้วยใจซึ่งธรรม ตามที่ตนได้สดับมา ตามที่ตนได้เรียนมา เธอรู้แจ้งอรรถ รู้แจ้งธรรมในธรรมนั้นตามที่ภิกษุ ตรึกตามตรงตามพ่งตามด้วยใจซึ่งธรรมตามที่ตนได้สดับมา ตามที่ตนได้เรียนมา เมื่อเธอรู้แจ้งอรรถ รู้แจ้งธรรม ย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อมีปราโมทย์ย่อมเกิดปีติ เมื่อใจมีปีติ กายย่อมสงบ

เธอมีกายสงบยอมได้รับสุข เมื่อมีสุขจิตยอมตั้งมั่น นี่เป็นเหตุแห่งวิมุตติประการที่ 4 ซึ่งเป็นเหตุให้จิตของภิกษุผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีความอุทิกายและใจอยู่ ที่ยังไม่หลุดพ้น ย่อมหลุดพ้น อาสวะที่ยังไม่สิ้นไปยอมถึงความสิ้นไป หรือเธอยอมบรรลุธรรมอันเป็นแดนเกษมจากโยคะอันยอดเยี่ยมที่ยังไม่ได้บรรลุ (ที.ปา. (ไทย) 11/355/385)

การบรรลุธรรมในขณะที่พิจารณาธรรมนี้มีนัยแบบเดียวกัน ต่างกันที่แสดงแก่ผู้แม้ไม่ได้ฟัง ไม่ได้แสดงธรรมที่ฟังมาโดยย่อให้พิสดาร ทั้งตนเองก็มีได้ท่องสาธยายโดยพิสดาร แต่ได้ตรึกตรองใคร่ครวญธรรมนั้นด้วยใจ กล่าวคือเจริญวิปัสสนากำหนดรูปนามเป็นต้นไปจนกระทั่งเกิดความรู้ในอรรถและธรรมนั้นๆ บรรลุมุมุติเช่นเดียวกับในขณะที่ฟังธรรม ในขณะที่แสดงธรรมและในขณะที่สาธยายธรรม ดังนั้น การเจริญวิปัสสนาโดยมีได้ท่องสาธยายก็เป็นเหตุแห่งความหลุดพ้นได้ (ขุ.ป.อ. (ไทย) 1/104/471)

การบรรลุธรรมในขณะที่พิจารณาธรรม ดังมีตัวอย่างการบรรลุธรรมของพระเจ้ากสิณเถระท่านเริ่มต้นสั่งสมบารมีในสมัยพุทธบุตร พระพุทธเจ้า ท่านเห็นพระพุทธเจ้าทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่งไว้ในตำแหน่งผู้เลิศในด้านปฏิภาณจึงกระทำกุศลปรารภน้อมนิกายหมายได้ตำแหน่งนั้นบ้างและได้รับพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาล ต้องสมประสงค์ดังความปรารถนา จนมาถึงชาติสุดท้ายท่านเกิดในตระกูลพราหมณ์ได้ศึกษาวิชาไตรเพท และมีความรู้วิเศษในฉวีสมนต์ ต่อมาท่านได้บวชในพุทธศาสนาแล้วพิจารณาอาการ 32 ในกายคตาสติ เห็นไตรลักษณ์ คือ ความเกิดดับของรูปนาม จนเกิดปัญญาแจ้งด้วยวิปัสสนาญาณบรรลุพระอรหันต์เป็นผู้เลิศในด้านปฏิภาณ (พระมหามินา ถาวโร (ไชยอุด), 2558) และการบรรลุธรรมของ พระมหาปันถกเถระ ขณะเป็นเด็กได้ตามคุณตามาฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า จึงได้รับการบวชเป็นสามเณร โดยมีพระภิกษุผู้ถือบิณฑบาตเป็นวัตร หลังจากอุปสมบทท่านใส่ใจเพียรพยายามในสมณะและวิปัสสนา จนได้อรุปรมาณ 4 ออกจากองค์มานแล้วพิจารณาด้วยวิปัสสนา ได้บรรลุพระอรหันต์ ท่านได้ชักชวนน้องชาย คือ ท่านจูฬปันถกมาบวช และได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ ทั้งสองท่านเป็นพระที่มีอภิญญา

การบรรลุธรรมด้วยอำนาจของสมาธิ

ผู้ปฏิบัติเจริญพระกรรมฐานด้วยการเจริญสมณะหรือวิปัสสนา อันเป็นการฝึกให้จิตใจมีสมาธิ ฝึกให้จิตใจตั้งมั่น ฝึกสติสัมปชัญญะให้มีกำลัง เมื่อใดจิตใจมีกำลัง มีสติสัมปชัญญะ มีสมาธิ ก็เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา เมื่อปัญญาเกิดขึ้นมาแล้ว ก็สามารถแทงตลอดอริยสัจธรรมทั้ง 4 ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค พร้อมทั้งพระไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อเป็นเช่นนี้ก็สามารถบรรลุธรรมด้วยอำนาจของสมาธิในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต มีปรากฏดังนี้

ศาสดาหรือเพื่อนพรหมจารีผู้ตั้งอยู่ในฐานะครุบางรูป ไม่ได้แสดงธรรมแก่ภิกษุ แม้ภิกษุก็ไม่ได้แสดงธรรมตามที่ตนได้สดับมา ตามที่ตนได้เรียนมาแก่ผู้อื่นโดยพิสดาร ไม่ได้สาธยายธรรมตามที่ตนได้สดับมา ตามที่ตนได้เรียนมาโดยพิสดาร และไม่ได้ตรึกตามตรองตามเพ่งตามด้วยใจซึ่งธรรมตามที่ตนได้สดับมา ตามที่ตนได้เรียนมา แต่เธอเรียนสมาธินิมิตอย่างใดอย่างหนึ่งมาดี มนสิการดี ทรงจำไว้ดี แทงตลอดดีด้วยปัญญา เธอรู้แจ้งอรรถ รู้แจ้งธรรมในธรรมนั้น ตามที่เธอได้เรียนสมาธินิมิตอย่างใดอย่างหนึ่งมาดี มนสิการดี ทรงจำไว้ดี แทงตลอดดีด้วยปัญญา เมื่อเธอรู้แจ้งอรรถรู้แจ้งธรรม ย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อมีปราโมทย์ย่อมเกิดปีติ เมื่อใจเกิดปีติกายย่อมสงบ เธอมีกายสงบยอมได้รับสุข เมื่อมีสุขจิตยอมตั้งมั่น นี่เป็นเหตุแห่งวิมุตติประการที่ 5 ซึ่งเป็นเหตุให้จิตของภิกษุผู้ไม่ประมาท มีความเพียร อุทิกายและใจอยู่ ที่ยังไม่หลุดพ้น ย่อมหลุดพ้น อาสวะที่ยังไม่สิ้นไป ย่อมถึงความสิ้นไป หรือเธอยอมบรรลุธรรมอันเป็นแดนเกษมจากโยคะอันยอดเยี่ยมที่ยังไม่ได้ (ขุ.ป.อ. (ไทย) 1/2/97)

การบรรลุลุธรรมด้วยอำนาจของสมาธิได้นำศัพท์และความหมายมาไว้ให้ทราบ ดังนี้ 1. สมาธินิมิต อย่างใดอย่างหนึ่ง หมายความว่า สมาธิอย่างใดอย่างหนึ่งในบรรดาอารมณ์ 38 นั้นเอง ชื่อว่า สมาธินิมิต อย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคืออารมณ์ของสมาธิที่เรียกว่า สมาธิเพราะเป็นเหตุให้เกิดสมาธิ แม้สมาธิ คือ อารมณ์นั้นเอง ซึ่งถูกยกขึ้นในพระบาลีอันเป็นพระกรรมฐานก็เรียกว่าสมาธินิมิต เพราะเป็นเหตุแห่งสมาธิ คือภาวนาอันจะเกิดในลำดับต่อไปภายหลังและ 2. มนสิการดี ทรงจำไว้ดี แห่งตลอดดีด้วยปัญญา คือว่า สมาธินิมิตนั้น อันภิกษุผู้เรียนกรรมฐานในสำนักอาจารย์ เรียนไว้ดีแล้ว ใส่ใจดีแล้ว ทรงจำไว้ดีแล้ว เป็นอัน เธอได้ทำให้ประจักษ์แจ้งด้วยปัญญา

การบรรลุลุธรรมด้วยอำนาจของสมาธิโดยนัยเดียวกันต่างกันว่าแสดงภิกษุผู้แม้ไม่ได้ฟัง ไม่ได้แสดงธรรม ที่ฟังมาโดยย่อให้พิสดาร ทั้งตนเองก็ได้ท่องสาธยายโดยพิสดาร มิได้ตรึกตรอง ใคร่ครวญธรรมนั้นด้วยใจ กล่าวคือเจริญวิปัสสนากำหนดนามรูป ย่อมรู้สภาวะลักษณะของนามรูปตามความเป็นจริง (พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ), 2540) เป็นต้น เหมือนกับในขณะที่ฟังธรรม ในขณะที่แสดงธรรม ในขณะที่สาธยายธรรม ในขณะที่พิจารณาธรรม แต่ภิกษุรูปนี้ได้ศึกษาเล่าเรียนสมาธินิมิตกล่าวคืออารมณ์กรรมฐาน 38 ประการ ในวิสุทธิธรรมมี 40 จนทรงจำได้และเข้าใจประจักษ์แจ่มแจ้ง โดยนัยต่างๆ แล้วเจริญสมถภาวนา ต่อมา ยกมานขึ้นสู่วิปัสสนาบรรลุลุธรรมที่ตผลสมาธิ ก็การศึกษาเล่าเรียนสมาธินิมิต จนกระทั่งลงมือภาวนา โดยนัยแห่งสมถภาวนา เป็นเหตุแห่งการบรรลุลุธรรมในประการสุดท้าย

การบรรลุลุธรรมด้วยอำนาจของสมาธิผู้ที่ปฏิบัติด้วยการเจริญสมถะ หรือวิปัสสนาอันเป็นการฝึก ให้จิตใจมีสมาธิ ฝึกให้จิตใจตั้งมั่น ฝึกสติสัมปชัญญะให้มีกำลัง เมื่อใดจิตใจมีกำลังมีสติสัมปชัญญะ มีสมาธิ ก็เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา หลักธรรมในโพธิปักขิยธรรม 37 ประการ เป็นแนวทางในการปฏิบัติ สมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐานที่มีความสมบูรณ์อยู่แล้ว แต่ยังขาดขั้นตอนการปฏิบัติและการประเมินผลการปฏิบัติของทั้งตนเองและผู้อื่น ได้ทั้งส่วนที่เป็นนามธรรม รูปธรรม (พระมหาอำนาจ อานนโท (จันทร์เปล่ง), 2542)

สรุป

เหตุแห่งการบรรลุลุธรรมเป็นเหตุแห่งความหลุดพ้น หรือความดับกิเลสด้วยการบรรลุลุธรรม ในขณะที่ฟังธรรม ในขณะที่แสดงธรรม ในขณะที่สาธยายธรรม ในขณะที่พิจารณาธรรมและด้วยอำนาจของสมาธิ รู้แจ้งอรรถ รู้แจ้งธรรม เกิดปราโมทย์ เกิดปีติ กายสงบ มีสุข จิตย่อมตั้งมั่น ทำให้เป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียรจนบรรลุเป็นอริยบุคคล มีโสดาบัน เป็นต้น พระพุทธศาสนาถือว่ามนุษย์เป็นผู้ที่สามารถพัฒนาตนเองได้ และผู้ที่ได้รับการพัฒนาฝึกฝน ตนเองถือว่าเป็นผู้ประเสริฐในหมู่มนุษย์ โดยมีหลักการพัฒนาตนเองทั้งด้านกายและด้านจิต เรียกว่า ไตรสิกขา ประกอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ทั้ง 3 ประการนี้จะส่งเสริมเกื้อกูลกัน ศีลทำให้เกิดสมาธิ สมาธิทำให้เกิดปัญญาที่แก่กล้า ซึ่งจะช่วยให้จิตสามารถละกิเลสทั้งปวงได้ นั่นคือได้บรรลุเป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา ประการสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ พระพุทธศาสนายอมรับในศักยภาพของ มนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ย่อมไม่มีความแตกต่างกันในการบรรลุลุธรรม ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทที่ปรากฏนั้น ได้แสดงหลักฐานเกี่ยวกับการบรรลุลุธรรมไว้ว่าเป็นผู้ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ซึ่งไตรสิกขานั้นเป็นหลักการที่ผู้บรรพชาเข้ามาในพระพุทธศาสนาจะต้องศึกษาและปฏิบัติ อันจะเป็นเครื่องขัดซึ่งกิเลสอาสวะทั้งหลาย นำไปสู่หนทางแห่งการพ้นทุกข์ ดังตัวอย่างที่เห็นได้จากบุคคลผู้ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาและสามารถบรรลุพระอรหันต์ได้ดังที่ปรากฏอยู่ใน คัมภีร์อรรถกถาธรรมบท และเมื่อได้วิเคราะห์ถึงเรื่องของจิตนิสัยของบุคคลผู้บรรลุพระอรหันต์ก็ทำให้ทราบว่า ในแต่ละบุคคลนั้นมักจะมีจิตนิสัยที่เน้นหนักไปในทางใดทางหนึ่ง แต่จิตนั้นไม่ได้เป็นเครื่องปิดกั้นมรรคผลนิพพาน

แต่อย่างไรก็ตาม เพียงแต่เมื่อทราบลักษณะจริงนิสัยแล้วสามารถนำอุบายวิธีในการฝึกหัดปฏิบัติธรรมมาปฏิบัติ เพื่อให้ตรงกับจริตนิสัยของตนได้ อันจะเกิดประโยชน์แก่การปฏิบัติและเพื่อความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมได้อย่างรวดเร็ว

บรรณานุกรม

- จุฑาทักดิ์ หริรักษ์ธำรง, (2560). รูปแบบการบรรลุดุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุชนิพนธ์บัณฑิต*, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ. (2537). *ปทานุกรม บาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอสอาร์พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- _____. (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 25. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิตภัณฑ์ในเครือบริษัทสำนักพิมพ์เพ็ชร์แอนด์โฮม จำกัด.
- _____. (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 39. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- พระมหาเมธีนา ถาวโร (ไชยอุดม). (2558). ศึกษาการบรรลุดุธรรมของพระวังคีสเถระ. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต*, สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2558). ศึกษาการบรรลุดุธรรมของพระมหากัปปินเถระ. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอดุลย์ ยโสธโร (บุตรตะเคียน), (2548). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบัณฑิตะกับการบรรลุดุธรรม. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอำนาจ อานนฺโท (จันทร์เปล่ง). (2542). การศึกษาเรื่องการบรรลุดุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). (2540). *วิปัสสนาธุระ หลักการปฏิบัติวิปัสสนา (ฉบับสมบูรณ์)*. แปลโดย จำรูญ ธรรมดา. กรุงเทพฯ: กองทุนธรรมจักร.
- พระอนรรุทระ และพระญาณธชะ. (2546). *อภิธรรมมัตถสังคหะและประมวลที่ปณี*. แปลโดย พระคันธสาราภิวงศ์. กรุงเทพฯ: หุ่นส่วนจำกัด ไทยรายวัน กราฟฟิคเพลท.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สินชัย วงษ์จำนงค์. (2548). การศึกษาคติภาพของคฤหัสถ์ผู้เป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อรภาภา ทองกระจ่างเนตร. (2555). การศึกษาวิเคราะห์สมธิตกับการบรรลุดุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ ในวารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้เขียนบทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้เขียนบทความในวารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้เขียนบทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรมปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บ

รวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่นๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแล้ว

5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่า บทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดรวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์

บทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่นๆ
วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีนโยบายส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักศึกษา คณาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็นทางด้านสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 3 ประเภท คือ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสาร “สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม” นี้ จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพและนำไปอ้างอิงได้

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่นๆ มีดังนี้

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และชื่อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 พอยต์ โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 ตั้งค่าน้ำหนักกระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร)

3. จำนวนหน้า บทความวิจัย บทวิจารณ์หนังสือ และบทความวิชาการ ตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด และอีเมล

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์

อย่างต่อเนื่องกันไม่ควรเกิน 200 คำ หรือมีความยาวไม่เกิน 12 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทความย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทความย่อของแต่ละภาษา จำนวนไม่เกิน 5 คำ

1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือบทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าวๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งนำมาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการวิจัย แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง หรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 อภิปรายผล ชี้แจงว่าผลการศึกษาดตรงกันกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือตั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาต่อไป

1.9 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วนในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

1.10 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป

2. บทวิจารณ์หนังสือ

- 2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือ
- 2.2 ชื่อผู้วิจารณ์
- 2.3 บทวิจารณ์
- 2.4 บรรณานุกรม

3. บทความวิชาการ

- 3.1 ชื่อเรื่อง
- 3.2 ผู้แต่ง
- 3.3 บทนำ
- 3.4 เนื้อหา
- 3.5 บทสรุป
- 3.6 บรรณานุกรม

4. งานวิชาการอื่น

กรอบในการเขียนให้ใช้ในกรณีเดียวกันกับงานวิชาการอื่นๆ ข้างต้น

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบเผยแพร่บทความในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมโดยเน้นด้านการศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ เช่น สาขาวิชาการบริหารการศึกษา การสอนภาษาไทย การสอนภาษาอังกฤษ การสอนสังคมศึกษา การสอนพระพุทธศาสนา การศึกษาปฐมวัย การประถมศึกษา ด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา สหวิทยาการด้านการศึกษา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วาระการตีพิมพ์

วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม - มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม)

การส่งต้นฉบับ

- E-mail: โดยส่งไฟล์เวิร์ด (word) และไฟล์ Pdf. ไปที่ sarthonghan@gmail.com
 - สามารถส่งได้ด้วยตนเองที่กองบรรณาธิการวารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มูลนิธิบวร เพื่อการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เลขที่ 33 แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170 โทร. 089 783 2122

การเขียนบรรณานุกรม

การรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อเอกสารบรรณานุกรม สำหรับบทความภาษาไทย หรือ References สำหรับบทความภาษาอังกฤษ ให้ใช้รูปแบบการเขียนแบบ APA V.6 (American Psychological Association) ตัวอย่างการเขียนมีดังนี้

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์. ผู้จัดพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

Potter, M.E. (1990). *The Competitive advantage of nations*. New York: Free Press.

บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่หรือเล่มที่/ (ฉบับที่ (ถ้ามี))/ เลขหน้า.

ตัวอย่าง

มะลิวรรณ โคตรศรี. (2548). *การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 3(1), 32-48.

Foster, W.P. (2004). *The decline of the local a challenge to educational leadership*. Education Administration Quarterly, 40(2), 176-191.

วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย/(ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์ และสารนิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ชื่อสาขาวิชา./คณะ./ชื่อ มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). *การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหินในท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Shim, W. J. (1996). *Contamination and bioaccumulation of tributyltin and triphenyltin compounds in the Chinhae Bay system, Korea*. Master's thesis, Department of Oceanography, Seoul National University.

บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อบทความ./แหล่งที่มา/วัน/เดือน/ปี.

ตัวอย่าง

พรรณี บัวเล็ก. *พัฒนาการทุนนิยมในประเทศไทย*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <<http://research.krirk.ac.th/pdf>> [25 December 2019]

คุณธรรม นำความรู้
Morality before knowledge

089 783 2122

jsrc2563@gmail.com